

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN
Rapport 2006:84

LANDSBYGDSANALYS

Västra Götalands län

www.o.lst.se

RAPPORT 2006:84

ISSN 1403-168X

RAPPORTANSVARIGA: Ruddi Laang och Lennart Johansson, Länsstyrelsen Västra Götalands län

KARTOR: Emma Nilsson, Ajilon Sweden AB

FOTO: Lars Neuman, Länsstyrelsen Västra Götalands län (omslagsfoton) och Andrew Butler
Greeneden (foton i bilaga 1)

LAYOUT: Maria Göranson, Länsstyrelsen Västra Götalands län

TRYCK: Göteborgs Länstryckeri AB, 2006

UTGIVARE: Länsstyrelsen Västra Götalands län, landsbygdsenheten

ADRESS: Box 224, 532 23 Skara

TELEFON: 0501-60 50 00

FAX: 0501-60 58 20

BESTÄLL FRÅN www.o.lst.se under rubriken publikationer

LANDSBYGDSANALYS

Västra Götalands län

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Rapport 2006:84

FÖRORD

Denna landsbygdsanalys utgör ett underlag för det landsbygdsprogram som kommer att tas fram i vårt län hösten 2006. Analysen ökar vår kunskap om de områden som påverkar landsbygdens utveckling. Den bidrar också till en helhetssyn på landsbygden.

Den svenska landsbygdspolitiken har som övergripande mål en ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar utveckling av landsbygden. Målet omfattar en hållbar produktion av livsmedel, sysselsättning på landsbygden, hänsyn till regionala förutsättningar och hållbar tillväxt. Landskapets natur- och kulturvärden skall värnas och den negativa miljöpåverkan minimeras (Nationell strategi för landsbygdsutveckling).

I landsbygdsanalysen ingår en demografisk beskrivning, en beskrivning av strukturomvandlingen i länets jordbruk under den senaste tioårsperioden samt en beskrivning av vilka stöd som lämnats till landsbygden under 2000-talet. Vi har huvudsakligen valt att redovisa resultat i kartform. Vidare ingår som bilaga en landskapskaraktärsanalys utförd enligt en i Storbritannien etablerad metod. Tyvärr saknas lämpligt underlagsmaterial för en beskrivning av viktiga möjligheter till diversifiering av jordbruket främst när det gäller hästverksamhet, landsbygdsturism och småskalig livsmedelsförädling.

Ruddi Laang och Lennart Johansson har utgjort projektledning. Emma Nilsson har varit GIS-ansvarig. Underlaget till beskrivningen av företagsstrukturen i jordbruket har tagits fram av Lars Jonasson med firma Lantbruksekonomen. Landskapskaraktärsanalysen har utförts av Andrew Butler och Emma Jansson med firma Greeneden. Butler och Jansson svarar själva för innehållet i denna analys.

Skara den 4 september 2006

Ove Konradsson
Lantbruksdirektör

INNEHÅLL

BEFOLKNINGEN.....	8
UTVECKLINGSTENDENSER	12
LANDSBYGDSBEGREPPET	12
JORDBRUKETS STRUKTUR OCH STRUKTURUMVANDLING	
1993-2003.....	15
Företagsstruktur	15
Företag med äldre brukare.....	16
Jordbruksmarken.....	17
Åkermarkens användning	19
Arealstorlek.....	19
Jordbrukets djur.....	22
Mjölkcor.....	22
Övriga djur	22
LIVSMEDELSINDUSTRIN.....	25
EU-STÖD TILL JORDBRUKET.....	25
Startstöd till unga jordbrukare	27
Investeringsstöd	28
Projektstöd för utveckling av landsbygden.....	29
Projektstöd för restaurering av slåtterängar och betesmarker	31
Projektstöd för anläggning av våtmarker	32
Skötselstöd för våtmarker	32
Miljöersättningar	34
Bevarande av värdefulla natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet.....	34
Bevarande av betesmarker och slåtterängar	35
Miljöersättning för ekologiska produktionsformer.....	37
Miljöersättning för öppet och varierat odlingslandskap	39
Kompensationsbidrag	41
LEADER+	42
VÄSTRA GÖTALANDSREGIONENS STÖD TILL FÖRETAG	44
TURISM.....	46

BILAGOR

Bilaga 1:

Landskapskaraktärsanalys av Västra Götaland

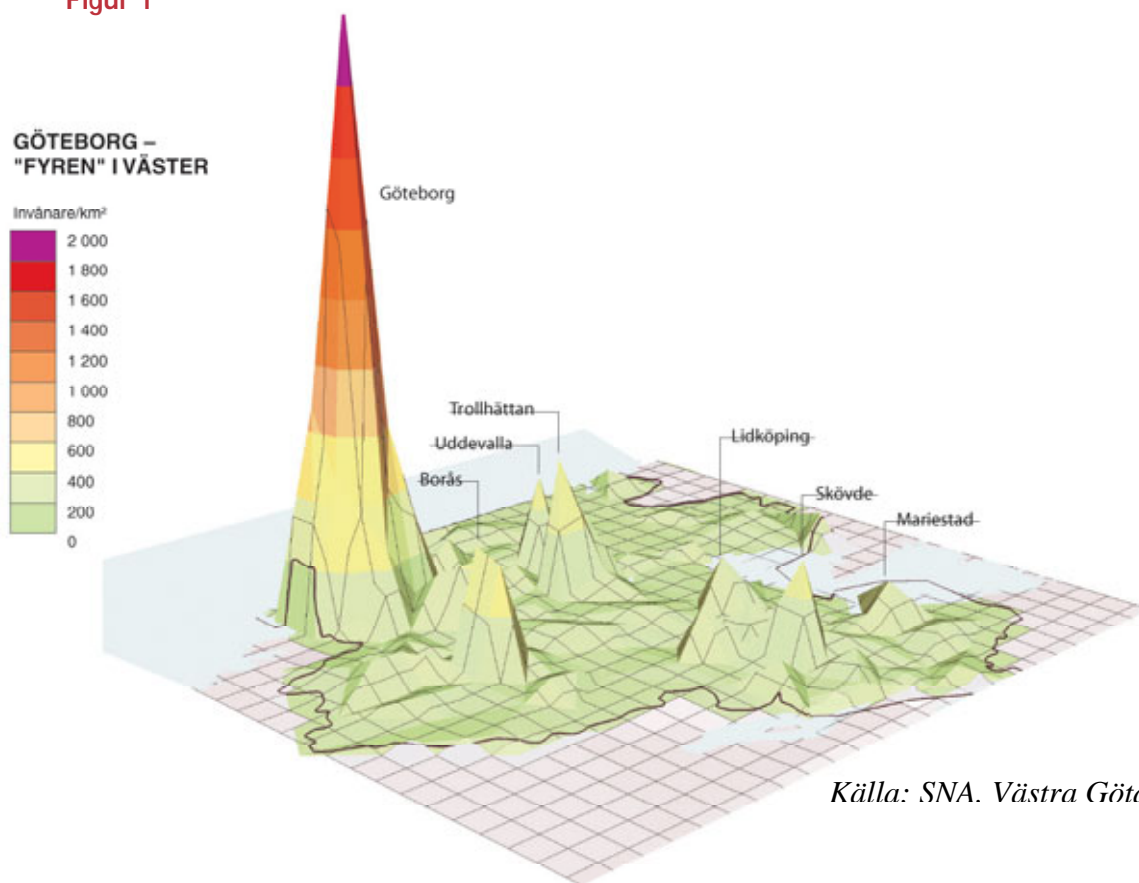
Bilaga 2:

Kartor som har producerats i samband med landsbyggsanalysen av Västra Götalands län" – ingår inte i webbversionen av rapporten. Kan beställas hos landsbyggsenheten.

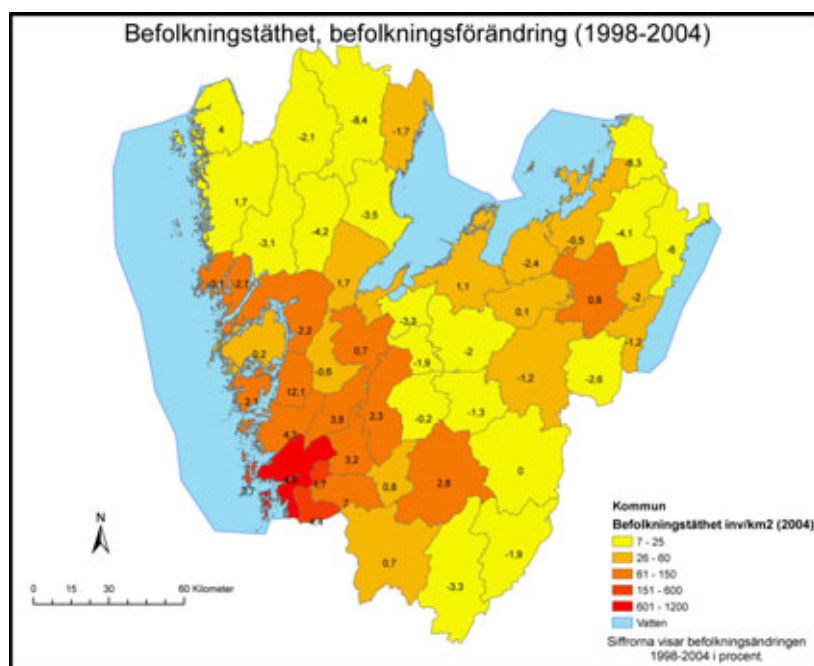
BEFOLKNINGEN

I Västra Götalands län bor drygt 1,5 miljoner invånare och befolkningstätheten är 63 invånare per km² att jämföra med Stockholms län som har 283 invånare per km² och Skåne län där motsvarande värde är 127 invånare. Befolkningen i vårt län har allt mer koncentrerats till de mest urbaniserade kommunerna. Av figur 1 framgår att Göteborg med kranskommuner är helt dominerande. Borås, Skövde, Uddevalla och Trollhättan är andra toppar i ett flackt befolkningslandskap. Befolkningstätheten kommunvis år 2004 och befolkningsförändringen mellan åren 1998-2004 framgår av figur 2. Den största relativa befolkningsökningen under denna period hade Stenungsunds kommun som ökade med 12,1 procent medan kommunerna Bengtsfors och Gullspång minskade sin folkmängd med 8,4 respektive 8,3 procent. Tendensen är att kommuner med fler än 20 000 invånare ökar sin befolkning medan kommuner med färre än 15 000 invånare minskar. Undantagen är Hjo, Strömstad och Tanum samt vissa kommuner som ingår i Göteborgsregionens arbetsmarknad. Mindre industridominerade kommuner i länets ytterområden har betydande problem i form av känslig arbetsmarknad och negativa födelsenetton. Av figur 3 och 4 framgår att en mindre andel av befolkningen i dessa områden har eftergymnasial utbildning vilket medverkar till en låg medelinkomst. Av figur 5 framgår att kommunerna i norra Dalsland jämte Trollhättan, Tibro, Gullspång och Göteborg hade en arbetslöshet som översteg 10 procent i juni 2006. Lägst arbetslöshet vid denna tidpunkt hade Tranemo kommun med 2,6 procent.

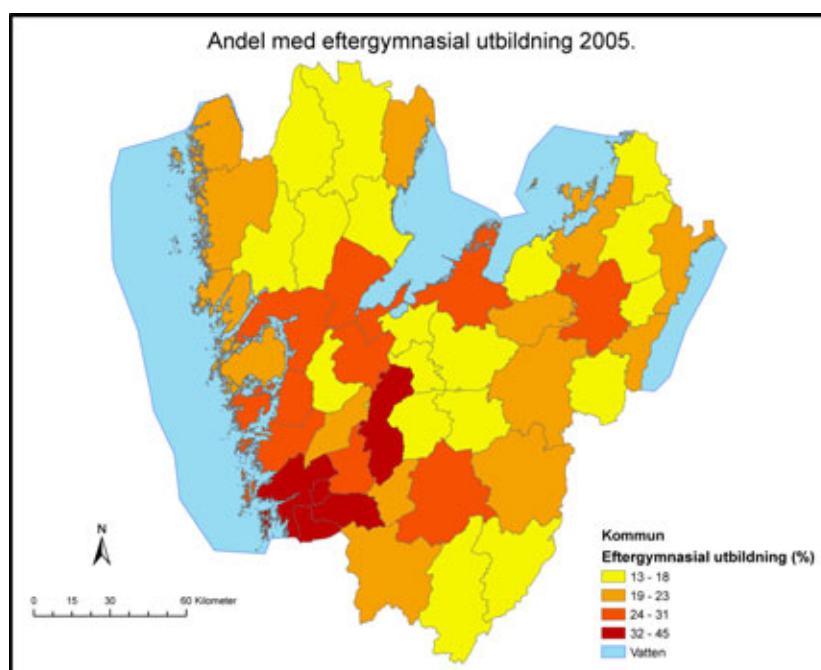
Figur 1

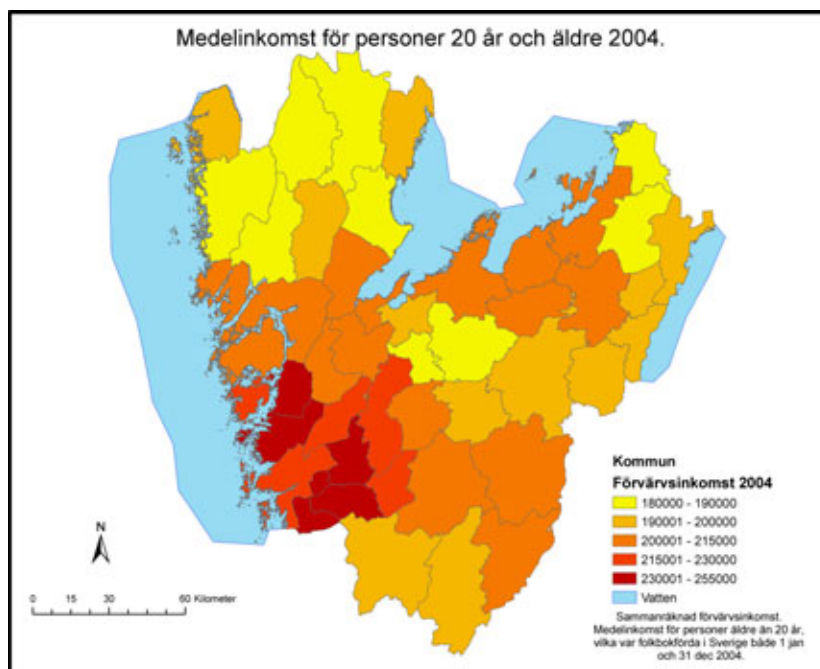
Figur 2

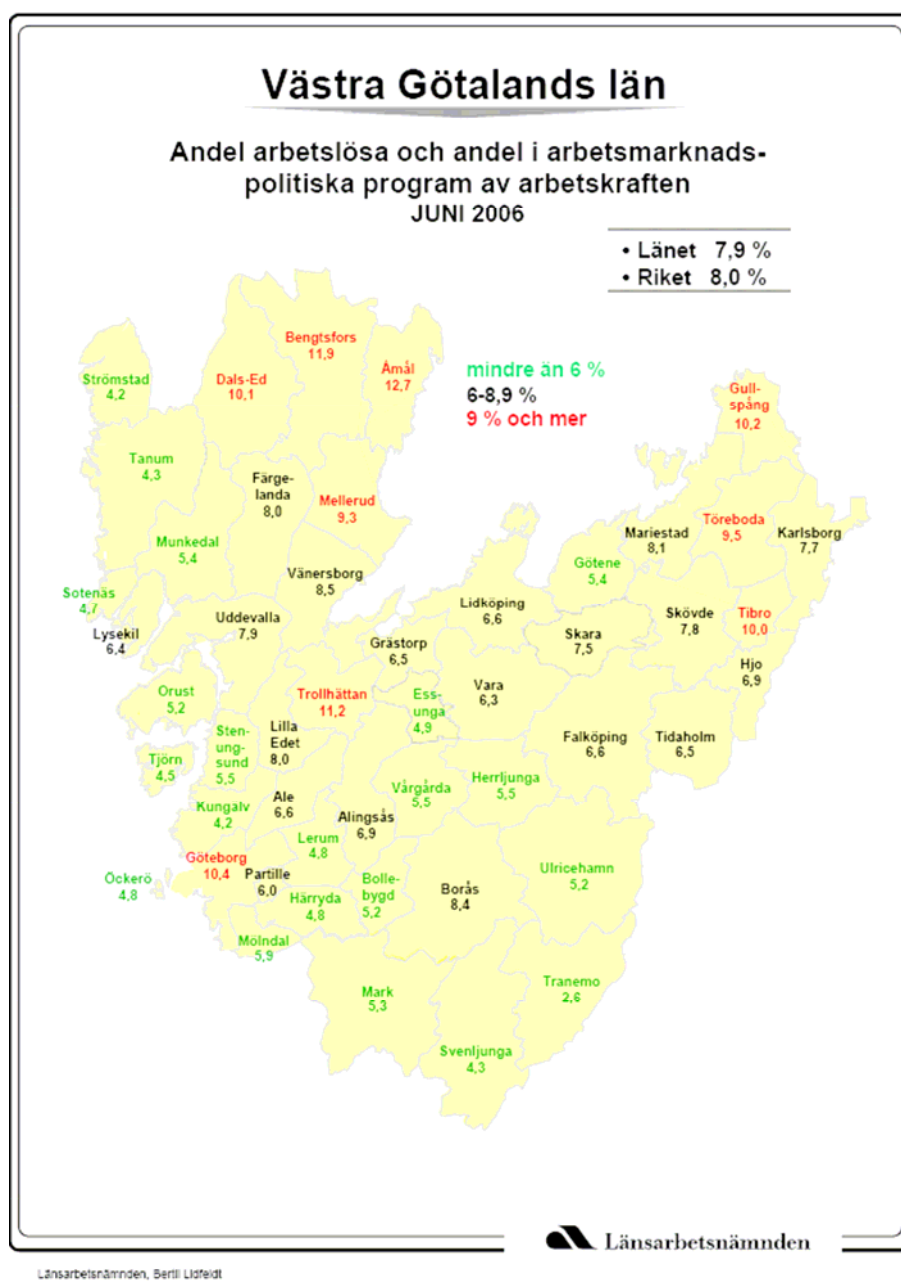
Figur 3

Figur 4

Figur 5

UTVECKLINGSTENDENSER

Av ”Svenska territoriella förutsättningar och utvecklingstrender - analysunderlag för den nationella strategin för regional konkurrenskraft och sysselsättning” framgår att de långsiktiga mönstren i befolkningsutvecklingen väntas bestå under de närmaste 20 åren. En fortsatt koncentration till storstadsområden förväntas understödd av pågående regionförstoringsprocesser. Storstadsregionernas befolkningsökning beräknas ske genom ökad utrikes nettoinflyttning samt positiva födelsenetton. Födelsenettet genereras av en stor andel kvinnor i fertil ålder. Ungdomars flyttmönster mot storstads- eller högskoleregioner resulterar i en skevare åldersstruktur i mindre, perifert belägna regioner. Med färre människor i fertil ålder tunnas reproduktionsförmågan ut. Vid 30-års ålder avtar människors flyttbenägenhet och denna ökar sedan inte före pensionsåldern. Trenden att barnfamiljer väljer att bosätta sig i tätortsnära landsbygd håller i sig. Det är uppenbart att landsbygdsområden nära storstäder har helt andra förutsättningar än landsbygdsområden utanför storstäders pendlingsområde. Enligt analysunderlaget pekar mycket på att tillgängligheten med kollektivtrafik försämras utanför huvudstråken medan kapacitetsbrist kan uppstå i och omkring storstäderna.

LANDSBYGDSBEGREPPET

Det finns flera olika sätt att avgränsa tätort, landsbygd och glesbygd. Vi har valt att använda Glesbygdsverkets definitioner som utgår från tillgängligheten till service och arbetsmarknad. *Tätorter* med mer än 3000 invånare är utgångspunkt för avgränsningen. Till tätorter räknas även området inom 5 minuters bilresa från tätorten. *Tätortsnära landsbygder* är områden som finns inom 5 till 45 minuters bilresa från tätorter med fler än 3 000 invånare. *Glesbygder* är områden med mer än 45 minuters bilresa till närmaste tätort samt öar utan fast landförbindelse.

I Västra Götalands län bodde 19 459 personer i glesbygd och 342 407 personer i tätortsnära landsbygd år 2004. Av rikets totala befolkning i tätortsnära landsbygd bor 17 procent i vårt län. I figur 6 har länets 49 kommuner indelats i kommunkategorier enligt Glesbygdsverkets definition. Den geografiskt största delen av länets yta klassificeras som tätortsnära landsbygd.

Glesbygdsverkets områdestyper och regioner framgår av figur 7.

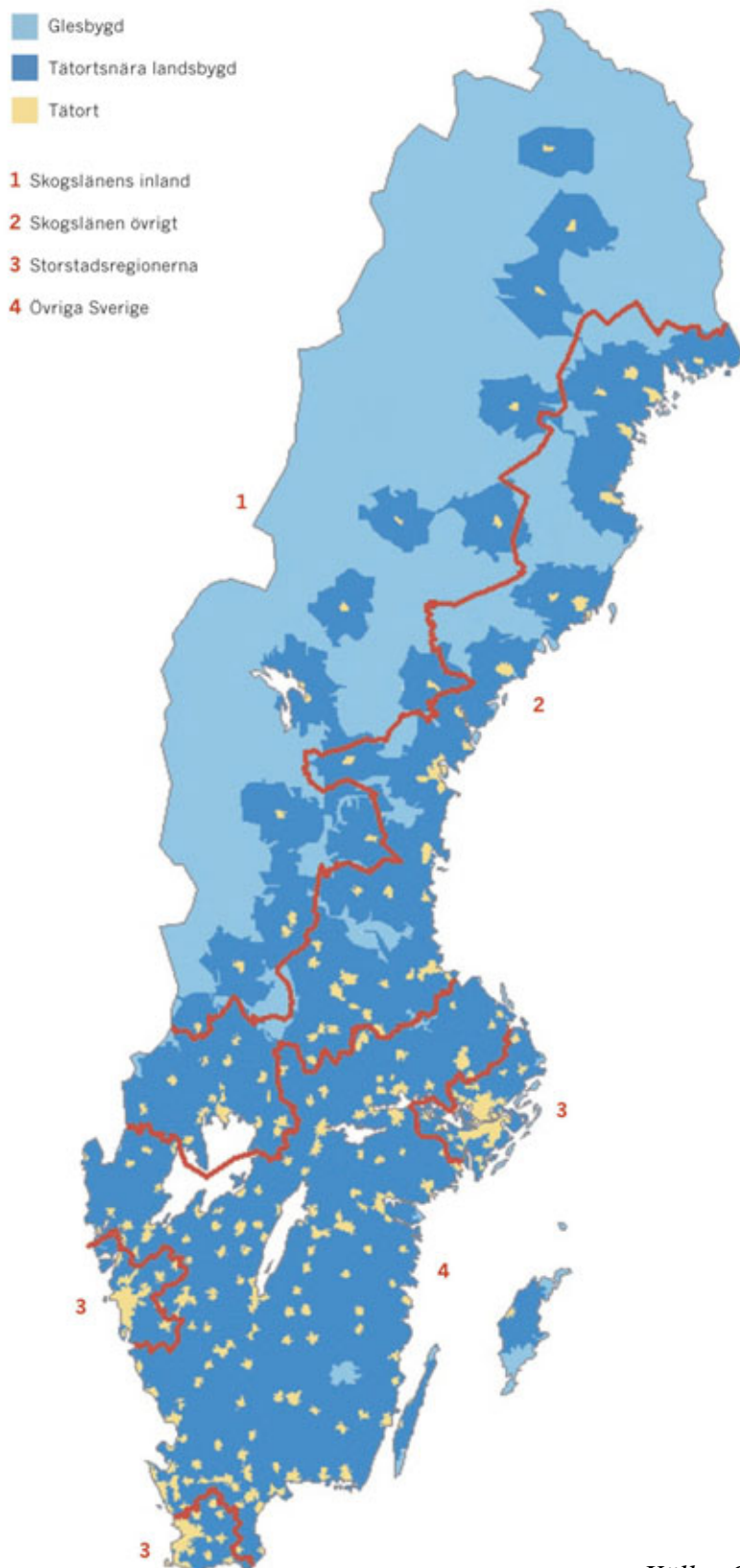
Enligt SCB uppgick vårt läns landsbygdsbefolkning till 741 915 personer år 2000. I denna statistik har tätorter med mer än 20 000 invånare rensats bort.

Figur 6

Figur 7

Områdestyper och regioner enligt Glesbygdsvverkets definition.

Källa: Glesbygdsvverket

JORDBRUKETS STRUKTUR OCH STRUKTUROMVANDLING 1993-2003

Jordbruket i Västra Götalands län har kartlagts genom en beskrivning på kommunal nivå av företagsstrukturen, markanvändningen och djurhållningen år 2003. Uppgifterna är hämtade från SCB och avser jordbruksföretag med mer än 2,0 ha åkermark. Årtalet 2003 har valts eftersom det är det senast tillgängliga året med en totalinventering av alla jordbruksföretag. Datainsamlingen för år 2003 har kompletterats med motsvarande uppgifter tio år tidigare. Förändringarna i företagsstrukturen mellan åren 1993 och 2003 har sedan sammanställts för att visa den pågående strukturuomvandlingen. Uppgifterna beskrivs och kommenteras i en rapport som arbetats fram av företaget Lantbruksekonomerna, Lars Jonasson på uppdrag av projektgruppen.

Företagsstruktur

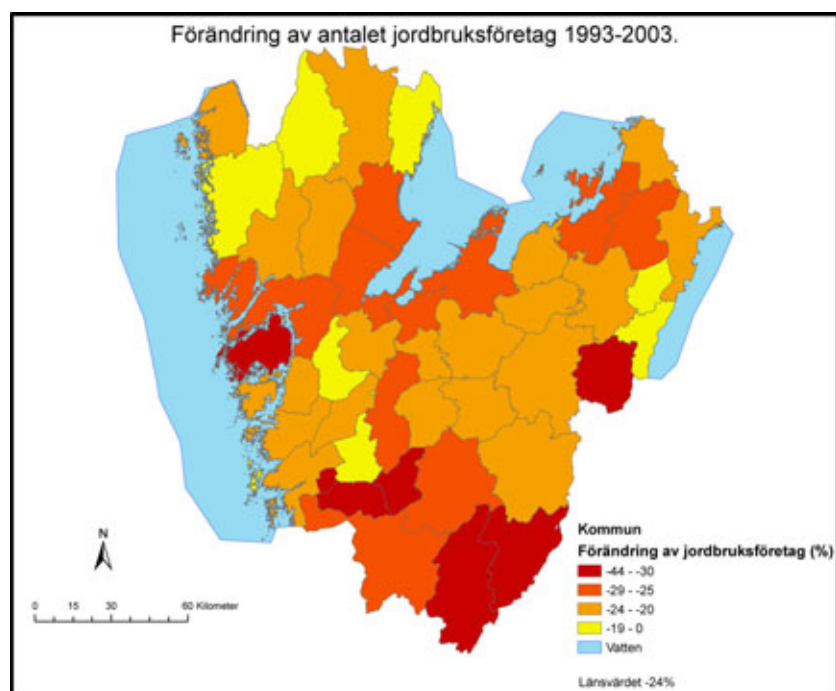
En fjärdedel av jordbruksföretagen 2003 redovisar ett årligt arbetskraftsbehov på mindre än 400 timmar och räknas som s.k. bostadsjordbruk, en fjärdedel redovisar 400-800 timmar och räknas som deltidjordbruk. Huvuddelen av återstoden eller 32 procent av samtliga har ett arbetskraftsbehov på 800 – 2 400 timmar och räknas som enmansjordbruk. Återstoden -17 procent - är större familjejordbruk och storjordbruk. Endast 2 procent av jordbruksföretagen har ett arbetskraftsbehov på mer än 5600 timmar.

Den dominerande driftsinriktningen bland deltid- och enmansföretagen är växtodling och nötkött medan de större företagen främst har inriktning mot mjölkproduktion. De s.k. bostadsjordbruken räknas i en egen grupp ”småbruk”.

Jämfört med 1993 visar statistiken att de större företagen ökar i antal medan framför allt familjejordbruken minskar starkt. Mindre företag med mjölk, svin och blandad produktion har också minskat snabbt medan företag helt inriktade på växtodling har ökat. Förklaringen till detta kan vara att djurhållningen upphör när brukaren kommer i pensionsåldern eller väljer att kombinera jordbruket med arbete utanför eller med annan verksamhet på gården.

Av rapporten framgår bl.a. att antalet jordbruksföretag har minskat med 20 procent i länet mellan åren 1993 och 2003. Tydligast är förändringen i kommuner där jordbruket drivs på heltid med nötkreatur. I tätortsnära områden och i slättbygden är förändringen mindre. Se figur 8.

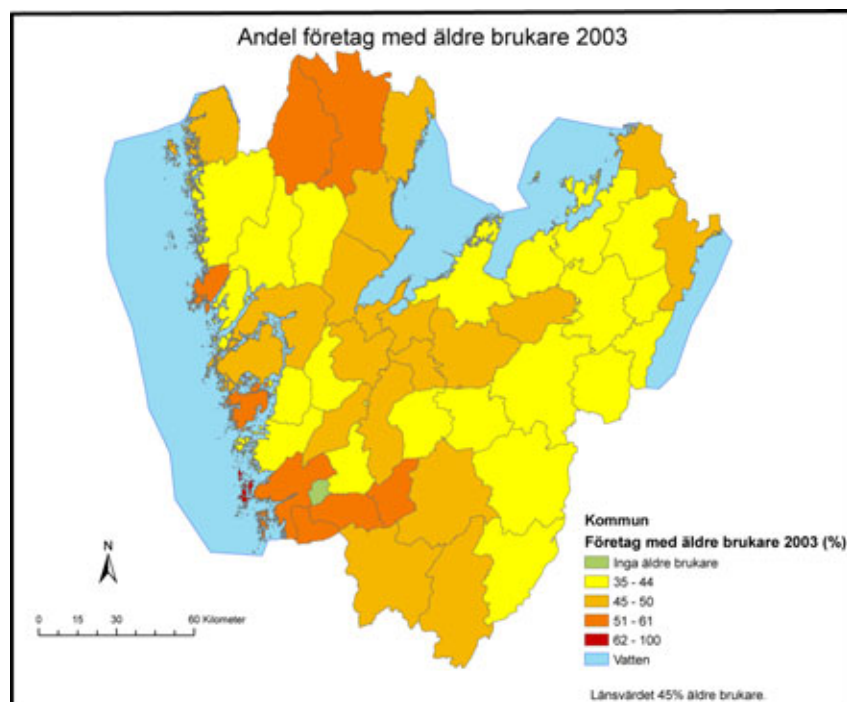
Figur 8

Företag med äldre brukare

Det är oftast i samband med generationsväxlingar som företag genomgår större förändringar. I vårt län kan det bli aktuellt med generationsväxling i drygt 6200 företag (45 procent av dagens företag) fram till år 2013. Drygt hälften av dessa väntas upphöra. Äldre brukare är klart överrepresenterade på de mindre företagen. Det är främst deltidjordbruken med djur som avvecklas i samband med den nuvarande brukarens pensionering. Lönsamheten är för dålig samtidigt som bundenheten gör det komplicerat att kombinera jordbruket med annan sysselsättning. Se figur 9.

Figur 9

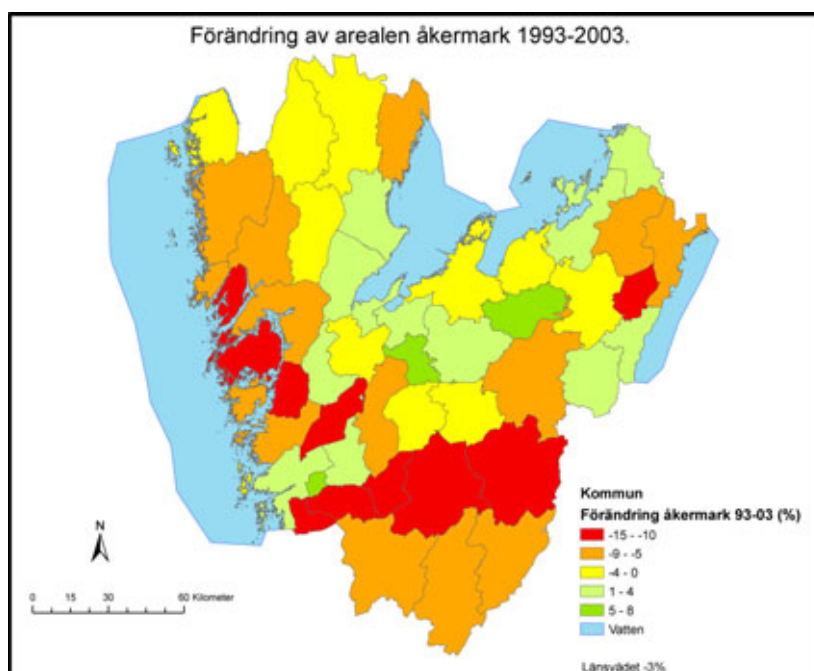

Jordbruksmarken

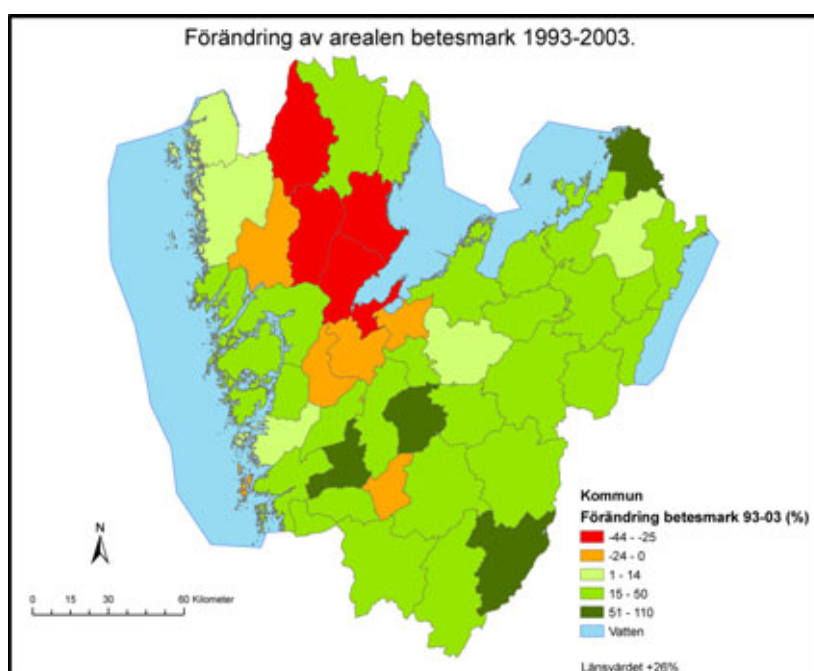
Det sker f.n. ingen omfattande nedläggning av jordbruksmark i Västra Götalands län även om tätorter och vägar tar en del mark i anspråk. Jordbrukarnas benägenhet att redovisa sitt markinnehav varierar dock med den aktuella politiken. Det sker även en förskjutning mellan ägoslagen åkermark och betesmark.

Arealförändringen mellan åren 1993 och 2003 är märkbar. Åkerarealen har minskat något och betsmarksarealen har ökat. Detta beror till någon del på att mark tagits ur bruk men främst på att när EU:s jordbruksstöd kom till Sverige 1995 blev det mer lönsamt att kalla den marginella gräsmarken för betesmark i stället för som tidigare betsvall. En hel del tidigare inte redovisad betesmark har även tillkommit. Förändringen illustreras i figur 10 och 11. Av figurerna framgår att det är stor skillnad i förändring mellan länets kommuner. Särskilt märks det i Dalsland. Bilden är inte entydig även om den i stort följer resonemanget i texten.

Figur 10

Figur 11

Åkermarkens användning

Det har skett en stor förändring i åkermarkens användning mellan 1993 och 2003. Arealen spannmål har minskat något, trädesarealen har ökat kraftigt och vallarealen har minskat. Skillnaden är stor mellan kommunerna. Spannmålsodlingen har koncentrerats till de områden där den går bäst och har i de sämre bygderna till stor del ersatts av träda men även av vall.

Vartefter EU:s jordbrukspolitik trängt igenom och odlingsekonomin försämrats har spannmålsarealen minskat och koncentrerats ytterligare efter 2003 och trädesarealen har ökat. Vallarealen har dock tagit tillbaks en stor del av sin minskning och arealen övriga grödor har ökat. Särkilt märks detta i samband med att EU:s gårdsstöd infördes 2005. Samtidigt tillkom ett stort antal nya småbruk då gårdsstödet motiverade många brukare av så kallade hästgårdar att ansöka om EU-stöd för sin mark.

Förändringarna illustreras i tabell 1 .

Tabell 1. Åkermarkens användning åren 1993, 2003 och 2005 i Västra Götalands län (uppgifterna för år 2005 är preliminära).

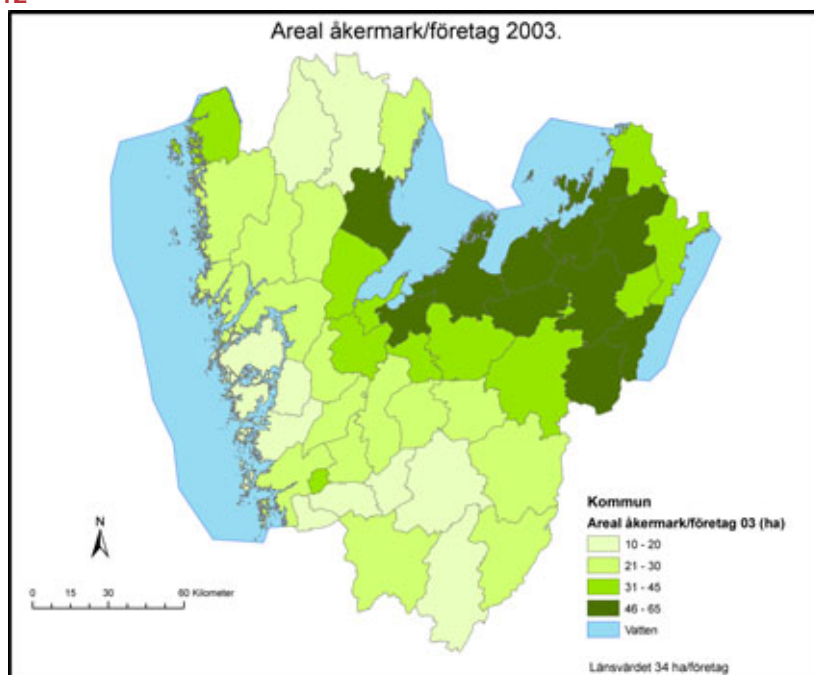
	1993	2003	2005	Ändring 1993 - 2003		Ändring 2003 - 2005	
	hektar	hektar	hektar	hektar	Procent	hektar	Procent
Spannmål	229 417	227 973	197 632	-1 444	-1%	-30 341	-13%
Vall	184 404	155 163	171 735	-29 241	-16%	16 572	11%
Övriga grödor	33 684	28 637	39 284	-5 047	-15%	10 647	37%
Träda/obrukat	40 621	63 723	70 565	23 102	57%	6 842	11%
Åkermark totalt	488 126	475 496	479 216	-12 630	-3%	3 720	1%

Arealstorlek

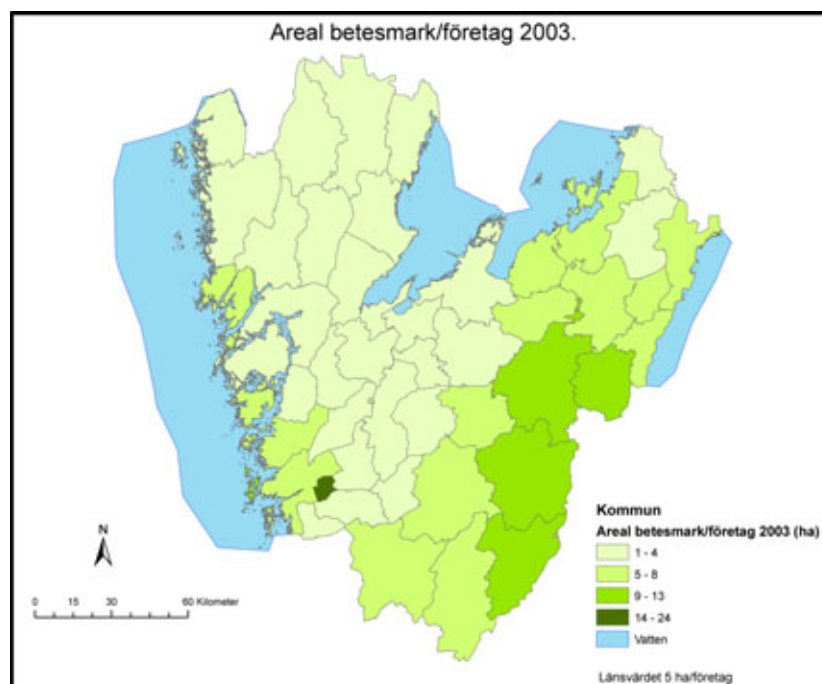
Jordbruksföretagens medelareal år 2003 av åkermark resp. betesmark, som redovisas i figur 12 och 13, varierar stort mellan kommunerna i länet beroende på naturliga förutsättningar och företagets driftsinriktning. Dessutom kan man ana en inverkan av större tätorter och snabba vägar, som skapar goda möjligheter att driva "bostadsjordbruk" på bekvämt pendlingsavstånd från förvärvsarbete i tätorten.

Det pågår en tydlig s.k. storleksrationalisering i länets jordbruk. Marken från de gårdar som upphör som självständiga enheter läggs till större enheter. Redan stora enheter blir större. Arbetsmetoder och maskiner utvecklas för att spara manuellt arbete. Kostnaderna stiger men produktpriset följer ofta inte med. Detta möter de aktiva lantbrukarna genom att ta på sig allt mer mark att bruka och allt fler djur att sköta. I figur 14 och 15 redovisas förändringen i jordbruksföretagens medelareal kommunvis för respektive åkermark och betesmark.

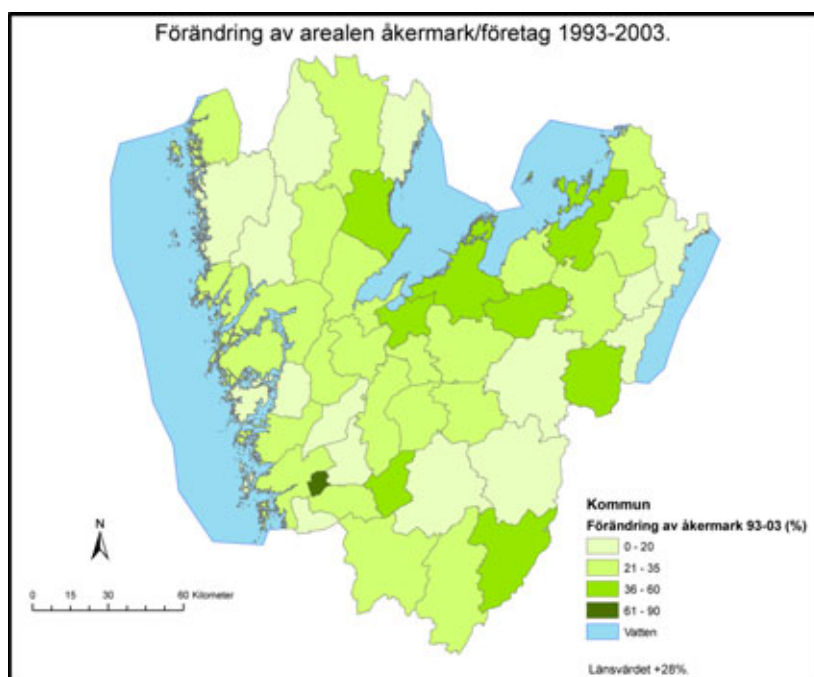
Figur 12

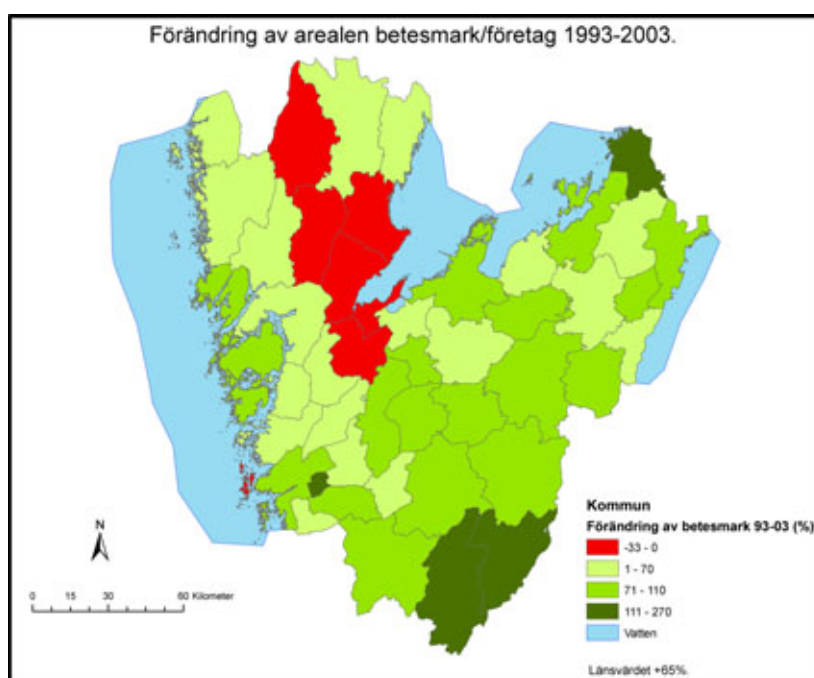
Figur 13

Figur 14

Figur 15

DJURHÅLLNING

Jordbrukets djur

Västra Götalands län har sedan länge haft en stor djurhållning i jämförelse med andra slättbygdslän, främst tack vare de djurtäta kommunerna i länets östra och sydöstra delar. På senare år har dock djurhållningen minskat kraftigt. Det gäller samtliga djurslag utom slaktsvin och får. Se tabell 2. I figur 16 och 17 redovisas kommunvisa uppgifter över djurtäthet för samtliga djurslag resp. för nötkreatur.

Tabell 2. Antal djur i Västra Götalands län åren 1993, 2003 och 2005

	1993	2003	2005	Ändring 1993 - 2003		Ändring 2003 - 2005	
	Antal	Antal	Antal	Antal	Procent	Antal	Procent
Mjölkkor	92 373	70 141	67 609	-22 232	-24%	-2 532	-4%
Am-/dikor	26 322	25 557	26 949	-765	-3%	1 392	5%
Öv nötkreatur	204 223	176 994	175 043	-27 229	-13%	-1 951	-1%
Suggor	42 571	36 512	34 871	-6 059	-14%	-1 641	-4%
Slaktsvin	140 156	190 753	186 786	50 597	36%	-3 967	-2%
Får	27 701	29 207	31 491	1 506	5%	2 284	8%

* Uppgifterna för år 2005 är preliminära

Mellan åren 2003 och 2005 fortsatte trenden med minskad djurhållning. Antalet får ökade dock liksom antalet am- och dikor. Detta har i sin tur en koppling till den ändrade jordbrukspolitiken och den ökade vallodlingen. Minskningen av antalet mjölkkor kan förväntas påskyndas 2006 och 2007 eftersom stöden till dessa frikopplas år 2007. Detta kan i sin tur ge ytterligare ökning av antalet am- och dikor och av antalet får.

Mjölkkor

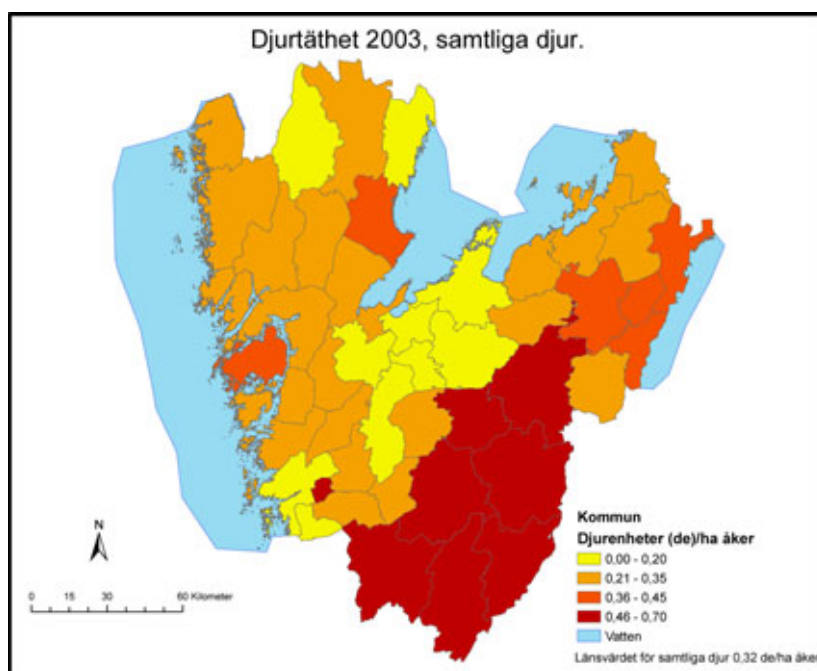
Den minskade djurhållningen gäller särskilt för mjölkkorna. Det är dock stor skillnad mellan kommunerna. Flera av dem har tappat mer än hälften av mjölkkorna på 10 år. Detta gäller Strömstad, Mölndal, Tjörn, Trollhättan, Göteborg, Sotenäs och Dals-Ed. Andra kommuner har lyckats bibehålla mjölkproduktionen genom att minskningen är mindre än avkastningsökningen per ko. Gullspång och Mariestad har till och med ökat antalet mjölkkor. I figur 18 redovisas förändringen av antalet mjölkkor kommunvis.

Övriga djur

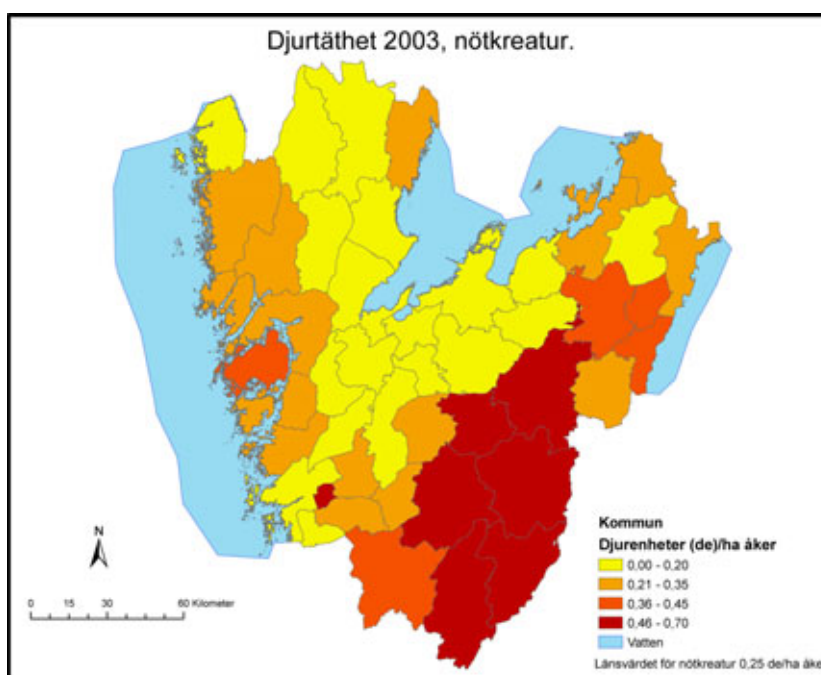
Ett för länet och jordbruket betydelsefullt djur är hästen. Enligt SCB fanns det i oktober 2004 50 200 hästar hos 10 400 hästhållare i länet, vilket motsvarar 17-18 procent av rikets hästar och hästhållare. Vi saknar uppgift om antalet hästar per kommun.

Företagsfrågor kopplade till hästnäringen och hästen som landskapsvårdare kommer att bli viktiga delar i kommande landsbygdsprogram.

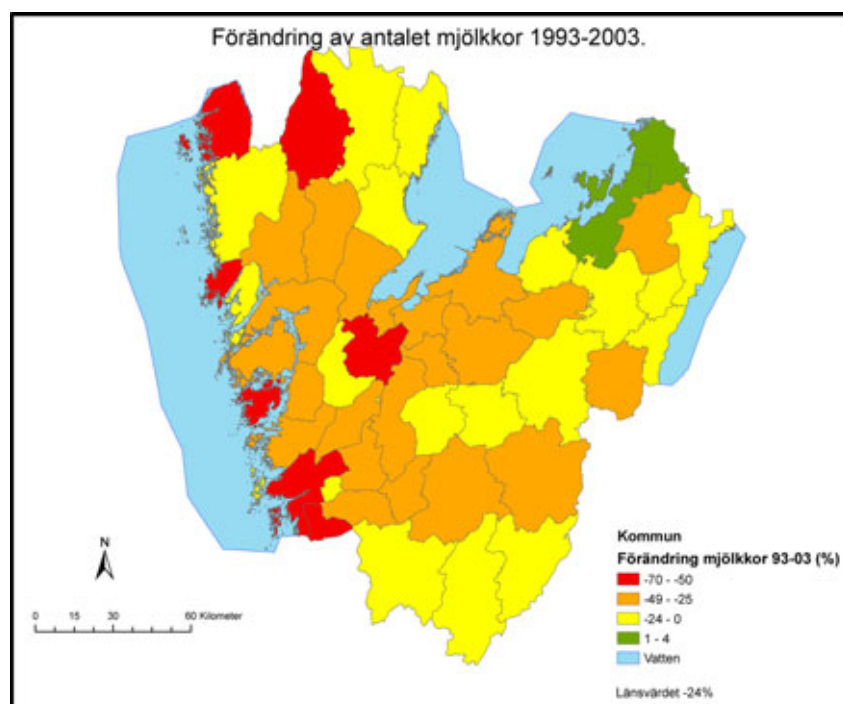
Figur 16

Figur 17

Figur 18

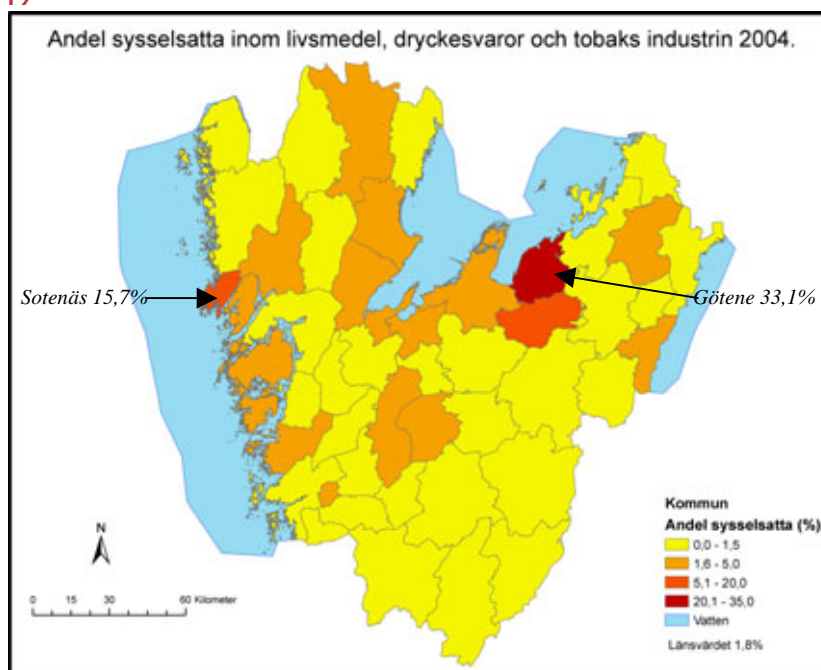

LIVSMEDELSINDUSTRIN

Livsmedelsindustrin fanns år 2004 representerad i alla länets kommuner frånsett Dals-Ed. Drygt hälften av branschens ca 13 000 arbetstillfällena fanns i kommunerna Göteborg, Götene och Skara. Livsmedelsindustrin är dominerande arbetsgivare i Götene och Sotenäs kommuner jfr figur 19. Branschen blir allt mer storskalig byggd på produktions- och forskningskompetens. Internationella koncerner med globala varumärken stärker sitt inflytande. En småskalig livsmedelsförädling växer sig samtidigt starkare, vilket är viktigt för den lokala produktionen.

Enligt den nationella strategin för landsbygdsutveckling har de mindre livsmedelsföretagen vissa problem med att nå ut på marknaden med sina produkter. Kapitalförsörjningen kan också vara ett problem för de småskaliga företagen. Livsmedelsexporten bedöms ha ytterligare utvecklingspotential. Marknaden växer också för ekologiska produkter.

Figur 19

EU-STÖD TILL JORDBRUKET

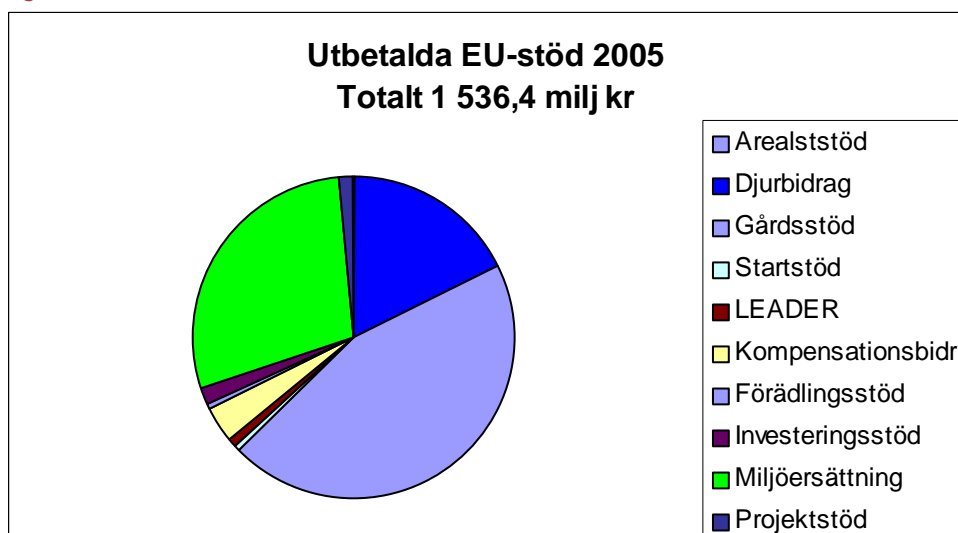
Under de senaste åren har EU:s jordbrukarstöd till lantbrukarna i länet legat på drygt 1 500 milj. kr årligen. Cirka 2/3 av detta belopp är s.k. direktstöd, som är helt finansierade av EU och gäller för alla medlemsländer. Som exempel visas utbetalda stöd under 2005 i figur 20. Där utgörs direktstöden av arealstöd, djurbidrag och gårdsstöd. Direktstöden kommenteras inte ytterligare då de ligger utanför landsbyggsanalysens uppdrag. Övriga stöd i figuren ingår i det svenska miljö- och landsbygdsprogrammet (LBU-programmet) för 2000-2006 (utom LEADER).

De i LBU-programmet ingående stöden omfattar 563 milj. kr under 2005. De finansieras i varierande grad av EU. Huvuddelen utgörs av ersättningar för miljöanpassat jordbruk där EU:s del är 50 procent och kompensationsbidrag (LFA-stöd) där EU står för 25 procent.

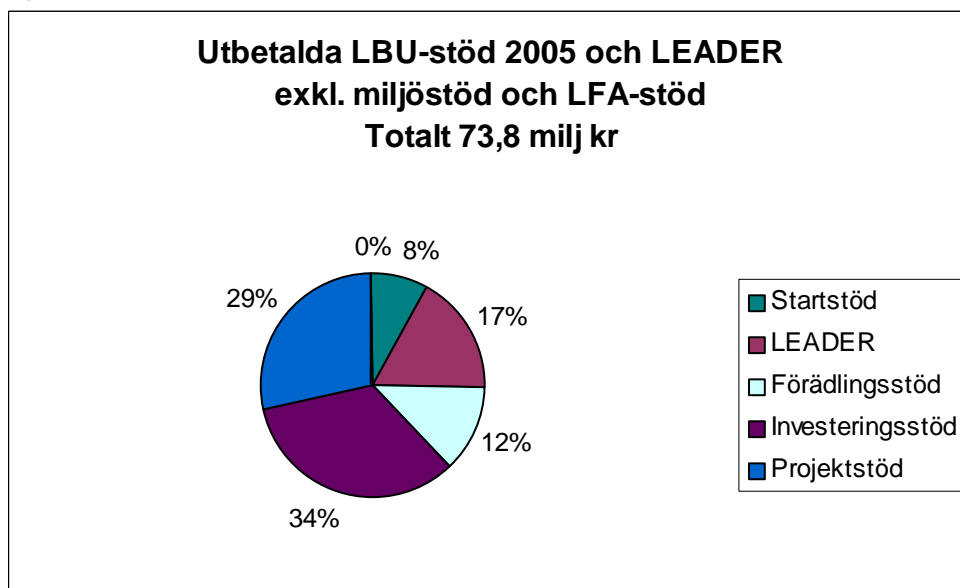
I figur 21 redovisas LBU-stöden utom miljöersättningar och kompensationsbidrag i jämförelse med LEADER. De i figuren ingående stöden utom förädlingsstödet kommenteras senare i texten.

Förutom de LBU-finansierade stöden satsas nationella medel på utveckling av landsbygden. I vårt län ansvarar Västra Götalandsregionen för dessa medel. I figur 22 redovisas jämförbara LBU-finansierade stöd tillsammans med Västra Götalandsregionens landsbyggsstöd som tillgängliga medel för perioden 2000-2006.

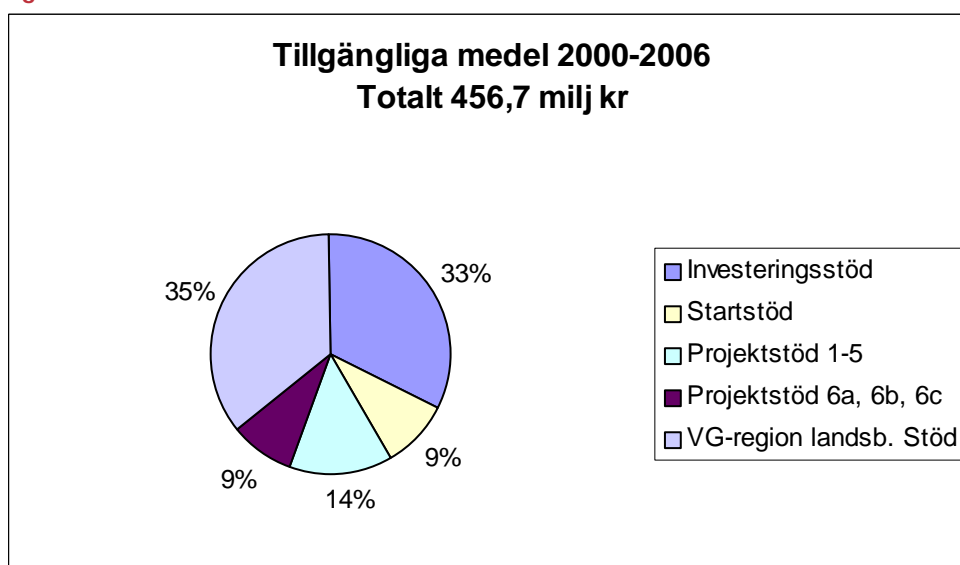
Figur 20

Figur 21

Figur 22

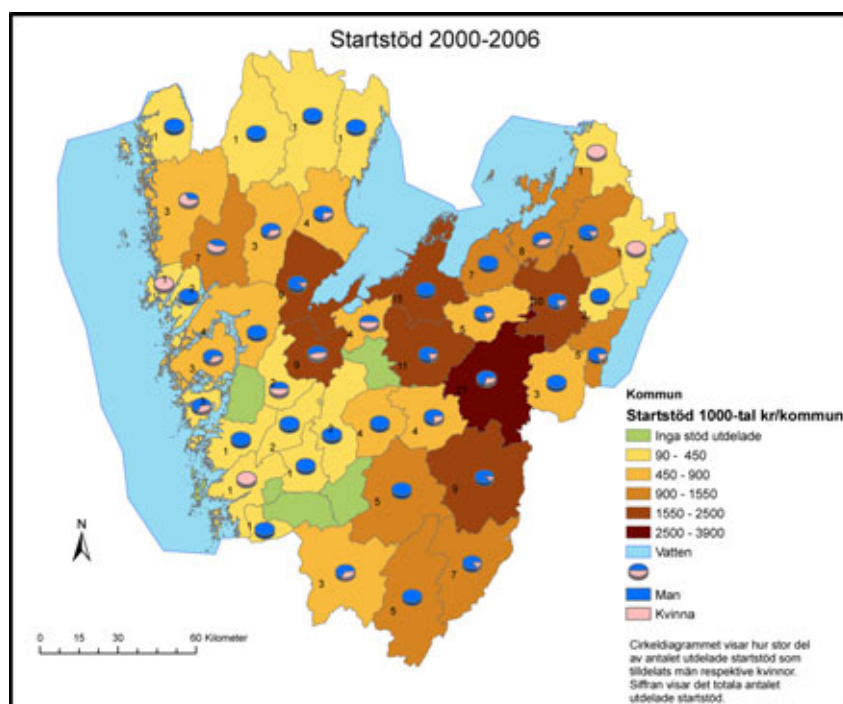
Startstöd till unga jordbrukare

Startstödet till unga jordbrukare syftar till att underlätta för yngre jordbruksutbildade företagare att etablera sig som jordbrukare. Beslut om stöd skall fattas innan sökanden fyllt 40 år. Den nystartade verksamheten skall bedömas vara ekonomiskt bärkraftig och ge huvudsaklig inkomst och sysselsättning.

Under innevarande stödperiod har hittills beslutats om drygt 39 milj. kr i startstöd till 213 sökande varav 44 kvinnor. Flertalet sökande har satsat på produktion av mjölk och/eller nötkött.

Den geografiska fördelningen redovisas i figur 23. Av figuren framgår att huvuddelen av startstödet gått till de mest jordbruks- och kreatursintensiva bygderna i länet med störst andel till Falköpings kommun.

Figur 23: Figuren ritades innan alla beslut om stöd hade fattats, vilket kan göra att den i någon detalj inte stämmer med ”verkligheten”.

Investeringsstöd

Investeringsstöd lämnas för fasta investeringar i jordbruks-, trädgårds- och renskötsel företag. Ett huvudsyfte med stödet är att underlätta anpassningen till ett ekologiskt hållbart jordbruk (Insatsområde I). Hit räknas att bevara och förbättra natur- och kulturmiljön, arbetsmiljön, djurskyddet eller livsmedelshygienen. Ett annat huvudsyfte är ekonomisk och social utveckling på landsbygden (Insatsområde II). Härmed avses att stärka företagets konkurrensförmåga, stimulera till kompletterande verksamhet eller behålla och skapa sysselsättning för både kvinnor och män.

Under innevarande stödperiod har hittills beslutats om knappt 150 milj. kr i investeringsstöd till ca. 800 sökande. Ungefär 70 procent av beloppet har gått till investeringar inom insatsområde I och 30 procent till insatsområde II.

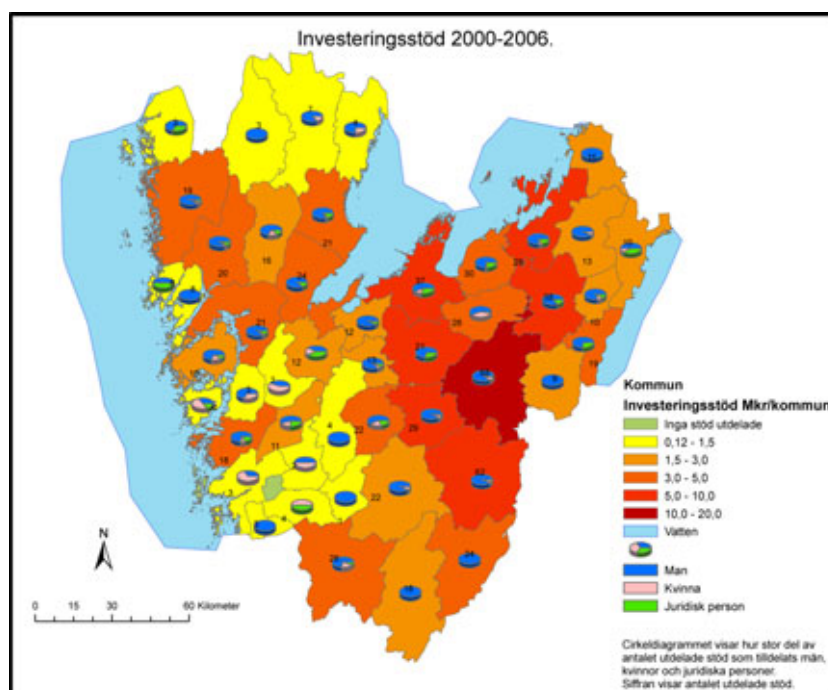
Inom insatsområde I har pengarna främst gått till renovering av djurstallar som förbättrar miljövillkoren för både människor och djur och till modern gödselhantering till gagn för naturmiljön. Inom insatsområde II har pengarna främst gått till utökning och effektivisering av pågående verksamhet

t.ex. nya djurstallar och till kompletterande verksamhet som lokaler till förädling och försäljning av livsmedel eller till turismverksamhet.

Den geografiska fördelningen redovisas i figur 24. Av figuren framgår att huvuddelen av investeringsstödet gått till de mest jordbruks- och kreaturs-intensiva bygderna i länet med störst andel till Falköpings kommun men även till mer befolknings- och turisttäta områden.

Flertalet stöd har gått till manliga sökanden. Inte så sällan söker man och kvinna i brukarfamiljen tillsammans. En sådan ansökan står nästan alltid i mannens namn. Ett mindre antal stöd har gått till kvinnliga sökande (figur 24).

Figur 24

Projektstöd för utveckling av landsbygden

Syftet med projektstöden är att främja utvecklingen av landsbygden och genom samverkan förstärka och komplettera andra åtgärder. Det övergripande syftet är att bidra till att antalet jordbruksföretag med kompletterande verksamhet ökar i landet.

Projektstöd 1-5 för utveckling av landsbygden omfattar fem olika åtgärder. Se nedan.

Två ytterligare åtgärder är inriktade på miljöskydd och bevarande av den biologiska mångfalden och kulturmiljön på landsbygden:

Projektstöd 6 a för restaurering av slätterängar och betesmarker

Projektstöd 6 b för anläggning av våtmarker och småvatten

Under innevarande stödperiod har beslutats om ca 60 milj. kr i projektstöd 1-5 till drygt 240 projekt. Minsta stödet är på knappt 6 000 kr och det största på 2,7 milj. kr. Medelprojektet har fått drygt 250 000 kr i stöd. Stödandelen för enskilda företag är högst 30 procent av projektets totalkostnad. För organisationer utan egen ekonomisk vinning av projektet är stödandelen normalt 60 procent.

Pengarna har fördelats mellan de fem stödåtgärderna enl. tabell 3

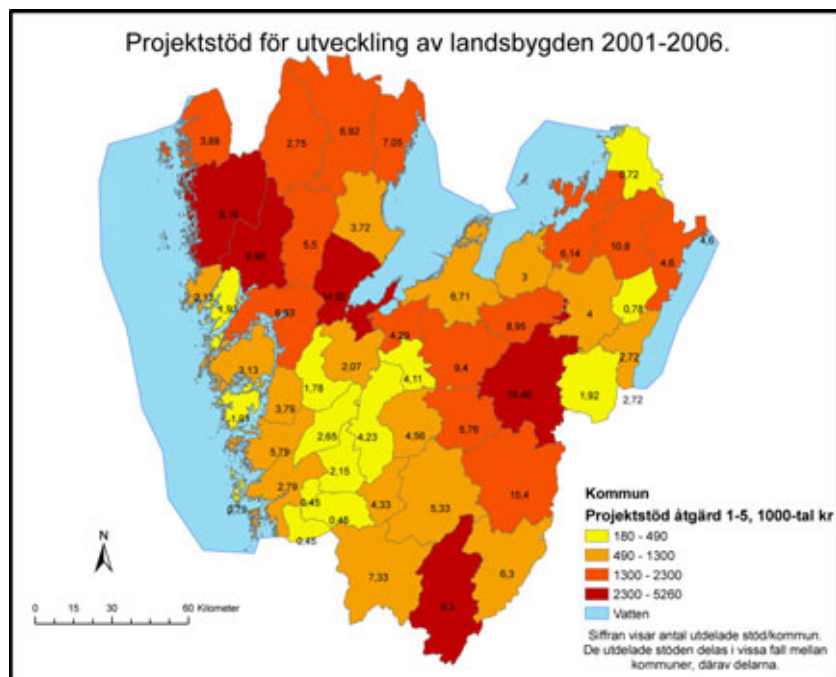
Tabell 3

Åtgärd 1-5	Antal projekt	Summa stöd, milj. kr
1. Diversifiering av verksamhet med anknäpning till lantbruket	86	22,3
2. Marknadsföring av kvalitetsprodukter	55	16,3
3. Främjande av turism	53	10,5
4. Utveckling och förbättring av infrastruktur	24	3,1
5. Bytveckling samt bevarande av kulturarvet på landsbygden	26	7,3
Summa	244	59,5

Knappt 2/3 av projekten har drivits av juridiska personer som organisationer och bolag. Hushållningssällskapen och LRF-förbunden i länet är stora aktörer liksom Naturbruksgymnasiet Dingle. Många kvinnor har ansvarat för egna projekt och har varit drivande i organisationernas projekt. Många projektverksamheter stannar upp eller läggs ner när projektets är slut men ännu fler lever vidare och utvecklas av egen kraft.

Den geografiska fördelningen redovisas i figur 25. Av figuren framgår att projekten varit relativt välfördelade över länet dock med tyngdpunkt på vissa bygder, en ”ringar på vattnet-effekt”.

Figur 25

Projektstöd för restaurering av slåtterängar och betesmarker

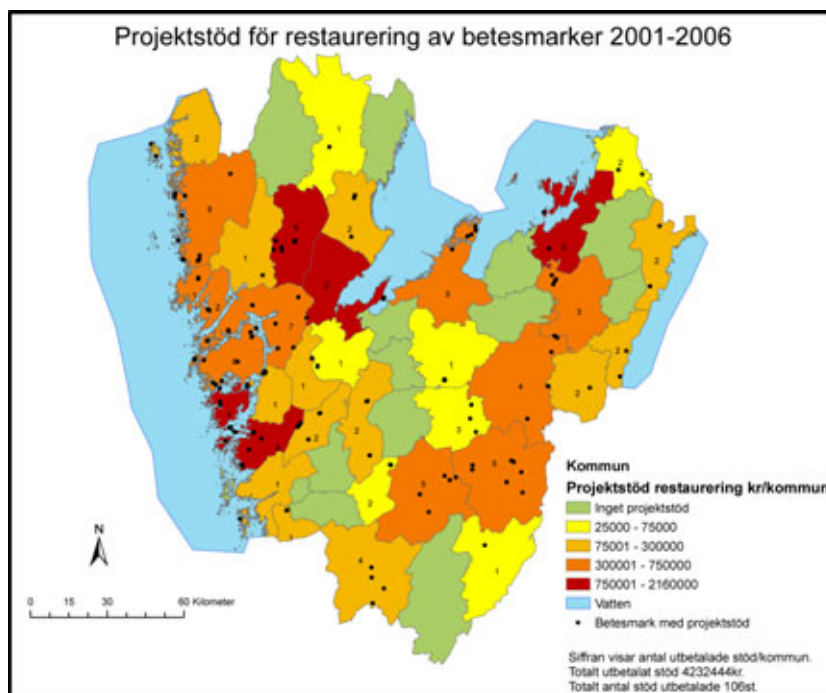
Syftet med stödet är att återställa den biologiska mångfalden och de kulturhistoriska värdena i slåtterängar och betesmarker som helt eller delvis försvunnit genom att hävden upphört.

Projektstöd ges för en viss andel av kostnaderna för att restaurera slåtterängar och betesmarker. Stödet ges endast till de restaureringar som är mest angelägna för miljön.

Under innevarande stödperiod har beslutats om ca 15 milj kr till 105 projekt på totalt 738 ha. Medelarealen är 7,0 ha per projekt inom en variation på 0,3 – 52 ha.

Den geografiska fördelningen redovisas i figur 26. Av figuren framgår att flertalet projekt utförts i bygder med mycket och särskilt värdefulla betesmarker exempelvis Bohuskusten.

Figur 26

Projektstöd för anläggning av våtmarker

Torrläggningen av odlingslandskapet som har skett för att öka produktionen i jordbruket har inneburit att antalet våtmarker minskat kraftigt. För att till viss del kompensera detta finns stöd för att stimulera till anläggning av nya våtmarker. Det är huvudsakligen våtmarkernas förmåga att avlägsna kväve från vatten samt gynandet av den biologiska mångfalden man vill stimulera. Gemensamt för våtmarksstöden är att man åtar sig att sköta/bibehålla våtmarken under 20 år.

Under innevarande stödperiod har det funnits möjlighet att få projektstöd för anläggande av våtmarker med påtaglig miljönytta. Våtmarker som har möjligheter att minska kväveläcketaget till havet har prioriterats. Stödnivå varierar från 50 till 90 procent av stödberättigade kostnader dock högst 100 000 kr per ha.

Ungefär 110 stycken våtmarker har t.o.m. 2005 anlagts med projektstöd på totalt ca 14 milj. kr. Inklusivt projekt beslutade under 2006 har beloppet ökat till knappt 22 milj kr. De våtmarker som inte var färdiga under 2005 redovisas inte i figuren.

Skötselstöd för våtmarker

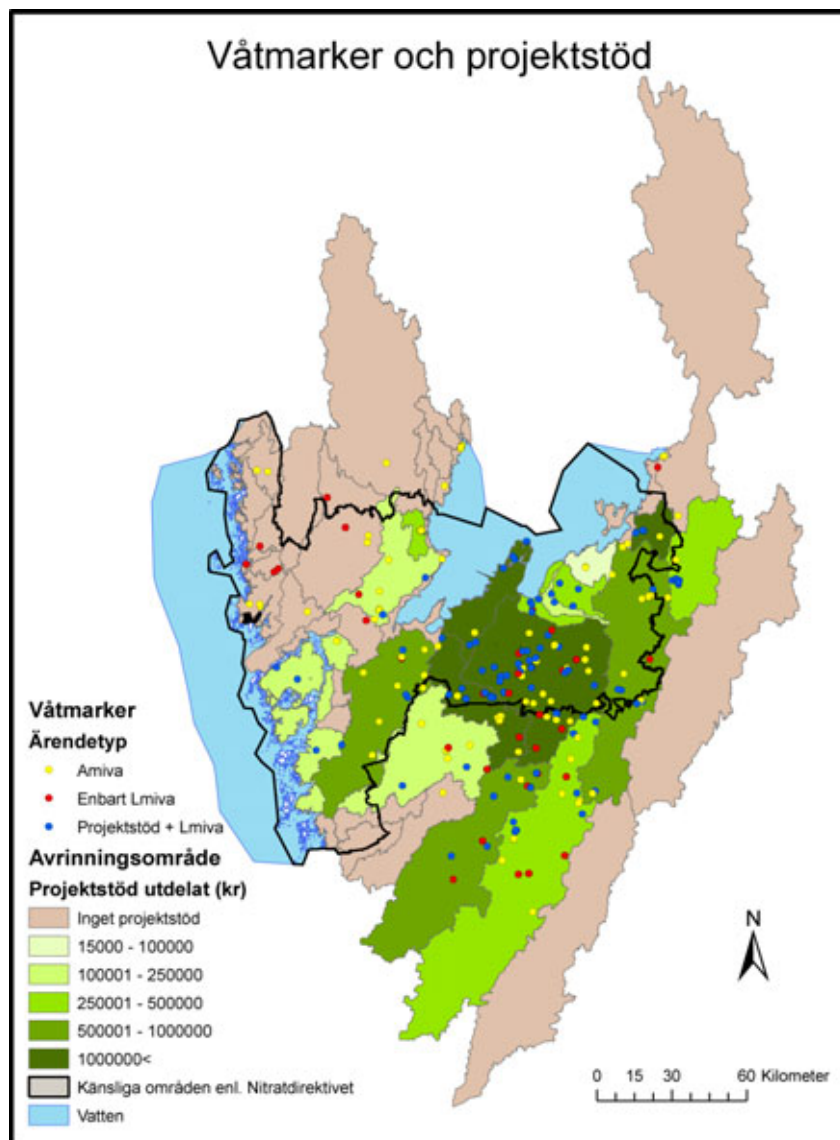
Förutom projektstöd finns ett årligt skötselstöd på 3 000 kr/ha (LMIVA) för våtmarker som anläggs på jordbruksmark. Detta stöd kan kombineras med projektstödet. Så gott som alla projektstöds våtmarker har även skötselstöd. Omfattningen är i nuläget ca 140 st våtmarker med en yta på sammanlagt 340 ha.

Våtmarkernas läge och anläggningsstödet omfattning redovisas per avrinningsområde i figur 27.

Av figuren framgår att våtmarkerna har koncentrerats till de mest jordbruksintensiva delarna av länet och i område som enligt EU:s nitratdirektiv bedömts som särskilt föroreningskänsligt.

Under föregående stödperiod som slutade 2000 fanns ett anläggningsstöd för våtmarker – AMIVA. Ersättningen är 4 800 kr/ha de första 5 åren och därefter i 15 år 2 500 kr/ha. Omfattningen är ca 150 våtmarker på sammanlagt ca 510 ha.

Figur 27

Figur 27:
Våtmarker som omfattas av EU-stöd i O-län. Notera att i figuren syns inte alla våtmarker då de delvis överlappar varandra. För projektstöds-våtmarker gäller att de som var klara 2005 ingår.

Miljöersättningar

Riksdagen har beslutat om 15 miljö kvalitetsmål. De beskriver vilket miljö-tillstånd som ska uppnås inom en generation. Syftet med ersättningarna för miljövänligt jordbruk är att de ska bidra till att uppfylla miljö kvalitetsmålet "Ett rikt odlingslandskap". Flera av ersättningarna ska också bidra till att uppfylla miljö kvalitetsmålen "Giftfri miljö", "Ingen övergödning", "Bara naturlig försurning" och "Myllrande våtmarker". Miljöersättningarna har avgörande betydelse för om miljö kvalitetsmålen ska kunna uppnås. Lantbrukare som vill ha del av miljöersättningarna måste åta sig att följa skötselvillkoren under en femårsperiod.

På Länsstyrelsens hemsida (www.o.lst.se/miljomal/) kan man läsa om de regionala miljömålen och hur miljöstöden bidrar till att uppfylla målen.

Bevarande av värdefulla natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet

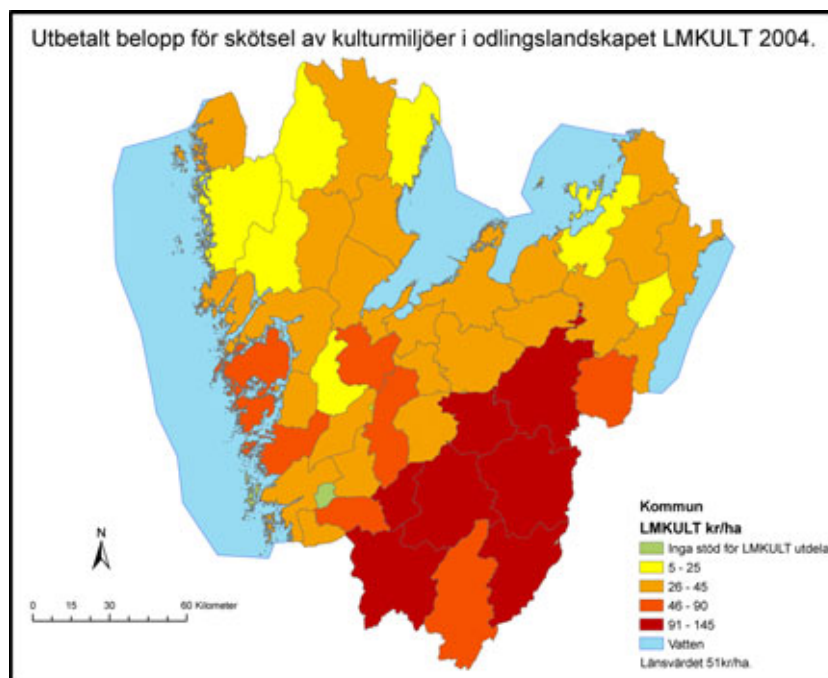
Ersättning lämnas för skötsel av åkermarkens värdefulla lämningar och miljöer (landskapselement) som vittnar om den äldre markanvändningen. En viktig förutsättning för att få ersättning är att samtliga landskapselement på åkermarken kring företagets brukningscentrum eller annan gårdsbebyggelse vårdas. En viktig skötselåtgärd är att röja undan vegetation (träd och buskar) som döljer eller kan skada landskapselementen.

Ersättning lämnas bl.a. för skötsel av landskapselement som öppna diken, fägator, stenmurar, alléer och fornlämningar. Ersättningsnivån varierar med landskapselementets form och utsträckning och hur komplicerad skötseln är.

För 2004 har drygt 2 600 brukare fått 22,0 milj. kr i ersättning för skötsel av kulturmiljöer i odlingslandskapet (LMKULT).

I figur 28 redovisas utbetalt belopp för skötsel av kulturmiljöer som kr/ha total åkermark i län och kommun.

Figur 28

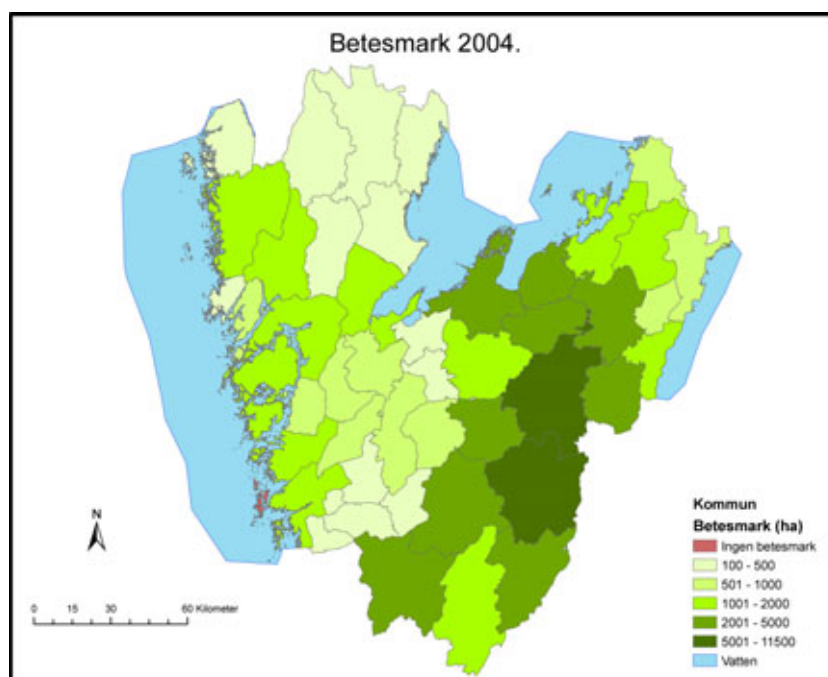
Bevarande av betesmarker och slätterängar

Jordbrukare som uppfyller vissa generella skötselvillkor kan få en grundersättning på 1 100 kr/ha. Som generella skötselvillkor räknas bland annat att träd och buskar av igenväxningskaraktär ska hållas borta under hela stödperioden. Betesmarker ska betas av varje år. För slätterängar gäller att markvegetationen årligen ska slås av och tas bort. Gödsling, kemisk bekämpning och andra åtgärder som kan skada natur- och kulturmiljövärden är förbjudna.

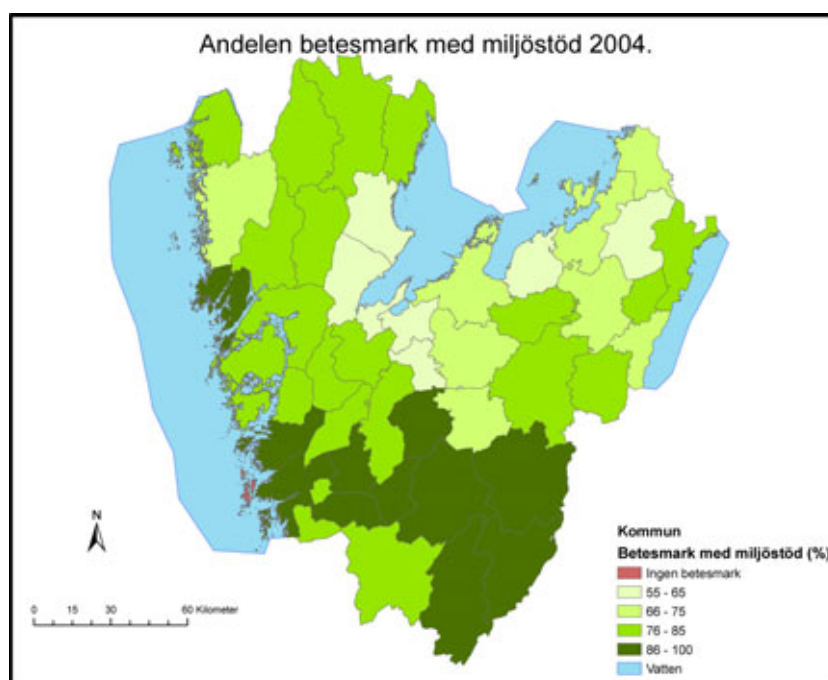
Om länsstyrelsen anser att det finns behov av särskild natur- eller kulturmiljöanpassad skötsel kan förutom grundersättning brukaren dessutom få tilläggsersättning för betesmarker (1 400 kr/ha) och slätterängar (2 400 kr/ha) om särskilda skötselvillkor uppfylls.

För skötsel av ca. 58 300 ha betesmarker och slätterängar har under 2004 betalats ut totalt 74,9 milj. kr till drygt 6 400 brukare. Den geografiska fördelningen av betesmarkerna i länet och andelen av dem som får miljöstödet redovisas i figur 29 och 30.

Figur 29

Figur 30

Miljöersättning för ekologiska produktionsformer

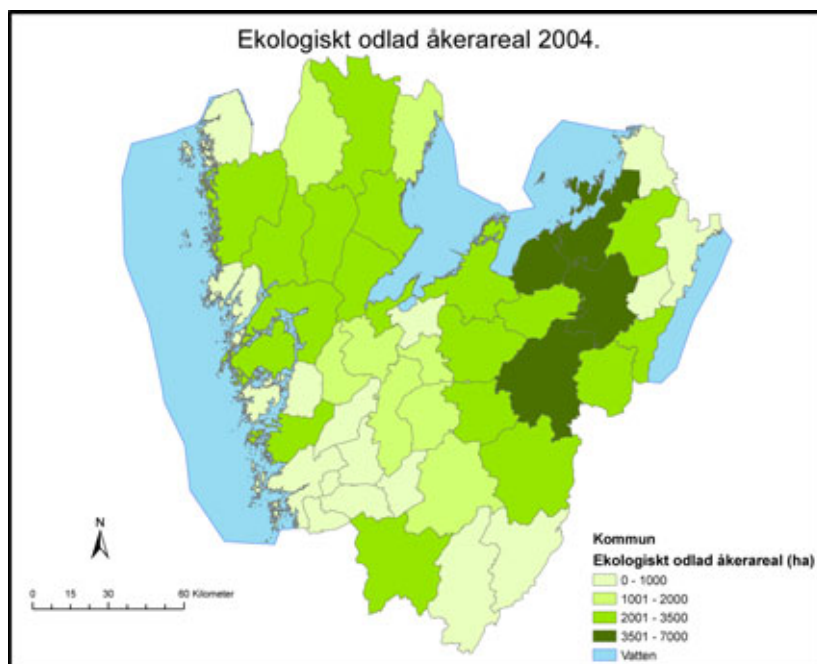
Ersättning lämnas till jordbrukare med ekologisk odling med eller utan ekologisk djurhållning. Syftet är att öka omfattningen av den ekologiska odlingen och djurhållningen. Ersättning för ekologisk djurhållning lämnas i form av ett extra stöd för ekologiskt odlad slåttervall, betesvall och grönfodergrödor. För lantbruksgrödor är ersättningen 500 – 2 200 kr/ha beroende på gröda, för djur 1 700 kr/djurenhet och för trädgårdsgrödor 5 000 – 7 500 kr/ha beroende på gröda.

I ”Ekologisk produktion och konsumtion - Mål och inriktning till 2010, Skr. 2005/06:88” redovisar regeringen sin bedömning av målen för ekologisk produktion och inriktningen för arbetet med konsumtion av ekologiska livsmedel i offentlig sektor till 2010. Regeringens bedömning är att den certifierade ekologiska odlingen vid utgången av 2010 minst bör uppgå till 20 procent av landets jordbruksmark.

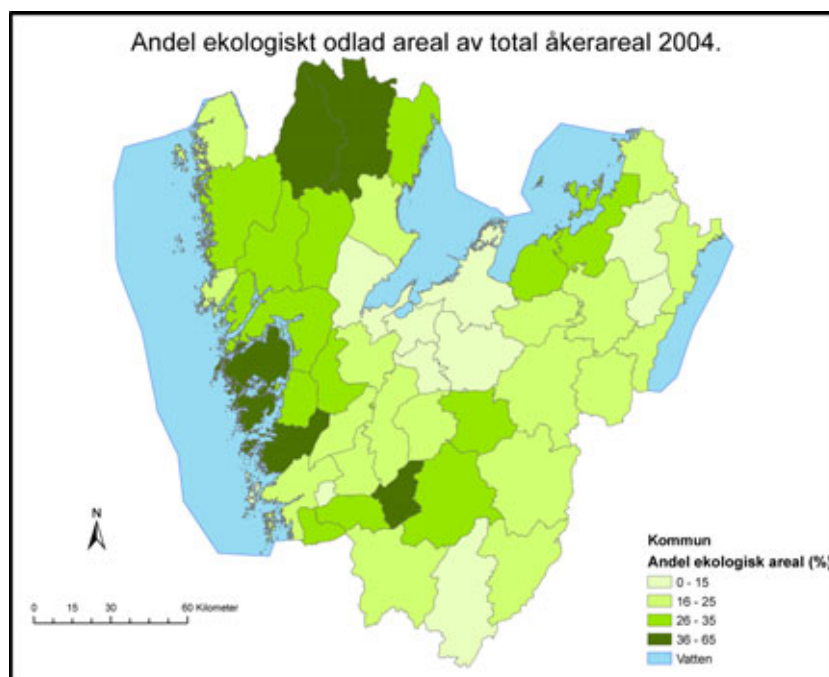
Under 2004 har 4 100 brukare i länet redovisat drygt 92 500 ha för stöd till ekologisk odling. Som miljöersättning för detta har betalats ut drygt 109,7 milj. kr. Den ekologiska odlingens omfattning och andel av total åker redovisas i figur 31 och 32. I figur 33 visas preliminära uppgifter om hur stor andel av den ekologiska odlingen som är certifierad av KRAV.

Av figurerna framgår att andelen ekologisk odling varierar stort mellan kommunerna, att den är hög i länets västra delar och att den är låg i de jordbruksintensiva länsdelarna. Som medelvärde för länet är andelen ekologisk odling 19,6 procent av totala åkerarealen 2004. Av den ekologiska åkerarealen är knappt 50 procent eller drygt 43 000 ha ansluten till certifieringsorganet KRAV. Andelen KRAV-certifierad areal varierar stort mellan kommunerna med stor andel i slättbygden och låg andel i skogsbygden.

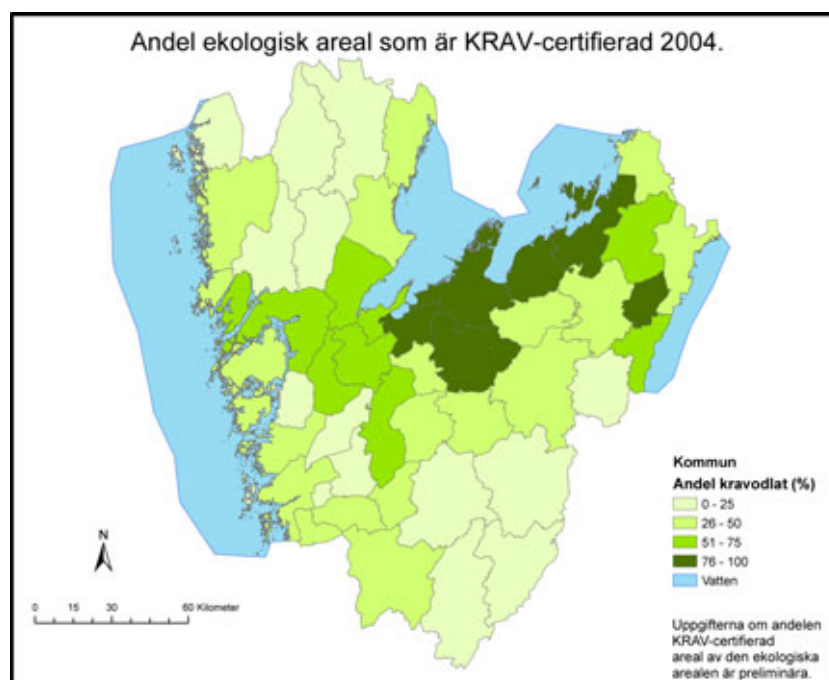
Figur 31

Figur 32

Figur 33

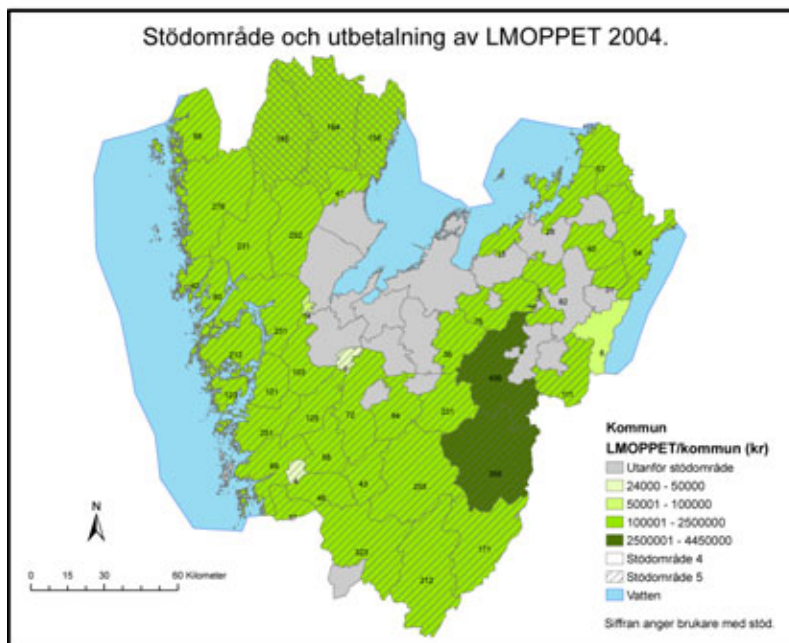
Miljöersättning för öppet och varierat odlingslandskap

Miljöersättning för öppet och varierat odlingslandskap (LMOPP) lämnas för skötsel av slåttervall och betesvall på åkermark. Syftet är att bevara odlingslandskapet och förhindra omfattande nedläggning av jordbruksmark. Därigenom bevaras en biologisk mångfald och värdefulla kulturmiljöer. Marken ska brukas aktivt genom bete eller slåtter. Kemisk bekämpning får inte förekomma. Anlagd vall ska ligga obruten minst två vintrar i rad. Stöd utgår i de delar av Västra Götalands län som ligger i stödområde 4 med 900 kr/ha och i stödområde 5 med 400 kr/ha.

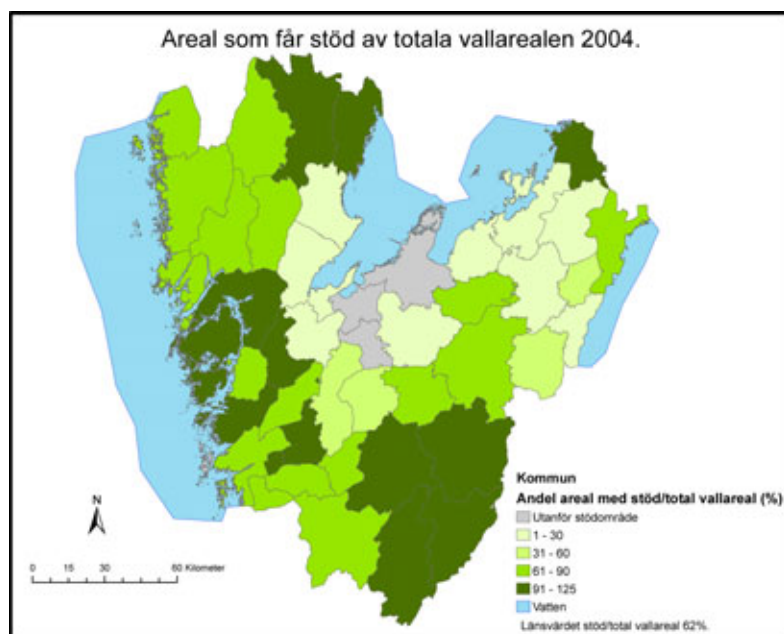
För 2004 har drygt 6 200 brukare fått 42,5 milj. kr i ersättning för knappt 97 500 ha slåtter- och betesvall. Stödområden och fördelning av stöd i länet redovisas i figur 34. Andel vallareal som får stöd redovisas i figur 35.

Av figurerna framgår att stödet går till områden utanför slättbygderna där vallodling och djurhållning med nötkreatur och hästar är viktiga produktionsgrenar.

Figur 34

Figur 35

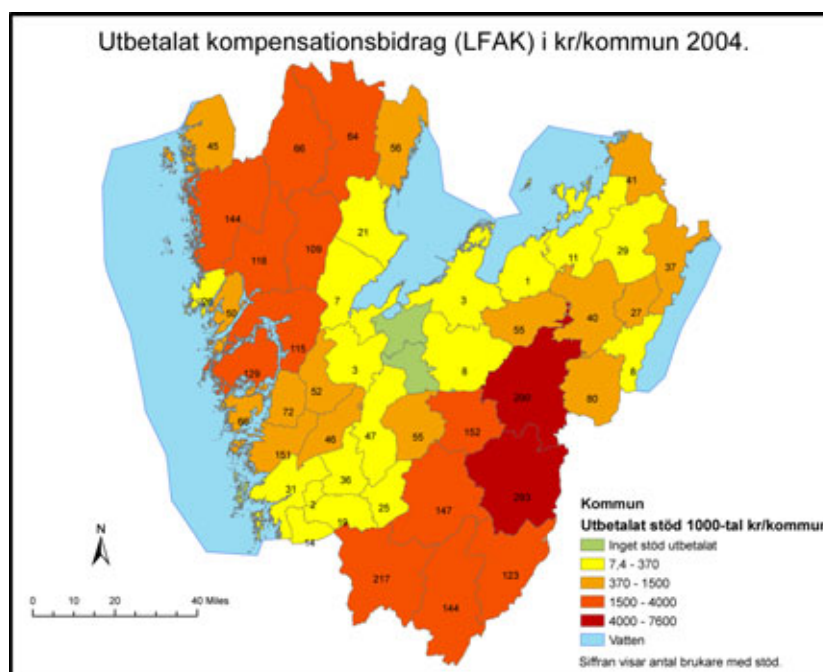
Kompensationsbidrag

Syftet med de regionala stöden är att kompensera för sämre produktionsförutsättningar samt att främja fortsatt och traditionell jordbruksproduktion i mindre gynnade områden för att på så sätt bidra till att en livskraftig landsbygd bibehålls. Regionala stöd lämnas i södra och mellersta Sveriges skogs- och mellanbygder, stödområde 4:a-5:b, som kompensationsbidrag (LFAK).

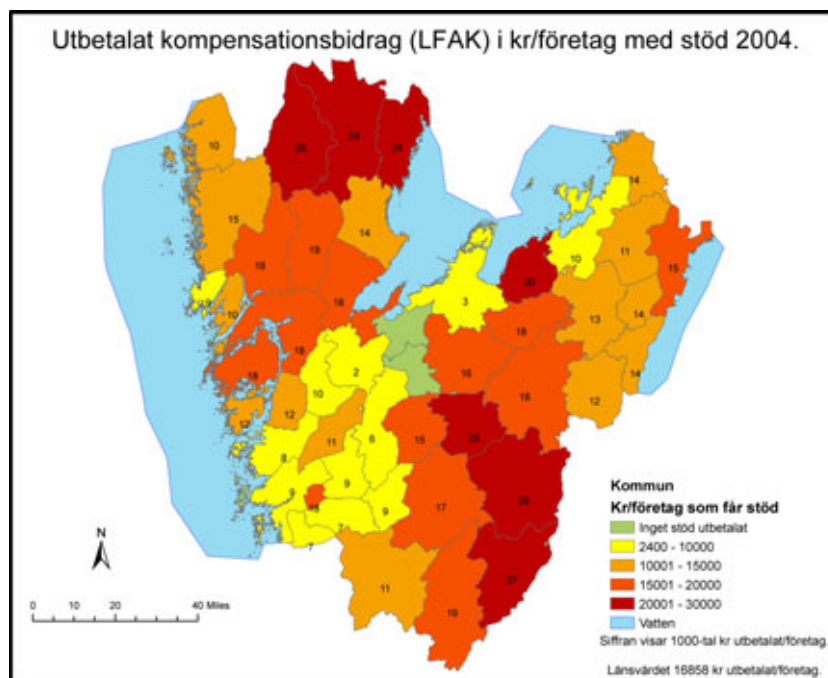
Kompensationsbidrag lämnas efter ansökan till brukare, som inte får ålderspension, hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning. Stödbeloppet var år 2004 för vall och betesmark i kombination med djurhållning som mest 1 600 kr/ha i stödområde 4:a och som minst 500 kr/ha i stödområde 5:b. För areal över 60 ha/företag halveras stödet.

Kompensationsbidraget är viktigt för skogs- och mellanbygden. För 2004 fick knappt 3 300 brukare 55,2 milj. kr i kompensationsbidrag. Den geografiska fördelningen redovisas i figur 36 och 37.

Figur 36

Figur 37

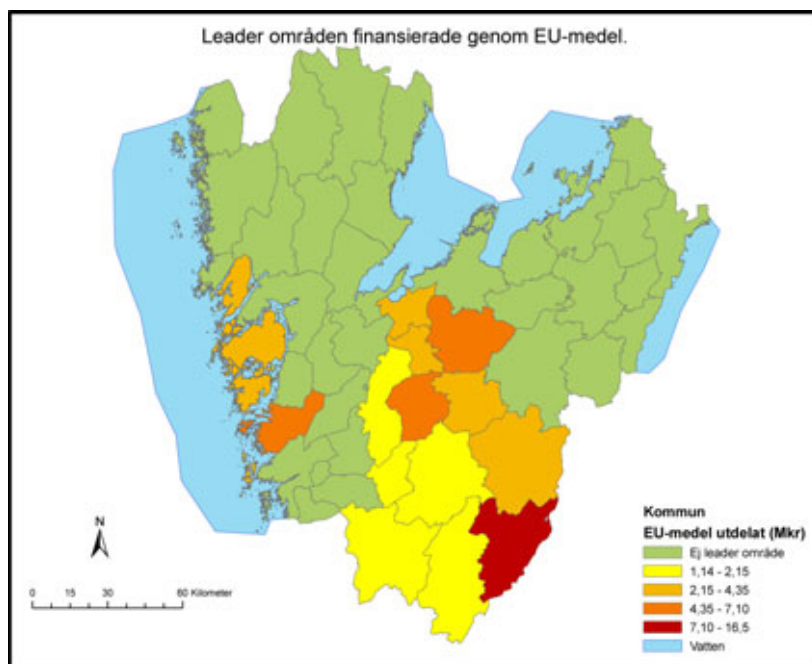
LEADER+

Leader + är ett av EU:s gemenskapsinitiativ som skall främja utvecklingen på landsbygden. Med utgångspunkt från lokala förutsättningar och initiativ skall Leader + stödja nyskapande metoder för utveckling och förnyelse. I Sverige drivs Leaderarbetet inom 12 utvalda områden varav tre – Carpe Mare, Sjuhärad och Kärnan – ligger i Västra Götalands län.

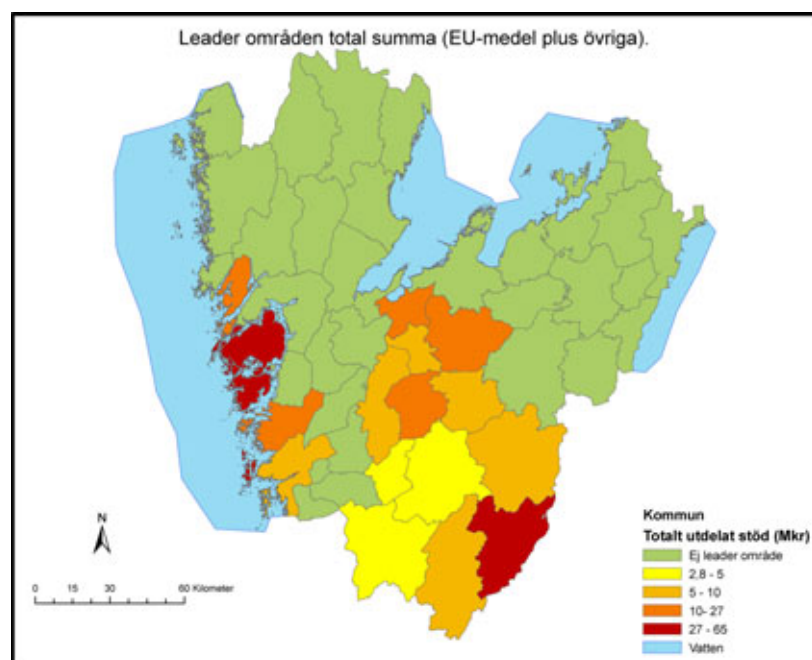
I figurerna 38 och 39 visas utdelade EU-medel respektive de totalt anvisade medlen till länets Leaderområden. I områdena Sjuhärad och Kärnan har vi – i de fall projektet berör mer än en kommun – fördelat medlen enligt en schablonmetod som innebär att stödbeloppet fördelas lika mellan kommunerna.

Vi har även sökt bedöma sysselsättningseffekten och antalet nya företag/ekonomiska föreningar i de projekt som redovisas som avslutade i STINS-systemet. Enligt dessa beräkningar kan sysselsättningseffekten totalt anges till 170 personer (varav 84 kvinnor) och antalet nya företag/ekonomiska föreningar till 63 stycken (varav 26 ägs/leds av kvinnor). Givetvis kan det bli högre värden i takt med att Leaderprojekten avslutas. Samtidigt är de kvarstående effekterna efter det projektet avslutats svårbedömda.

Figur 38

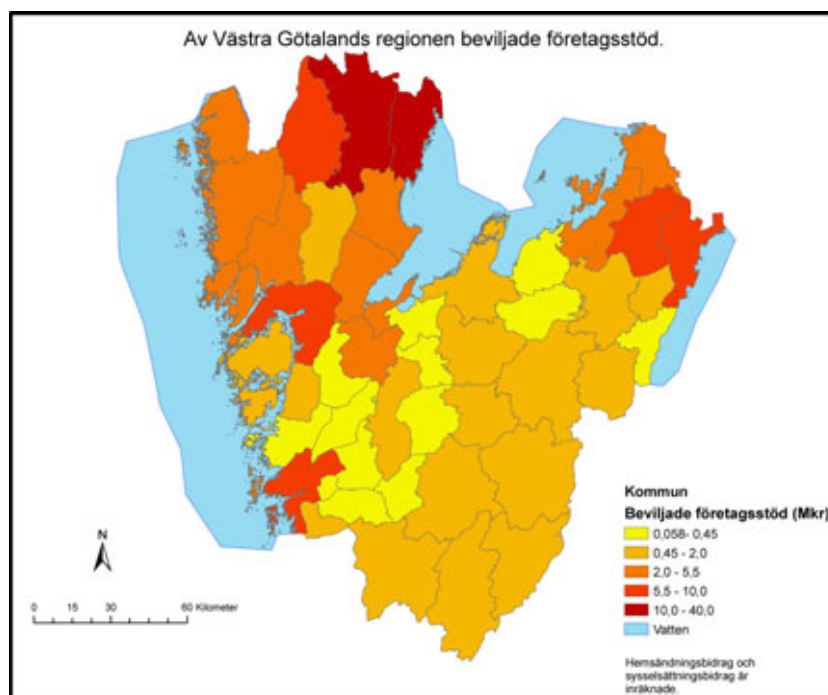
Figur 39

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONENS STÖD TILL FÖRETAG

Västra Götalandsregionen (VGR) har sedan den 1 januari 1999 fram till den 28 februari 2006 beviljat företagsstöd med ca 113 mkr vartill kommer sysselsättningsbidrag uppgående till ca 47 mkr. Vidare har VGR beviljat vissa kommuner hemsändningsbidrag med dryga 5,2 mkr. Eftersom hemsändningsbidraget i förlängningen stödjer lanthandelns dagligvarudistribution är det relevant att ta med på kartan över beviljade företagsstöd. Av de totala företagsstöden gick 39 procent till företag i kommunerna Bengtsfors och Åmål. Företag i Bengtsfors beviljades 37,6 mkr under perioden medan företag i Åmål erhöll 26,3 mkr, figur 40. Det finns ingen samlad beräkning av sysselsättningseffekten av stödgivningen. Enligt en uppföljning VGR gjort av de företag som beviljats landsbygdsbidrag (slutligt beslut) under år 2001 och 2002 så har sysselsättningen ökat jämfört med antalet anställda vid ansökningstillfället i den majoritet av företag som fortfarande drev verksamhet år 2006.

Figur 40

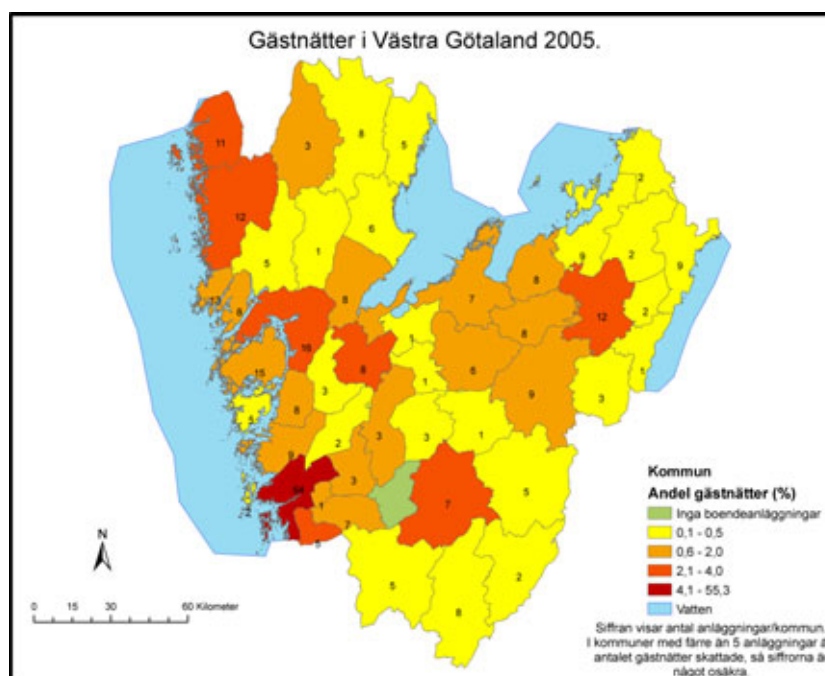

Enligt en telefonundersökning VGR genomförd i juni 2006 så är sysselsättningseffekten av de landsbygdsstödsom lämnats till nystartade företag som fortfarande drev verksamhet 468 personer varav 111 kvinnor, figur 41.

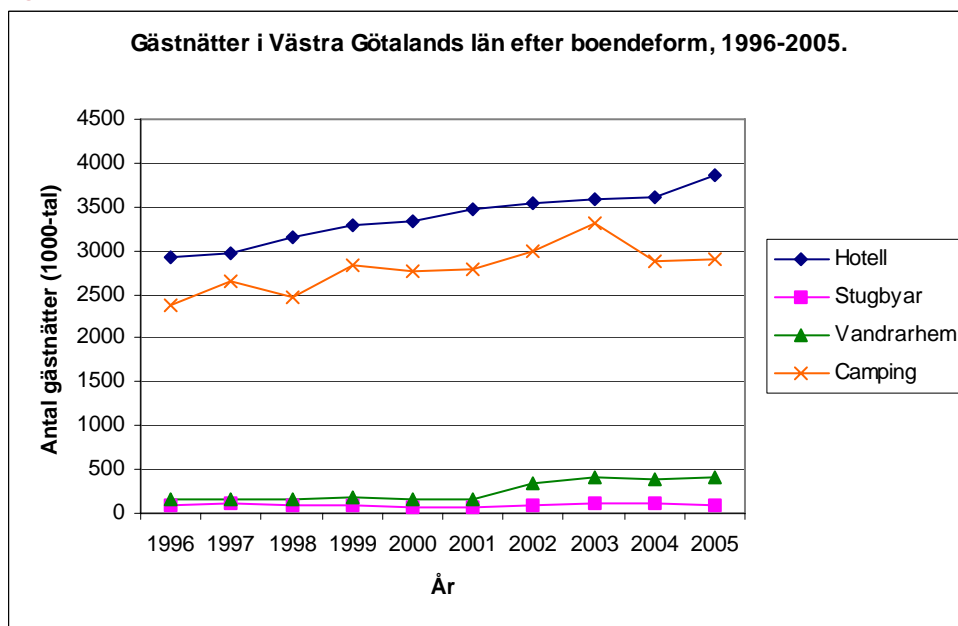
TURISM

År 2005 hade Västra Götalands län 7,3 miljoner gästnätter (övernattningar på hotell, stugbyar och vandrarhem) vilket utgör 16 procent av det totala antalet gästnätter i Sverige. Västra Götalands län har haft den största procentuella volymökningen sedan år 1998 av de fyra stora turistregionerna. År 2004 sysselsatte branschen motsvarande 21 000 årsanställda i vårt län. Av figur 42 framgår andelen gästnätter kommunvis i Västra Götaland samt antalet boendeanläggningar. Av figur 43 framgår utvecklingen av antalet gästnätter fördelade på boendeform mellan åren 1996 och 2005 och i figur 44 är gästnätterna under år 2005 fördelade efter besökarnas nationalitet.

Figur 42

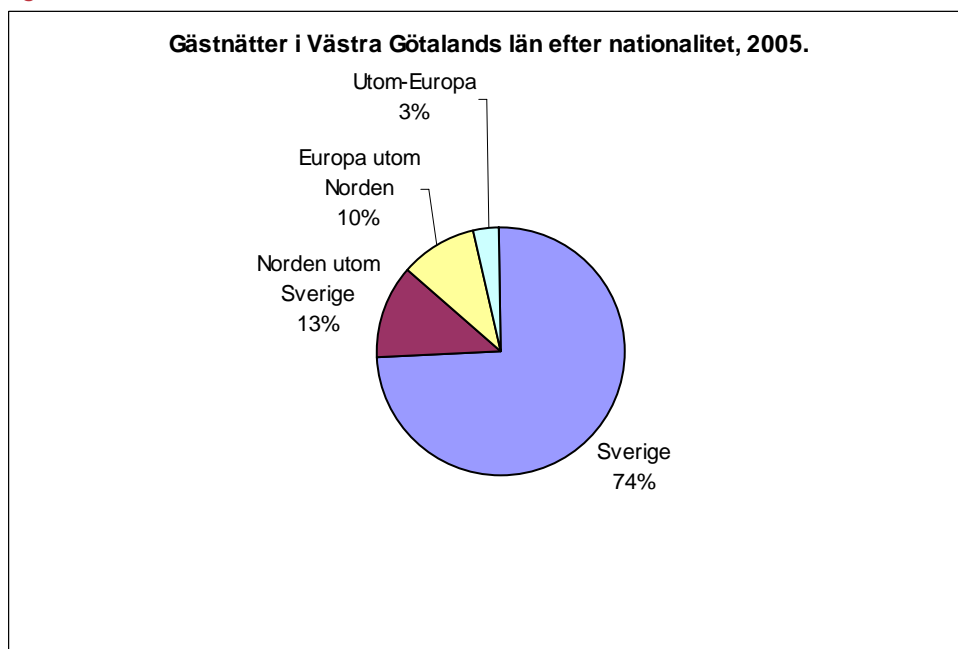

Figur 43

Källa: Nutek och SCB

Figur 44

Källa: Nutek och SCB

Figur 45

BILAGA I

Landskapskaraktärsanalys av Västra Götaland

Utförd april – juni 2006
Andrew Butler & Emma Jansson
Greeneden

Inledning

Under fyra veckor våren 2006 har Länsstyrelsen låtit utföra en landskapsanalys av Västra Götaland, med syfte att identifiera områden med olika landskapskaraktär. Analysen begränsades av länets utsträckning. Den resulterande informationen ger Länsstyrelsen en möjlighet att visa fram landskapets uppbyggnad med särskild tonvikt på de element som är grundläggande för dess karaktär.

Sammanhang

Arbetet har i stora drag följt en metod som i Storbritannien är mycket etablerad och som kallas *Landscape Character Assessment*, vi har översatt det till *Landskapskaraktärsanalys*. Metoden är ett verktyg för att identifiera vad som gör ett område olik andra. Den ger ett ramverk för att metodiskt beskriva ett landskap. När det finns förståelse för vad som utgör landskapets karakteristiska element och kvaliteter kan utveckling ske med respekt för denna och karaktären kan förändras på ett medvetet sätt.

Rapportens struktur

Rapporten inleds med en översiktlig beskrivning av Landskapskaraktärsanalys, de delar av metoden som använts i arbetet med analysen av Västra Götalands landskap, därefter redovisas resultaten. Presentationen av landskapet är uppdelad i tre huvudtyper, som landskapets olika karaktärsområden delats in i. I beskrivningen poängteras särskilt de karakteristiska element och kvaliteter som skapar områdets identitet.

Ordlista

Landskapskaraktär -

Det tydliga och igenkännbara mönster av element som genomgående förekommer i en särskild typ av landskap och hur det uppfattas av människor. Den avspeglar särskilda kombinationer av geologi, landform, jordart, vegetation, markanvändning och bosättning och ger olika områden i landskapet deras särskilda platskänsla.

Landskapskaraktärstyp -

Ett liknande mönster i geologi, landform, jordart, vegetation, markanvändning, bebyggelse och fältmönster. Det innebär inte att alla ingående områden är likadana men att det finns ett gemensamt mönster som kan uppfattas såväl i kartor som i fältundersökningsformulär.

Landskapskaraktärsområden -

De unika, individuella geografiska områden vari landskapskaraktärstyperna uppträder. De har en del karakteristiska kvaliteter och element gemensamt, men har sin egen identitet. Oftast finns det fler landskapskaraktärsområden än landskapskaraktärstyper i ett undersökningsområde, eftersom ett flertal områden.¹

Landskapskaraktärens betydelse

Landskap handlar om förhållandet mellan människa och plats, det är den scen på vilken vårt dagliga liv utspelar sig. Det är inte bara de mycket speciella eller utvalda landskapen, eller enbart den pittoreska landsbygden utan kan lika gärna vara ett industriområde eller en rationaliserad jordbruksslätt. Landskapet är resultatet av naturliga och kulturella komponenter och hur de uppfattas. Uppfattningen är inte heller enbart visuell utan innefattar även hur vi hör, doftar eller känner vår omgivning samt de minnen och associationer det frambringar hos oss. Landskapskaraktär är det mönster som framträder genom kombination av komponenterna och som ger vår omgivning en platskänsla.

Metod, landskapskaraktärsanalys (LKA)

Fyra huvudprinciper är centrala för förståelse och lämpligt användande av LKA;

- Tyngdpunkten i hela arbetet ligger på landskapskaraktären.
- En tydlig uppdelning mellan karakteriseringen och de bedömningar som kan baseras på denna.
- Såväl objektivitet som subjektivitet spelar roll i processen.
- Möjligheten att använda metoden på olika nivåer.

Processen är uppdelad i två delar; den främst objektiva **karakteriseringen** och den mer subjektiva **bedömningsfasen**.² Själva karakteriseringen omfattar fyra separata faser;

¹ *Landscape Character Assessment – Guidance for England and Scotland, 2002, s.53*

² Observera att i Västra Götaland har endast karakteriseringsfasen utförts.

Bestämma omfattningen – en landskapskaraktärsanalys kräver ett syfte, detta påverkar skalan och detaljeringsnivån hos arbetet som även påverkas av tillgängliga resurser samt vilken typ av projekt analysen ingår i.

Litteratur- och kartstudien innefattar en genomgång av relevanta data och kartlagd information. Denna används för att ta fram en serie av kartlager, ett hjälpmedel vid arbetet med att identifiera områden med gemensam karaktär.

När dessa kandidaterande områden identifierats, utförs en **fältundersökning**. Där samlas data in på ett systematiskt sätt för att testa och tydliggöra landskapskaraktärstyper och -områden. Här påbörjas även arbetet med beskrivning av varje typ och område, estetiska och andra sinnesintryck noteras, något som omöjligt kan uppfattas vid en skrivbordsbaserad studie. Dessutom noteras landskapselementens tillstånd, t.ex. om tidigare jordbruksmark nyligen planterats med skog.

Slutligen dras gränserna för varje område definitivt och utvecklas en **klassificering och beskrivning** för varje landskapskaraktärsområde och -typ. Beskrivningarna innefattar ofta de pågående förändringar som pågår i landskapet.

Senare **bedömningar** kan så baseras på kunskap om landskapets karaktär. Dessa bedömningars natur och den resulterande produkten beror på arbetets syfte. Bedömningarna och resultaten bör vara genomsläppliga och tydligt länkade till LKAs resultat.

Landskapskaraktärstyper och -områden

I rapporten har såväl landskapskaraktärsområden (LKO) som landskapskaraktärstyper (LKT) identifierats. LKO är unika och utgör separata geografiska områden av en viss landskapstyp. Till exempel är *Vara-Lidköpingslätten* och *Dalboslätten* exempel på LKT *Låglänt, odlat slättlandskap*. De har sin egen karaktär och platskänsla även om de delar samma generella karaktärs-element. Denna uppdelning syns även i namngivningen: LKT har allmänna namn medan LKO ges namn efter en särskild plats. LKT följer sällan administrativa gränser.

Gränsdragning

Precisionen vid gränsdragning varierar med undersökningens skala och detaljeringsgrad. Allmänt sett förändras karaktären sällan så abrupt som en linje antyder, det innebär att karaktären ibland är tydligast i områdets centrum med övergångszoner i utkanterna. Karaktären i dessa utkanter är inte mindre viktig, men är ibland svårare att definiera.

Användande på olika skalnivåer

Landskapskaraktärsanalys kan användas på många olika nivåer, från nationell eller Europeisk ned till församlingsnivå. Dessa analyser bör

passa ihop i en hierarki, som en rysk docka, så att varje analys ger ytterligare detaljering åt den föregående. De tre nivåer som landskapskaraktärsanalysen vanligen utförs på är:

Nationell: I skala 1:250 000 täcks ett helt land eller en stor region, syftet är att identifiera grova variationsmönster i den geografiska karaktären.

Län eller region: Nästa nivå är mer detaljerad och kan utföras i skala 1:100 000 eller 1:50 000. Resultatet blir en beskrivning av landskapstyper som har gemensam karaktär enligt särskilda kombinationer av topografi, marktäckning och ett distinkt mönster av olika förekommande landskapselement. Karaktärsområdena på den här skalan är enskilda geografiska områden som uppvisar en karaktärstyp och en egen platskänsla.

Kommun: I skala 1:20 000 eller ännu större är det viktigt att se hela området i sin vidare kontext, och visa inom vilket/vilka större karaktärsområden man befinner sig.

Arbetet kan även fortsätta till ännu mindre områden med enskilda församlingar eller gods eller möjliga exploateringsområden. Analyser kan även utföras på nivåer mellan de ovan nämnda, då gäller samma principer.

- Det bör finnas en tydlig uppdelning mellan landskapskaraktärstyper och områden, oavsett skala (ofta är det dock lämpligt att enbart arbeta med lokala karaktärsområden i mycket små arbetsområden)
- Analysen ska relatera till landskapskaraktärstyper och/eller områden som utarbetats på högre eller lägre nivå och bör länkas ihop med närliggande analysområden på andra sidan administrativa gränser.
- Ju mer lokal skala, desto högre detaljeringsnivå är nödvändig.

Landskapskaraktärstyper och -områden

Genom landskapskaraktärsanalys har hela området delats in i tre övergripande landskapskaraktärstyper: *Låglänt landskap*, *Mellanbygd* och *Höglänt landskap*. Dessa typer kan jämföras med andra på en nationell nivå.

Landskapet har därefter delats upp i ytterligare 13 karaktärstyper på en regional nivå, inom den nationella indelningen. De 31 landskapskaraktärsområden som definierats har delats upp i dessa karaktärstyper.

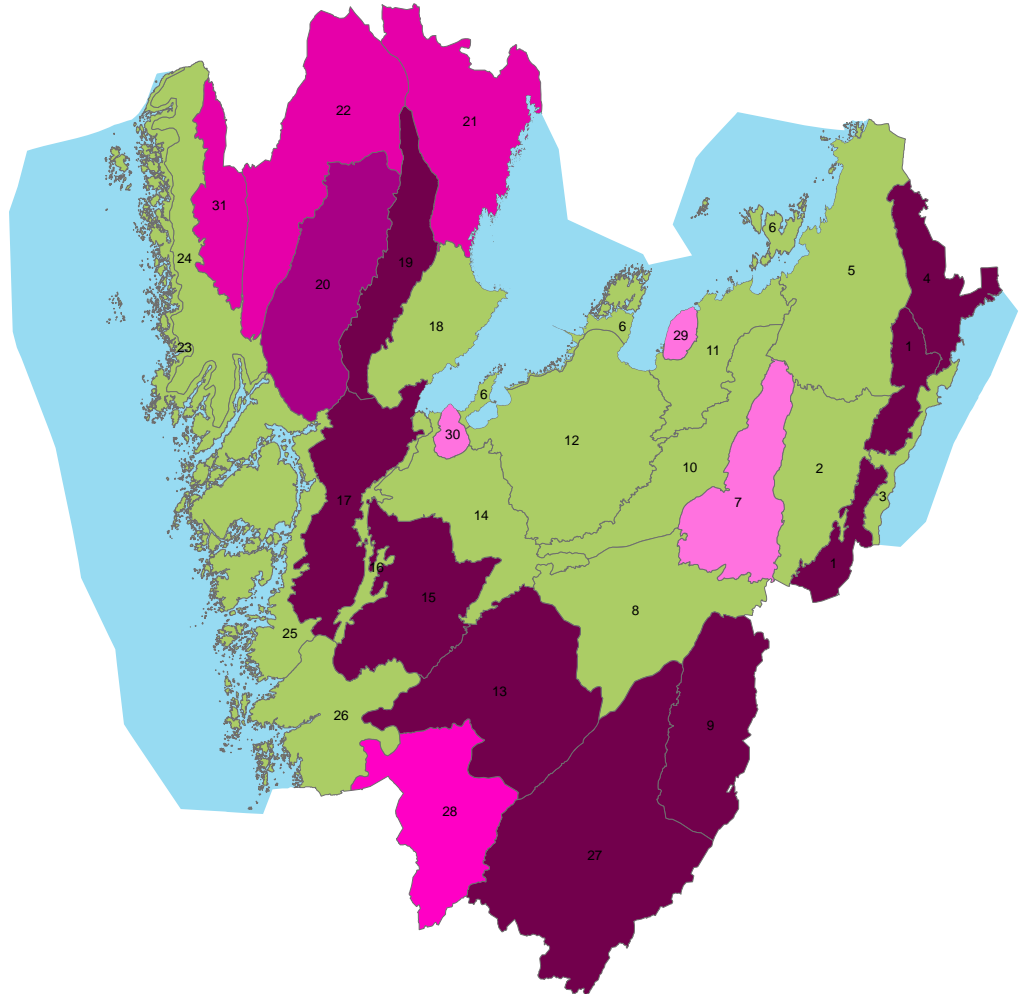
Nedan redovisas dessa områden, indelade i typer.

Landskapstyp nivå 1	Landskapstyp nivå 2	Landskapsområde
HÖGLÄNT LANDSKAP	Skogs- och sjödominerat, kuperat landskap	1. Hökensås 4. Västgötska Tiveden 9. Östra Sjuhärad 13. Västra Sjuhärad 15. Ale-Risveden 17. Bredfjället och Svartedalen 19. Kroppefjäll 27. Södra Sjuhärad 20. Dalbygden
	Mosaikartat, kuperat landskap	21. Nordöstra Dalsland med kust
	Skogs- och sjödominerat sprickdalslandskap	22. Kynnefjäll och sprickdalssjöarna 31. Tolvmanstegen och Tormoserödfjället 28. Marks härad
	Mosaikartat älvdalslandskap Bergslandskap	30. Halle- och Hunneberg 7. Falbygden och Billingen 29. Kinnekulle med omgivningar
MELLANBYGD	Mosaikartat odlingslandskap	2. Kåkindsslätten med skog
	Mosaikartat backlandskap	5. Vadsboslätten med skog och kust 8. Norra Sjuhärad
	Skogs- och sjödominerat, kuperat landskap	14. Säveån, Nossan och mossarna 24. Inre kustområdet 10. Slättsjöarna och Valle
LÅGLÄNT LANDSKAP	Odlat slättlandskap	3. Guldkroken vid Vättern 11. Götene – Skaraslätten 12. Vara – Lidköpingslätten 18. Dalboslätten
	Älvdal	16. Göta älvdalen
	Urbant påverkat landskap Havskust	26. Göteborgs omgivningar 23. Norra skärgården 25. Södra Bohuskusten
	Sjökust	6. Vänerkusten

HÖGLÄNT LANDSKAP

Höglänt landskap är företrädesvis beläget över 150m.ö.h. Området domineras av ett extensivt jordbruk och ett mer intensivt skogsbruk. Det kan karakteriseras som ett slutet skogslandskap med små, insprängda öppna rum. Höglänt karaktär kan även förekomma i landskapsområden belägna på lägre höjd än den ovan nämnda. Dessa områden ingår också i landskapstypen.

HÖGLÄNT

INGÅENDE LANDSKAPSTYPER, nivå 2

- Skogs- och sjödominerat kuperat landskap
- Mosaikartat kuperat landskap
- Skogs- och sjödominerat berg och dallandskap (sprickdalslandskap)
- Mosaikartat älvdalslandskap
- Bergslandskap

Skogs- och sjödominerat kuperat landskap

Landskapets egenskaper -

- Böljande kulligt landskap
- Innefattar ett flertal av länets högsta områden, höjd över 200m.ö.h. är inte ovanliga
- Marktäcket domineras av barrskog
- Stora inslag av sjöar och våtmark med karakteristisk vegetation
- Låg bosättning som ofta är koncentrerad i små öppna delområden, t. ex i närheten av vattendrag

Den övervägande skogsklädda landskapstypen förekommer främst i sydöstra och nordvästra delarna av länet. Marken varierar mellan 150-350m.ö.h. och är på sina ställen kraftigt kuperad. Den övervägande delen av området ligger över högsta kustlinjen. Flera åsar eller horstar ingår i landskapstypen och har en särskild karaktär eftersom de är så storskaligt kuperade.

Landskapstypens berggrund består till största delen av olika typer av granit. Det överlagrade jordlagret utgörs i de östra delarna av morän. Området ingår i sydsveriges moränområde och här förekommer drumlinområden med karakteristisk form. I de västra delarna är jordlagret ofta tunt och här förekommer hällmarker. Området ingår i västkustens berg- och lerområde och i de lägre delarna av området utgörs jordlagret av lera och silt. Dessa berg- och jordförutsättningar är gynnsamma för skogsbruk och marktäcket domineras av barrskog för produktion. Mindre inslag av öppen, brukad mark förekommer och spår av ett mer omfattande jordbruk i form av murrester förekommer i skogen.

En mångfald av vattendrag av olika storlekar och typer är karakteristiskt för landskapet. I norr är sjöar vanligast men i söder har älvar och åar stor betydelse. De stora älvarna Nissan, Ätran och Viskan rinner genom områdena och det är tydligt att de haft stor påverkan på landskapets utveckling. Bosättningen är nästan helt koncentrerad till älvdalar och invid sjöar och det är här de företrädesvis små samhällena ligger placerade. Med några få undantag (det tydligaste är Borås) är bebyggelsen mycket sparsam i hela området. Större vägar är också sällsynta i landskapstypens områden. Dessa ligger ofta placerade i lägre områden och väg 40 mellan Göteborg och Borås är en av få som löper genom området. Denna sammantaget låga mänskliga närvaro leder till att landskapstypen är relativt lugn och rofylld med tillgängliga naturvärden.

Karaktärsområden

1. Hökensås
4. Västgötska Tiveden
9. Östra Sjuhärad

- 13. Västra Sjuhärad
- 15. Ale-Risveden
- 17. Bredfjället och Svartedalen
- 19. Kroppefjäll
- 27. Södra Sjuhärad

1. Hökensås

Området utgörs av den övervägande skogsklädda Hökensås. I öster avgränsas området av en förändring i markskiktet. Öppen mark tar vid i detta flackare område efter den skogsdominerade åsen. I norr avgränsas området av en förändring i topografin: åsen sluttar brant ner mot vattnet och slutar där. I väster utgörs gränsen av en blandning av liknande förändringar i topografin: en relativt brant sluttning och i vegetationen: mer blandad och öppen.

Beskrivning

Åsen löper längs med Vättern, upp till skogen Tiveden som tar vid i norr. I väster och närmast i öster omges åsen av blandat jordbruks- och skogslandskap som är betydligt lägre beläget. Åslandskapet är böljande och något sluttande på åsens krön. Landskapet domineras av stora skogspartier med inslag av mindre, öppna partier kring gårdar och byar.

På åsen förekommer skogs- och jordbruk, med mindre rationaliserade metoder. Blåbärstallskog är vanligt, men även blandskog förekommer, med inslag av lövträd. I delar av skogen förekommer större dynformationer. Marken på åsen är kuperad och en del gropar är vattenfyllda, området är rikt på sjöar, myrar och tjärnar. Avrinning sker till allra största delen mot Vättern, något som märks tydligt i området öster om åsen.

Jordbruk bedrivs på små till mellanstora fält. Mark hålls öppen genom åkerbruk eller bete och hästhållning är vanligt förekommande. Åsen har ett stort rekreativvärde, som uppmärksammas och här finns både säsongsboende och vandringsled.

Den företrädesvis traditionella bebyggelsen är småskalig och boningshusen är ofta rödmålade. Husen är samlade i gårdar eller mindre byar och som är spridda i landskapet. De flesta boningshusen är heltidsbostäder, även om inslag av deltidsbostäder finns.

Åsens karaktär är beroende av det etablerade landskapet: jordbruk och helårsboende ger inslag av ett öppet, levande och därigenom attraktivt landskap. Området upplevs som lugnt, skyddat, säkert och avlägset. Här förekommer en del trafikbuller som kontrasterar med dessa värden. Kulturlandskapet ger ett väl etablerat intryck.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Böljande åslandskap
- Varierat skogstäckte, företrädesvis barrskog
- Småskalig, traditionell bebyggelse
- Jordbruket är småskaligt och skapar attraktiva, öppna rum
- Rekreationsanvändande, vandringsled i naturen och säsongsboende
- Lugn och ro, väletablerat kulturlandskap

4. Västgötska Tiveden

Området utgörs av det höglänta skogsområdet norr om Karlsborg, mellan sjöarna Vättern och Skagern. I öster och söder utgörs gränsen av Vätterns strand. I väster märks en förändring i topografin, området är högre liggande och mer kuperat än omgivningen. I norr blir området en del av Tiveden.

Beskrivning

Landskapet är böljande och höglänt, bitvis varierar det starkt i höjd. Berg och sten är ofta synliga, karakteristiska element. Skogen bildar ett stort sammanhängande och slutet rum, men utgörs av en variation av arter.

Skogen rymmer även inslag av öppna områden, rum med bebyggelse omgiven av småskalig åker- och betesmark. Här förekommer björkhagar och fälten avgränsas av stenmurar, diken och stängsel, något som pekar mot ett väl etablerat och fortfarande aktivt jordbruk. Dessa öppningar blir mindre vanliga längre norrut i området, som har en mer ensartad skogskaraktär. Skogen består främst av barrskog, med både tall och gran vanligt förekommande. Här finns även stora inslag av blandskog med bl.a. asp och rönn och delar av området har en mycket varierad vegetation. Helhetsintrycket är alltså av en storskalig skog med detaljerad variation i vegetation och med små inslag av etablerat jordbrukslandskap. I skogspartierna finns även ett flertal större sjöar samt inslag av våtmark. Området erbjuder möjligheter till rekreation med vandringsled, en bitvis attraktiv kust som delvis är naturreservat. Genom det minskade jordbruket och det bitvis attraktiva landskapet har säsongsboende utvecklats inom området.

Bebyggelsen är traditionell och består av mindre byggnader och gårdar som ger ett väl etablerat intryck, tillsammans med den småskaliga jordbruksmarken. Dessa öppna rum ger, tillsammans med den relativt blandade skogen med inslag av lövträd och tall, variation åt området. Det gör även de relativt stora lövträdsinslagen. Skogen är storskalig och väletablerad och området är attraktivt med sitt skyddade lugn. Dess storlek bidrar till att ge intryck av vild natur.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Varierad barrskog av olika åldrar
- Små öppna rum insprängda i skogen, bestående av småskalig och väletablerad betes- och åkermark med traditionell bebyggelse.
- Rekreationsanvändning med vandringsled, attraktiv kust och säsonsboende
- Storskalig skog som ger ett intryck av vild natur och skyddat lugn

9. Östra Sjuhärad

Området utgörs av den höglänta skogsbygden i östra Sjuhärad. Åsunden, Sämsjön och Ätradalen bildar gräns i väster, Smålandsgränsen i öster. Norr om området förändras marktäckningen till att innehålla mindre skog och i söder är landskapets höjd över havet betydligt lägre utanför området än inuti.

Beskrivning

Skogslandskapet är höglänt och böljande med inslag av kullar. Skalan är liten med små öppna rum och trånga utrymmen längs vägarna i den tätta skogen. Här bedrivs ett aktivt skogsbruk och ett småskaligt jordbruk. Landskapet är mycket tydligt uppdelat; skogen är tyst och med liten mängd bebyggelse, tät och effektivt brukad, medan byarna känns väletablerade, omgivna av jordbruksmark och levande.

Skogen består företrädesvis av gran men här finns en stor areal våtmark med typisk vegetation av småvuxen björk. I området bedrivs ett aktivt skogsbruk men de små hyggerna har liten visuell påverkan. Här finns skog av mycket varierande ålder. De öppna rummen utgörs av jordbruksmark uppdelad i små fält av stenmurar och stängsel. Här förekommer både åkerbruk och bete även om det senare dominerar. Här betar både kor och får och den betade marken är ofta mycket stenig med inslag av lövträd som ek och björk, renodlade björkhagar på våt mark är vanliga.

Eftersom området är ganska blött förekommer mycket dränering och diken är ett vanligt inslag som ofta åtföljs av buskar och träd. Här finns mycket våtmark och även de många sjöarnas stränder utgörs i hög utsträckning av sådan. Vass och våtmarksvegetation som al och björk är vanligt förekommande här. I öster ligger Komosse naturreservat.

Området har ett något annorlunda bosättningsmönster än omkringliggande område: de små men påfallande välskötta husen är ofta samlade i byar men här finns även mindre samhällen och enskilda gårdar. En del tidigare odlad mark har planterats med skog, men de öppna delarna hålls väl, särskilt betet är mycket aktivt. Landskapet verkar ha många brukare och en del av betesdjuren förefaller ha hobbyfunktion. All denna blandade aktivitet i landskapet innebär att det ger ett intressant intryck av levande landsbygd, samtidigt som den

är positiv genom att den vårdar de värdefulla lövskogs- och öppna inslagen i området.

I det här mycket höglänta området begränsas utsikten nästan överallt av skog. När man finner en öppen yta på en kulle är utsikten vid som t.ex. i Dalstorp. De öppna delarna har på sina ställen höga visuella kvaliteter men i skogen är dessa oftast låga. Höga byggnader som placeras här försvinner i landskapet. I de öppna, bebyggda delarna finns en känsla av väl etablerad inboddhet. Det är attraktivt och kan utvecklas. Även lugnet och den avlägsna, skyddade känsla som området med sin täta skog ger upphov till är värdefull.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Höglänt och böljande landskap
- Aktivt skogsbruk och småskaligt jordbruk
- Tydlig uppdelning mellan tät, brukad skog och bebodda öppna rum
- Barrskog med sjöar och våtmark
- Hög, blandad landskapsvårdande aktivitet som bevarar värdefulla inslag av lövträd och öppen mark
- Sikten begränsas av skog men inom området finns attraktiva vyer i anslutning till jordbruk och bebyggelse.
- Det skyddade lugn som kan upplevas i området är en viktig kvalitet
- Höga, vertikala strukturer smälter väl in i landskapet.

13. Västra Sjuhärad

Området innefattar det mosaikartade skogslandskapet kring Borås. I nordväst utgörs gränsen av Sävåns dalgång, i sydväst gränsar området mot Göteborgs mer urbana påverkade omgivningar. I söder tar området kring Kinna, med sina stora dalgångar vid. I sydost är gränsen svårdefinierad eftersom den går genom skogen. Skogen öster om gränsen innehåller mer våtmark och mindre bebyggelse. I Nordost Gränsar området mot det betydligt mer öppna norra Sjuhärad.

Beskrivning

Höglänt och kulligt landskap med skogsdominerat, mosaikartat marktäckte. Området utgörs av skogsbygd, med inslag av små öppna rum. De norra delarna har en mjukare topografi och jordbruket ger här intryck av att vara mer aktivt. I närheten av Borås märks en urban påverkan.

Barrdominerad produktionsskog är den vanligast förekommande markanvändningen, men längs Viskan och de större vägarna förekommer även industri och bosättning. Skogen utgörs främst av gran men innehåller även relativt stora lövinslag i bryn mot öppna rum och vägar. Skogarna är stora och ger tidvis intryck av att vara mycket avlägsna, nästan vilda samtidigt som de ger en mycket lugn och skyddad upplevelse. Sjöar ingår i landskapet och har på sina ställen

stort visuellt inflytande. De utgör de största öppningarna i detta slutna, småskaliga landskap. Även våtmarker är vanligt förekommande.

Det småskaliga jordbruket utgörs främst av bete och framstår som mer aktivt i de norra delarna av området. Stenmurar fungerar som fältgränser och fältmönstret har en äldre, etablerad prägel med små fält. Byggnaderna är samlade i spridda gårdar och en del av dessa är övergivna, även om huvuddelen förefaller välhållna. Borås ligger dolt i Viskans ådal, en såväl traditionell som industriellt lämplig användning av topografin. Många stora vägar möts i Borås och längs dem utvecklas industri och bostäder, något som påverkar det omkringliggande landskapet. Mycket av det tidigare småskaliga lantbruket är nedlagt och marken omvandlad till bostäder och skog.

Vid sjöarna finns vackra vyer och området innehåller även en del varierad skogsbygd med höga visuella kvaliteter. Det är ett mycket småskaligt landskap. Stora delar av bebyggelse och öppet landskap är attraktiva genom sin skötsel. Landskapet ger intryck av att vara statt i förändring: tidigare jordbruksmark i närheten av samhällen har i många fall omvandlats till tomtmark eller skog.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Höglänt och kulligt landskap
- Stora skogar som bitvis är mycket rofyllda, särskilt i norr där större vägar saknas och bebyggelsen inte är så tät. Lugn och ro.
- Sjöar, även större, är vanliga inslag och utgör de största, öppna ytorna i området.
- Borås och dess omgivande små orter och stora vägar ger södra halvan av området en mer urban prägel.
- Jordbrukslandskapet är mycket småskaligt och nästan helt omvandlat till skogsbrukslandskap.
- De små, öppna rum som finns och brukas ger en attraktiv variation i området.

15. Ale-Risveden

Området innefattar Ale- och Vättlefjäll samt skogen Risveden och de stora sjöarna österut; Mjörn och Anten. Området kantas i öster, söder och väster av stora, öppna ådalar; Göta älv, Lärje- och Sävån. I norr tar ett blandat öppet/skogsklätt landskap med stora inslag av ådalar vid.

Beskrivning

Området ingår i västkustens berg- och lerområde och består av den höjd som utgör Ale- och Vättlefjäll samt Risveden samt dess sidor. Topografin är tidvis dramatisk och kullig. De stora höjdskillnaderna definierar landskapet och avgränsar sikten. Området är företrädesvis skogsklätt, men har små, signifikanta inslag av öppna rum. I dessa förekommer ett blandat jordbruk.

Den höga ryggen fungerar som vattendelare och utgör områdets dominerande element samt är nästan fullständigt klädd av skog, Risveden. Skogen är aktivt brukad och består främst av granskog med inslag av löv i brynet. Två större sjöar, Mjörn och Anten samt ett stort antal mindre ingår i området. I skogen och kring sjöarna förekommer ofta berg i dagen. De södra delarna av området utgör naturreservat och är ett populärt rekreationsområde med vandringsmöjligheter. På kullens sluttningar finns inslag av bokskog. Mycket tydligt avgränsade, odlingsstråk förekommer på båda sidor om det höga Risveden. Öster om Skepplanda finns böljande och öppen, uppodlad mark. Fälten är medelstora och avgränsas av diken med buskar och träd. I det öppna landskapet förekommer även dungar av lövskog. I brynet mellan omgivande barrskog och öppen mark, förekommer lövträd och bete. Men även inom skogen finns ett odlingslandskap. Det utgörs av små, insprängda rum med stora inslag av vall, bete och våtmarksområden. Fältgränser utgörs här ibland av stenmurar.

Bebyggelsen består främst av spridda gårdar men större samlingar förekommer och området innefattar även Alingsås. De byggnader som ligger i skogen är ofta små, och här förekommer säsongsboende. Boningshusen är företrädesvis ljusa. Ett högt byggnadselement som en kyrka, placerad på en höjd, syns tydligt men inte särskilt långt. Landskapet är med sin täta skog, kullighet och små öppna rum företrädesvis småskaligt. Det skyddade lugn som finns i skogen är attraktivt, även om stora delar inte har höga visuella kvaliteter. Vid sjöarna och de där förekommande öppna och varierade delarna förekommer attraktiva vyer. Från de höga platser som inte är skogsklädda kan vida vyer upplevas.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Stora höjdskillnader och mycket kulligt
- Stor sammanhängande skog med små inslag i kanterna av öppen mark
- Flertal stora sjöar
- Berg i dagen i skogen och vid sjöarnas stränder
- Rekreationsaktiviteter med vandringsleder och säsongsboende
- Småskalig bebyggelse, spridda gårdar och mindre byar
- Tät skog och kullighet skapar ett småskaligt landskap
- Skogsområdets har den lugna, avskilda naturen som sin största kvalitet, medan attraktiva vyer förekommer vid sjöarna.
- Vida vyer från höga, öppna områden

17. Bredfjället och Svartedalen

Bredfjället är beläget mellan kusten och Göta älvdalen. Området innefattar även Svartedalen, både dessa är skogsdominerade och populära rekreativsområden.

Beskrivning

Området utgörs av den höjdrygg som ligger mellan Göta älvdalen och kusten. Höjden utgörs av ett stort, sammanhängande skogsområde med öppna hållmarker. Marktäcket består främst av skog, och fjället har branta, skogsklädda sidor. I norr är såväl landform som markanvändning mer blandad.

Kring Öresjö, områdets största sjö, är landskapet kulligt och bergigt med stora inslag av berg i dagen. Landskapet domineras av skog med insprängda fält av öppen mark. Sjön är ett attraktivt element som dragit till sig friluftaktiviteter som präglar området. Bebyggelsen är också samlad kring sjön eller på kullar. Området påverkas av närheten till Trollhättan och trafiken dit. Den urbana påverkan märks även i markanvändningen, samtidigt som åkerbruk är mindre vanligt är hästbete och fritidshus som omvandlas till permanentboende vanligt förekommande. Landskapet är ett skogslandskap med höga boendevärden. Landskapet har ett regelbundet mönster med skog och bebyggelse på kullar och öppen eller halvöppen mark på de flackare, lägre delarna. Den öppna mark som finns i anslutning till bebyggelse och sjöar ger ökade upplevelsevärden, även för förbipasserande.

I de mindre ådalar som löper genom området finns ett mjukt böljande, öppet jordbrukslandskap. Det är ett odlingslandskap av mellanstor skala, omgivet av skog. Här utgörs bebyggelsen av spridda gårdar.

Mitt i området på den centrala höjdryggen ligger Bredfjällets naturreservat. Fjället utgör en böljande höjdplatå med täckt av granskog med björk och våtmark. Berg i dagen, tallskog och en stor mängd små sjöar förekommer och bidrar med variation. Här förekommer inslag av lövskog och lämningar efter ett tidigare jordbrukslandskap. Området är ett populärt rekreativsområde och Bohusleden löper igenom det. Landskapet innehåller även öppningar med ett småskaligt, blandat jordbruk och bebyggelse, dessa öppna rum ger ett väl etablerat intryck.

I södra delen ligger Svartedalens naturreservat. Det är ett av Västsveriges största sammanhängande barrskogsområden. Området är nästan helt barrskogsklätt, men innehåller även ett flertal mindre sjöar. Naturreservatet är ett populärt rekreativsområde med stor aktivitet och tidvis hög mänsklig närvaro.

Det höglänta skogslandskapet är storskaligt och varierar i utkanterna av ett mer blandat övergångslandskap. Skogsbruket är aktivt medan jordbruket är mycket småskaligt. Rekreativprägel är stark i delar av området.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Højdrygg mellan Göta älvdalen och kusten.
- Skogsområde med inslag av öppna hållmarker
- Granskog, våtmarker och sjöar
- Sjöarna har bergiga stränder och omges av skog
- I norr påverkas området av närheten till Trollhättan, i mitten och söder finns endast mindre vägar och större sammanhängande skogsområden.
- Rekreation med koppling till vandringsleder, naturreservat och de många sjöarna, en del av bebyggelsen är för säsonsboende.
- Aktivt skogsbruk, småskaligt, ibland hobbybetonat jordbruk med många betande hästar.

19. Kroppefjäll

Innefattar skogsområdet på Kroppefjäll. Kroppefjäll är en horst med distinkta, ganska branta sidor som i norr och väster kantas av andra höglänta områden, medan den sydöstra sidan utgörs av Dalboslätten. Det gör att Kroppefjäll som element är tydligast sett från öster.

Beskrivning

Kroppefjäll är en högplatå som stiger upp från Dalboslätten i öster. Fjället är mycket kulligt och övervägande skogsklätt. Såväl marktäcknet som kulligheten avgränsar rum i landskapet. Som en följd är området småskaligt. Området karakteriseras av skogsbruk på höglänt och svårtillgänglig mark med stora inslag av våtmark och sjöar.

Skogen utgörs främst av barrskog med produktionsinriktning men området innehåller även ett naturreservat. Reservatet ligger på höjdplatån, i ett mycket flackt delområde. Stora delar av reservatet utgörs av myrmarker. Jordtäcknet är tunt på hela fjället och i dessa våtmarker finns även inslag av högre liggande berg i dagen, bevuxna med barrskog. Resterande del av reservatet utgörs av barrskog av varierande i ålder. De öppna rum som förekommer ramar in av lövskogsbryn med asp och ek. Sjöar som omges av lövskog är vanligt förekommande och erbjuder attraktiva vyer.

Skogen innehåller vissa inslag av ett små, öppna rum med bebyggelse. Landskapet är ett mosaikartat jordbrukslandskap, ofta beläget nära sjöar. Men även i dessa rum tycks utvecklingen leda mot ett mer aktivt skogsbruk och stora områden saknar idag helt bebyggelse.

Området är svårtillgängligt, med bara ett fåtal vägar. Det ger tillsammans med den låga graden av bosättning hela Kroppefjäll ett lugnt och avlägset uttryck. Det är svårt att få överblick över landskapet eftersom det är så skogsbevuxet och slutet. Landskapets skala är mycket liten. Landskapets kullar, dalar och högplatåns form samt den begränsade tillgängligheten ger en speciell platskänsla.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Höglåta omgiven av dels lägre slätt och dels andra höglåta områden
- Barrskog, främst produktionsinriktad, men även naturreservatets mycket varierade
- Kulligt landskap
- Sjöar och våtmarker
- Svårtillgängligt skogslandskap med naturvärden och tystnad ger en spännande upplevelse av avskild och vild miljö.
- Öppna rum med småskaligt, mosaikartat jordbrukslandskap och samlad bebyggelse.

27. Södra Sjuhärad

Innefattar de södra delarna av Sjuhärad, söder om Borås och Ulricehamn, ner mot Smålandsgränsen i söder.

Beskrivning

Hela området är höglått, med inslag av kullighet. En stadig stigning åt nordost är knappt märkbar i det svagt böljande landskapet. Skog är det dominerande marktäcket och endast längs de ringlande åarna förekommer öppen mark och bebyggelse. Skogsbruket är aktivt men åkerbruk ovanligt.

Skogen utgörs företrädesvis av barrskog, men i närheten av öppna rum och vatten förekommer lövskog. En del av skogen är äldre och har höga, estetiska värden. Skogen skapar slutna rum runt vägen.

De många åar som löper genom landskapet är mycket betydelsefulla. Längs dem samlas all bebyggelse och öppen mark. Åarna breder stundom ut sig till sjöar och är i nivå med omgivande mark. I åarnas och sjöarnas närhet finns ofta inslag av våta gräsmarker. Området innefattar en stor mängd å- och älvdalar vara nedre Åtradalen är den största. Området innefattar även ett större antal sjöar, varav Fegen i söder är den mest uppmärksammade. Sjön är en sprickdalssjö, med attraktiva, varierade omgivning som har stor betydelse för turismen i området. Annars är flertalet av områdets sjöar små, ofta med inslag av vass eller lövskog på de flacka stränderna. Även våtmarksbeten förekommer.

Bosättningsgraden är låg, något som bidrar till den upplevelse av avlägsenhet och lugn som finns i området. Den stora majoriteten av områdets samhällen och kyrkor ligger vid vattendrag. Även större samhällen finns, belägna med stora mellanrum. Här finns stora inslag av traditionell bebyggelse.

Landskapet har ett mycket regelbundet mönster som gör det pålitligt och vilsamt att färdas genom. Där åarna löper är det öppet och där ligger bebyggelsen, skogen runtom är tät och etablerad. Förutom vägen är det mycket stilla och tyst. Områdets stora inslag av ringlande

åar ger det kurviga linjer och den låga mänskliga närvaron gör att området känns avskilt.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Höglänt, med inslag av kullighet
- Skogen är dominerande, med ett aktivt skogsbruk
- Stora inslag av åar/älvar och sjöar
- Tydlig uppdelning inom området: skogen används för aktivt skogsbruk, ådalarna innehåller den övervägande delen av öppen mark och bebyggelse.
- Nästan all bebyggelse placerad vid vattendrag
- Områdets regelbundna mönster ger en vilsam upplevelse
- Lugn och ro och ett avskilt uttryck är viktiga kvaliteter i området

Mosaikartat kuperat landskap

Landskapets egenskaper -

- Fjäll i nord-sydlig riktning, 200m.ö.h.
- Breda, uppodlade dalgångar
- Åar i dalgångarna, mindre våtmarker och sjöar på höjderna
- Marktäcket varierar mellan barrskog på de mer höglänta, bergiga delarna och odling i ådalarna
- Låg bosättning, nästan helt koncentrerad till ådalar och sjökanter

Landskapet varierar mycket i höjd, mellan 100-200 m.ö.h. där de många, djupa och uppodlade dalarna utgör det lägre intervallet. Höga fjäll i nord-sydlig riktning utgör dominerande, höga partier. Den ständiga växlingen mellan högt och lågt skapar väl avgränsade medelstora öppna rum. Marktäcket i de höglänta områdena domineras av sluten barrskog, medan ett mosaikartat odlingslandskap med inslag av bete är vanligt i dalarna.

Berggrunden utgörs övervägande av granit, med små inslag av sedimentära och vulkaniska bergarter. Området ingår i västkustens berg- och lerområde. Jordlagret i dalarna utgörs av lera och silt, medan det på fjällen består av ett tunt jordlager med inslag av hållmark. Dessa förhållanden ger förutsättningar för den tydliga uppdelning i markanvändning som är märkbar; skogsbruk på fjällen och jordbruk i dalarna.

På fjällen finns våtmarker och sjöar i mångfald. Dessa företrädesvis små enheter är karakteristiska för typen och på sina ställen förekommer här höga naturvärden. I dalarna rinner medelstora åar, ackompanjerade av spontana träd- och buskrader som ofta skapar mönster i det öppna landskapet. Bebyggelsen är nästan helt koncentrerad till dessa ådalar samt till angränsande större vattens stränder. Bosättningen är överhuvudtaget sparsam särskilt i de mer

höglänta och skogsklädda delarna. Även större vägar är lågt belägna, något som ger större mänsklig närvaro i dalarna och möjliggör en mycket lugn naturupplevelse på fjällen.

Karaktärsområden
20. Dalbygden

20. Dalbygden

Området utgörs av det blandade skogs- och odlingslandskapet kring Färgelanda, beläget mellan Kynne- och Kroppefjäll.

Beskrivning

Breda dalgångar mellan höga kullar karakteriserar landskapet. Små sjöar i söder och våtmarker i norr är också typiska. Intrycket är av ett höglänt och kulligt område. Kullarna är skogsklädda och dalgångarna öppna och böljande. De ringlande åar som följs av typisk vegetation utgör tydliga element i de öppna delarna. Härifrån upplevs även de omgivande höjderna som rumsskapande.

Skogen utgörs främst av barrskog och skogsbruket är aktivt. Inom skogen finns även betydande inslag av berg i dagen och bergknallar med tunt jordtäckte. I öppen mark, kring gårdar och i bryn förekommer lövinslag. På platån är det öppna landskapet småskaligt och insprängt i skogen. Även jordbruket är småskaligt och skogsbruket är dominerande. Skogsbrynet har ofta inslag av björk och fältgränserna markeras av diken. I de småskaliga, öppna rummen är sikten begränsad. Det innebär att små detaljer är betydelsefulla. Norra och södra delarna av området innehåller stora inslag av våtmark. Den största är Tingvallamossen, som är naturreservat. Rekreation förekommer i dessa skogs- och våtmarksdominerade delar som bland annat innehåller vandringsleder.

Kring Valboån och Hajumsälven finns böljande etablerade ådalar, inramade av omgivande skogsklädda kullar. Det här är främst ett storskaligt odlingslandskap, men skalan varierar. Bitvis är det mycket böljande med medelstora rum avgränsade av skogsklädda, höga kullar. Även ett mosaikartat odlingslandskap med inslag av betesmark finns representerat. De ringlande åarna är mycket tydliga element.

Uppe på höjden består bebyggelsen av små, spridda byggnader och gårdar. Området är glest befolkat och här finns inga större vägar. I de mer öppna dalarna är bebyggelsen större och här förekommer byar och även större samhällen. Landskapet är storskaligt och jordbruket och bebyggelsen etablerade. De dungar som ligger i åkrar ger variation åt landskapet och påverkar hela områdets skala. Området karakteriseras av de stora skillnaderna mellan de öppna dalarna och det skogsklädda höglandet.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Breda dalgångar med älvar, åar, öppen mark och bebyggelse
- Höga kullar klädda med skog och med litet bebyggelse
- Blandad barrskog med delvis aktivt skogsbruk
- Variation mellan kullar och dalar är stor och karakteristisk
- Stora öppna dalar med aktivt åkerbruk
- Mosaikartat beteslandskap
- Flertal små byar och samhällen
- Mossar och våtmarker vanligt förekommande
- Dalarna upplevs som skyddade, väl avgränsade rum
- Ringlande åar är tydliga element i de flesta av dalarna

Skogs- och sjödominerat sprickdalslandskap

Landskapets egenskaper -

- Sprickdalslandskap med djupa, långsmala sjöar och höga fjäll
- Dramatiska, bergiga stränder
- Barrskog – varierande från mycket gammal med höga naturvärden till aktivt brukad
- Mycket låg bosättning, förutom vid Vänerns kust

Landskapstypen uppträder i nordvästra delen av länet, till övervägande del ovan 150m.ö.h. men varierande från 50 m.ö.h. vid Vänerns strand till närmare 300m.ö.h. i de högsta delarna. Landformen utgörs av det karakteristiska och mycket speciella sprickdalslandskapet med djupa sjöar och höga fjäll. Både sjöar och fjäll är långdragna i nord-sydlig riktning och fjällsidorna som samtidigt är branta sjöstränder är höga och bergiga.

Berggrunden är varierad med både granit, olika sedimentära bergarter och vulkaniska bergarter. På de högre delarna är jordlagret tunt och öppen hållmark förekommer, medan de lägsta delarna innehåller lera och silt samt inslag av morän. Skogsbruk och turism är båda vanligt förekommande näringar i det dramatiska, skogsklädda landskapet.

Vattendragen är mycket betydelsefulla för områdets karaktär och utgör en väsentlig del av ytan. De djupa sprickdalssjöarna är smala och långsträckta och upplevs ofta uppifrån, eftersom stränderna är höga och branta. Landskapet innehåller även stora, sammanhängande skogspartier med stora inslag av sjöar. Bebyggelsen är främst belägen i de östra delarna, särskilt i närheten av Väneren. Men även de övriga sjöarnas stränder är ofta bebyggda. Bortsett från de större och mindre samhällen som finns i området, varav Åmål är det största, är bebyggelsen mycket sparsam. Några vägar inom området gör det alls tillgängligt för besökare, men de största delarna har mycket liten mänsklig närvaro och upplevs som vilda skogsområden.

Karaktärsområden

21. Nordöstra Dalsland med kust

22. Kynnefjäll och sprickdalssjöarna

31. Tolvmanstegen och Tormoserödfjället

21. Nordöstra Dalsland med kust

Innefattar området mellan sjöarna Vänern och Lelång, dessa utgör även gräns i öster och väster. I söder möter området Dalboslätten och i norr sträcker det sig mot Värmland.

Beskrivning

Området stiger från Vänerns strand upp och blir mycket kulligt och höglänt kring sjön Lelång. Landskapet är övervägande skogsklätt, med vikar av Vänern och andra småsjöar frekvent förekommande. I Väster är landskapet bergigt och dramatiskt med stora inslag av långa sjöar. Nära Vänerkusten har landskapet en mjukare form och större grad av öppen mark. De olika delarna är tydligt besläktade genom sin starka relation till vattnet.

Landskapet är höglänt, starkt böljande och mycket kulligt. Här öppnar sig skogen kring sjöarna och visar dramatiska sprickdalar med branta sidor där berget går i dagen. Landformen gör att vattnet alltid tycks ligga betydligt lägre än omgivningen, något som ger vida vyer över vattnet. Sjöarna och de långa, djupa dalarna har stor del i det visuella intrycket.

Skogen utgörs främst av barrskog, med tall vanligt förekommande. I skogen syns ofta stora stenhällar och den typiska vita kvartsiten uppträder ofta i berget. I stora delar av skogen pågår ett aktivt skogsbruk. Inslag av småskaligt jordbruk förekommer och utgörs främst av bete. Dessa delar är ofta av hög visuell kvalitet men jordbruket tycks vara i avtagande. I området finns ett mindre antal samhällen, men utanför dessa är bebyggelsen begränsad. Husen är ofta små och av traditionellt utseende. Övergivna byggnader förekommer och en del äldre hus har övergått till funktion som säsonsboende. Håveruds berömda akvedukt är bara ett exempel på hur landskapet påverkats av industri inom området och fler anläggningar i närheten av vattnet utgör intressanta inslag.

Nära Vänerkusten är landskapet lägre, mindre kulligt och har inslag av öppna, uppodlade dalgångar. Skogsbruk är den dominerande markanvändningen i området, men här nere finns mellanstora till stora åkrar och även bete förekommer. Gårdarna är mellanstora och består ofta av traditionella byggnader. Parallellt med Vänern löper väg 45 som lokalt påverkar området med sitt trafikljud. Annars är området mycket lugnt. Sjölandskapet med sina bergsinslag är storartat, överhuvudtaget ger växlingen mellan vatten och berg attraktiv och dramatisk variation. Här finns attraktiva vyer, men även upplevelsen av avlägset och vilt skogslandskap är attraktiv.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Sprickdalslandskap med berg och vattenfyllda dalar
- Topografin är mest dramatisk i väster, mjukare i öster
- Inslag av historisk, industriell aktivitet
- Många sjöar med bergiga, branta stränder
- Skogsdominerat, nästan uteslutande barrskog
- Sjöarna ligger betydligt lägre än omgivningen
- Rekreation förekommer med etablerad turism och säsongsboende
- Mycket lugnt område med visuellt attraktiv, dramatisk natur
- Växlingen mellan berg och vatten ger ett spännande intryck
- Landskapet upplevs som avlägset och vilt

22. Kynnefjäll och sprickdalssjöarna

Innefattar Stora Le och andra större sprickdalssjöar samt mellanliggande, höglänt skogslandskap. Området avgränsas av de stora sjöarna Bullaresjön i väster och Lelång i öster.

Beskrivning

Området utgörs av ett sammanhängande högländsområde, med stora inslag av sjöar och älvar i de sprickdalar som definierar området. Marktäcket domineras av skog.

Skogen består nästan uteslutande av barrskog. Här förekommer såväl aktivt brukad skog i varierande ålder från nyplanterad till högvuxen granskog som inslag av björk på våt mark och mer orörd skog, till exempel i Tresticklan. Tresticklans nationalpark utgörs av tallskog och bildar ett unikt ostört skogsområde. Här finns även platåområdet Kynnefjäll. Överhuvudtaget är skogen i området varierad och intressant. Även berg i dagen är vanligt förekommande inom skogen. Vissa tecken på ett tidigare mer öppet och brukat landskap är synliga i den nuvarande skogen.

Sprickdalslandskapet innehåller en stor mängd sjöar av olika storlek. De mest karakteristiska sjöarna är dock långsmala, stora, långa och djupa. Den böljande topografin gör att vägen ofta ligger i nivå med sjön. Stränderna utgörs ofta av våtmark eller är bevuxna med skog och vattnet utgör de enda öppna rummen i området. De kyrkor som placerats vid vattnet syns ofta långt och ger ett etablerat intryck i det annars vilda, avlägsna skogs- och sjölandskapet. Inga större samhällen ligger inom området men Bengtsfors och Ed ligger precis på gränsen och kan sägas ha anknytning med det. De är båda, liksom majoriteten av bebyggelsen i området, belägna nära vattnet. I de södra delarna av området något mindre höglänt och här finns inslag av öppen mark. Det varierade landskapet har givit upphov till turism, som förefaller som en ganska aktiv näringsgren. Genom området löper även Dalslandsleden. Turismen leder till att området trots låg bosättning har en relativt hög mänsklig närvaro.

Skogen och sjöarna i kombination med det höglänta, böljande landskapet ger stor variation och en tydlig platskänsla. Skogs- och sjölandskapet är storskaligt och väl avgränsat mellan slutet och öppet. Här finns vackra vyer, både över naturlandskapet och där det kombineras med byggnadselement som till exempel kyrkor vid vatten. De olika karakteristiska elementen harmonierar väl med varandra. Området har vilda, avlägsna och lugna upplevelsevärden.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Sprickdalslandskap
- Höglänt område
- Barrskogsdominerat med inslag av mycket gammal tallskog
- Tecken på ett tidigare mer öppet landskap
- Vertikala element som placeras vid vattnet syns mycket långt
- Anknytning till flertal större orter belägna nära vattnet
- Många sjöar av varierande storlek
- Etablerad turism inom området, rekreation med bland annat tillgång till Dalslandsleden
- Vid vattnet förekommer attraktiva vyer även i kombination med inslag av kultur t. ex. samhällen och kyrkor
- Det skogsdominerade området med sin ganska dramatiska topografi upplevs som lugnt och avlägset med en vild natur.

31. Tolvmanstegen och Tormoserödfjället

Innefattar fjället kring Tolvmanstegen/ Tormoserödfjället, från Bullaresjön i öster till det lägre, granitdominerade kustområdet i väster.

Beskrivning

Höglänt och kulligt fjällområde som domineras av barrskog. Området ligger mellan det stora och mer kulliga Kynnefjällsområdet och det mer kustnära området kring Tanumshede. Fjällområdet utgör mötet mellan kusten och det mer dramatiska fjällområdet i öster.

Området domineras av det barrskogsklädda fjället men i den östra delen på de smala Bullaresjöarnas västra strand, förekommer jordbruk. Här ligger även huvuddelen av den bebyggelse som finns i området. Den öppna dalen erbjuder långa men begränsade vyer över landskapet, allt inramat av skog. Skogen består till övervägande delen av barrskog med stora inslag av våtmark med björk och tall. Men området innehåller även öppen mark och lövskog. I skogen är berg i dagen vanligt förekommande. De uppträder i form av ovanligt långa, intressanta bergssidor men även som mer ordinära hållmarker. Inom området sker en övergång i bergart till kustens typiska Bohusgranit och bergen i de nordvästra delarna av området utgörs av skogsklädda bergknallar som påminner om närheten till havet.

Området innefattar ett flertal mindre sjöar och rekreation förekommer, t. ex. löper Bohusleden genom de norra delarna av området mot den

norska gränsen och Iddefjorden där. Mindre åar och bäckar rinner ner från fjället mot sjöarna i öster, över den öppna stranden. All bebyggelse är koncentrerad till stränderna och här förekommer även en del säsongsboende. Området upplevs på grund av sin låga bosättning som avlägset och lugnt, utom i de delar där de stora vägarna E6 och 163 går igenom eller mycket nära området.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Höglänt och kulligt fjäll
- Barrskog är dominerande marktäcke
- Sjöstranden i öster har en något annorlunda karaktär med öppet landskap och den absoluta majoriteten av bebyggelsen belägen här.
- Berg idagen, såväl långa bergväggar som hållmarker
- Kustliknande landskap med bergknallar
- Upplevs som avlägset och lugnt, låg mänsklig närvaro

Mosaikartat älvdalslandskap

Landskapets egenskaper -

- Breda å- och älvdalar med öppet jordbrukslandskap
- Flertal mindre och medelstora samhällen, koncentrerade till dalarna
- Högre mark bevuxen med blandad, barrdominerad skog
- Aktivt jordbruk i dalarna

Höglänt område med karakteristiska, mycket djupa och breda å- och älvdalar. Markens höjd varierar kraftigt mellan 20-200 m.ö.h. Marktäcket är även det mycket varierat med öppen mark i dalarna och blandad skog på höjderna.

Områdets geologi består främst av olika typer av granit, med inslag av vulkanisk bergart. Det överlagrade jordlagret består av en blandning. Lera, silt och morän är dominerande i de lägre, uppodlade delarna och ett tunt jordlager med morän på de högre, skogsklädda partierna.

Surtan, Storån och Viskans dalgångar är de mest betydelsefulla öppna delarna. Sjöarna Lyngern och Öresjöarna är andra stora vattendrag, förutom dessa finns ett antal mindre sjöar i skogsområdena. Vid Viskans strand ligger Kinna som är områdets största samhälle. Förutom de samhällen som finns i området består bebyggelsen av ganska jämnt spridd jordbruksbebyggelse, samlad i gårdar. Huvuddelen av denna är belägen på de öppna, odlade slätterna, men inte heller i skogsområdena är det ovanligt med byar och gårdar. Ett flertal medelstora vägar löper genom landskapet och ger ganska hög mänsklig närvaro.

Karaktärsområden
28. Marks härad

28. Marks härad

Området utgörs av det mycket kuperade skogslandskapet kring Kinna och de djupa, uppodlade ådalar som löper genom det. Området avgränsas i norr och öster av totalt skogsdominerade områden och i väster av Göteborg och dess urbana omgivningar.

Beskrivning

Starkt kuperat skogslandskap med stora, karakteristiska inslag av odlade å- och älvdalar. Viskan är den största men ett stort antal löper genom området som uppvisar stora höjdskillnader mellan dal och skogsklätt högländ. Skogen utgörs främst av barrskog men innehåller relativt stora inslag av lövskog. Även den öppna, odlade och betade marken innefattar lövträd i dungar och som enskilda, äldre individer.

De öppna rummen, kring åar och älvar, varierar i skala. I de mindre finns ett mer mosaikartat och blandat jordbrukslandskap. De större domineras mer av åkerbruk, men även här finns inslag av bete. Jordbruket är aktivt. Där flera åar möts, skapas större öppna rum. Fältstorleken varierar med dalens storlek, mellan mellanstor och stor. Själva åarna, varav en del är meandrande och sjunkna, följs av vegetation. Dessa träd- och buskrader ritas tillsammans med stenmurarna mönster i det öppna landskapet. Bebyggelsen består dels av medelstora gårdar, spridda på slätten i ådalarna men även ett flertal samhällen ligger placerade vid åarna och älven. I dessa samhällen finns även mindre industrier. Längs med dalarna är kyrkor ofta synliga lång väg.

Landskapet är attraktivt eftersom det samtidigt innehåller ett välhävdat jordbrukslandskap med stenmurar och äldre lövträd och ett aktivt jordbruk. Den skötsel som fortfarande pågår har skapat ett mycket människopräglat, attraktivt kulturlandskap. Området är väletablerat och aktivt. Landskapet innehåller attraktiva vyer och den infrastruktur som finns i området harmonierar överlag väl med odlings- och skogslandskapets element. I anslutning till större samhällen har bostadsbebyggelse börjat klättra upp på dalarnas sidor. Denna utveckling får stor visuell påverkan på landskapet, eftersom den syns mycket tydligt och långt.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Mycket starkt kuperad mark
- Skogslandskap med stora inslag av öppna, uppodlade ådalar
- Stora höjdskillnader mellan höjder och dalar
- Väl etablerat jordbrukslandskap i dalarna, med lövträdsdungar och ett mosaikartat marktäckande med inslag av stenmurar, åar och träd- och buskrader
- Aktivt och varierat jordbruk

- Attraktivt landskap med ett väletablerat och bevarat jordbrukslandskap med fortsatt aktivt jordbruk, kulturpräglad.
- Attraktiva vyer inom landskapet
- Infrastruktur harmonierar väl med landskapet
- Bebyggelse på kullarnas sidor gör stort intryck nere i dalarna

Bergslandskap

Landskapets egenskaper -

- Platåberg i slättlandskap
- Varierat marktäckte med blandad skog på mer otillgängliga eller branta delar och ett väl etablerat, mosaikartat jordbrukslandskap på mjukare böljande delar.
- Inslag av våtmark i skogsområden
- Ofta attraktivt kulturlandskap i öppna delar av landskapet

Västergötlands platåberg är mycket speciella, såväl i sin uppbyggnad som i sitt uttryck. De upplevs som mycket dramatiska ifrån omgivningen, men nära inpå täcks de ofta av ett mycket etablerat och attraktivt, levande landskap. Bergen är höga, men upplevs nog som ännu högre än de faktiskt är, eftersom de ofta är belägna i mycket flacka områden.

Västergötlands välkända platåberg består av vulkaniska bergarter och diabas samt utgörs av erosionsrester från ett äldre täcke av olika bergarter. Under en vulkaniskt aktiv period, trängde diabas upp och lade sig som en hård skorpa i olika sprickor. Detta täcke har skyddat det underliggande berget från erosion och således bevarat bergen när omgivningen eroderats bort. Mineralsammansättningen har lett till att rika jordar bildats i landskapet omkring vissa av bergen. Halle- och Hunneberg har dock endast ett tunt jordlager och är nästan helt bevuxet med skog.

Kring och på flertalet av bergen har bebyggelse och jordbruk varit vanligt förekommande under lång tid, eftersom förutsättningarna varit så goda. De brantare, mindre bördiga bergen har dock mindre bebyggelse och den främsta näringen är här skogsbruk. Historiska lämningar av olika åldrar är vanligt förekommande i området som har en mycket rik kulturhistoria. Några större städer: Falköping och Skövde, ligger placerade vid bergens fot. I de öppna, uppodlade områden löper stora vägar och även över de flesta av bergen finns vägar som ger god tillgänglighet. Tillsammans med det aktiva jordbruket och turismen som är ett betydande inslag i dessa landskap, ger det ofta en hög mänsklig närvaro i landskapet. Bitvis erbjuds här en upplevelse av en pastoral, rofylld miljö som fortlever som jordbrukslandskap.

Karaktärsområden

7. Falbygden och Billingen

- 29. Kinnekulle med omgivningar
- 30. Halle- och Hunneberg

7. Falbygden

Området innefattar slätten Falan och bergen samt deras sluttningar. Dessutom ingår de närmast omkringliggande slätterna som påverkas starkt visuellt av denna närhet till bergen.

Beskrivning

Området domineras visuellt av några av Västergötlands platåberg; Billingen, Mösseberg, Varvsberget, Gerumsberget, Plantaberget och Brunnhemsberget. Bergen reser sig tvärt upp ur det omgivande odlingslandskapet. Från bergens öppna sidor ges därigenom vida vyer.

Bergens sidor och de flackare områden som ligger mellan de olika bergen domineras av jordbruk. Det innebär att södra halvan av området är mer öppen och visuellt tillgänglig än den norra, som domineras av det skogsklädda Billingen. Den småkuperade slätten Falan samt övriga öppna partier har karaktären av ett mycket väl etablerat jordbrukslandskap. Fälten är medelstora till små och avgränsas av stenmurar. I dessa mycket typiska element växer allt som oftast träd; fågelbär, björk, hägg, lönn och asp. Det ger ett tydligt avdelat landskap. I de öppna rummen finns spridda kullar och mindre åsar som ofta fungerar som betesmark med större enar, men som ibland är klädda med lövskog. Det blandade landskapet med sina vida vyer upplevs som mycket varierat och attraktivt. Jordbruket i området är aktivt och gör att området förutom en attraktiv miljö, även kan uppvisa ett levande landskap.

Skogspartierna består främst av blandad barrskog, ofta med ett aktivt skogsbruk. På platåbergens toppar finns ofta våtmarker med typisk vegetation; småvuxna björkar och barrträd. Inifrån skogen finns ingen utsikt och det ges ingen upplevelse av att området är speciellt. Bergen fungerar dock som dramatisk bakgrund för omgivningen och ger dem en tydlig platskänsla.

Bebyggelse på sidan av bergen får stor påverkan på omgivningen, eftersom den syns så tydligt och så långt. Väg 46 mellan Skövde och Falköping ger god tillgänglighet till de imponerande vyerna samtidigt som den påverkar omgivningen med ett inte oväsentligt trafikljud. Vertikala element syns mycket tydligt och långt, kyrkorna är ofta placerade så att detta utnyttjas maximalt. Det gör området känsligt för höga, vertikala strukturer. Landskapet är mycket speciellt med etablerat, fortsatt aktivt jordbruk och stora vyer. Attraktiva vyer bjuds såväl inom som ut ur området i de öppna delarna. Ett landskap som det här är sällsynt attraktivt.

VIKTIGA KARAKTÄRSDRAG

- Platåbergen
- Småskaligt, mosaikartat jordbrukslandskap med stor variation
- Ett attraktivt, brukat och levande landskap med stora visuella värden
- Vida vyer ut från den högt liggande, öppna marken
- Bergen är till stora delar täckta av barrskog
- Höga, vertikala element gör stort intryck i området

29. Kinnekulle med omgivningar

Området utgörs av platåberget Kinnekulle samt dess sluttningar och stranden mot Vänern. Topografin fungerar avgränsande, genom att omgivningen utgörs av flack slätt.

Beskrivning

Kinnekulle är ett av Västra Götalands platåberg. Eftersom det ligger invid Vättern i ett annars flackt och öppet landskap ger det en mycket särpräglad och starkt visuellt intryck. Kullens sluttningar varierar från mer gradvisa och böljande i söder till mer branta kring högkullen: den egentliga toppen, och i norr. Marken på kullen varierar och är bitvis mycket kullig. Även marktäckets på kullen varierar och generellt kan man säga att de mer mjukt sluttande delarna är öppna medan de högre och brantare delarna täcks av skog.

Marktäckets är mycket varierat och innefattar gran- och lövskog samt välbevarad odlad och betad mark. Stora delar anses ha bevarandevärde och hela berget är Naturreservat och Natura 2000-område. Särskilt nämnvärt är de stora ädellövskogar som täcker delar av kullen.

På den brantare, nordvästra sidan ligger ett flertal större gårdar med tillhörande öppen mark och bebyggelse. Södra halvan är mjukt sluttande och nästan helt öppen, här finns ett flertal byar och medeltida kyrkor. Bland annat ligger här den berömda Husaby kyrka, där Olof Skötkonung och därigenom Sverige först kristnades. Vid stranden i norr ligger Hällekis som är ett mindre samhälle. Området är bebott sedan lång tid tillbaka och hela landskapet med vegetation och bebyggelse är väl etablerat. Delvis på grund av detta är kullen i dag ett populärt turistmål. Kinnekulleleden leder runt stora delar av berget och berget är ett väl utnyttjat för rekreation.

Det väletablerade jordbrukslandskapet, sammantaget med de stora gårdarna och äldre kyrkorna ger en inbodd karaktär. Kinnekulle ger som element en starkare platskänsla åt den närmast omgivande slätten. Men även på kullen är den unika platskänslan relativt hög. Allt som placeras på kullens sidor eller mer öppna, höga delar är mycket synligt utifrån.

VIKTIGA KARAKTÄRSOMRÅDEN

- Platåberg
- Dramatiskt inslag i det omgivande mycket flacka och öppna landskapet.
- Bergets sidor har varierande sluttning, med den flackaste sidan mot sydväst.
- Mycket varierat, artrikt marktäckte och hela berget är Naturresevat
- De mjukt sluttande delarna täcks av ett mosaikartat, varierat jordbrukslandskap med inslag av lövskog, och de mer brant sluttande delarna är dominerande skogstäckta.
- Ett flertal större gårdar och kyrkor är karakteristiska för det här kulturlandskapet. Tillsammans med det väletablerade jordbrukslandskapet ger det området ett mycket inbott uttryck.
- Attraktiva vyer bjuds såväl inom som ut ur området.
- Vertikala element som placeras på kullen eller dess sidor har stor påverkan på den omgivande slätten.

Turism och rekreation är vanligt förekommande på Kinnekulle

30. Halle- och Hunneberg

Området innefattar de två platåbergen Halle- och Hunneberg och avgränsas av deras branta sidor mot den öppna omgivande slätten.

Beskrivning

Området innefattar de två bergen och avgränsas av deras branta sidor mot den flacka, öppna omgivningen. Bergen är belägna nära Vänerns sydspets, i ett annars flackt och lågt område och stiger brant upp. Höjdskillnaden är på sina ställen upp emot 100 meter. Bergen skapar en dramatisk fond för omgivningen. Det omgivande odlingslandskapet gör i sin tur att bergen får en unik ställning och ett stort, visuellt inflytande på ett större område.

Bergen reser sig mycket brant, med dramatiska bergssidor. De skogsklädda topparna ger bergen ytterligare volym och skiljer dem från den uppodlade omgivningen. Från bergens sidor är utsikten över omgivande slättlandskap och sjö tidvis mycket god. Marktäcktet på bergen består främst av skog. Skogen på Halleberg innefattar stora delar blandskog, medan Hunneberg är dominerat av barrskog. På båda bergen finns inslag av bokskog. Båda bergen innehåller större våtmarker, mossar. Även bäckar som rinner nerför berget, ibland i spektakulära vattenfall, är vanligt förekommande. Det är från sidorna och omgivningen som bergen upplevs som berg, inne i skogen är det svårt att märka. Området har stort värde för rekreation, såväl som naturvärde, här finns tillgång till mycket populära vandringsleder.

Tätorten Vargön ligger på Hallebergs västra sida, annars är bebyggelsen samlad i klyftan mellan de två bergen. Den öppna klyftan utgörs av ett väl etablerat, småskaligt och öppet landskap. Här finns stora inslag av våtmark med bland annat hassel och oxel. Dalen

upplevs som synnerligen skyddad av de närliggande, höga bergen och som en mycket speciell plats.

Västergötlands välkända platåberg utgörs av erosionsrester från ett äldre täcke av olika bergarter. Under en vulkaniskt aktiv period, trängde diabas upp och lade sig som en hård skorpa i olika sprickor. Detta skyddande täcke har skyddat det underliggande berget från erosion och således bevarat bergen när omgivningen eroderats bort. Eftersom diabasen inte trängde igenom alla ovanliggande lager här så är Halle- och Hunneberg lägre än de övriga platåbergen. Mineralsammansättningen har lett till att rika jordar bildats här och den artrika vegetationen har utpekats som skyddsvärda. Hela bergsområdet är Naturreservat och här finns även ett flertal Natura 2000 och djurskyddsområden. Särskilt bergens lövskogsklädda branter har utpekats som värdefulla.

Bergen ger hela den omgivande slätten starkare platskänsla. Klyftans landskap har mycket hög platskänsla, och upplevs som både dramatiskt och skyddat. De master som placerats på bergstopparna gör stort intryck.

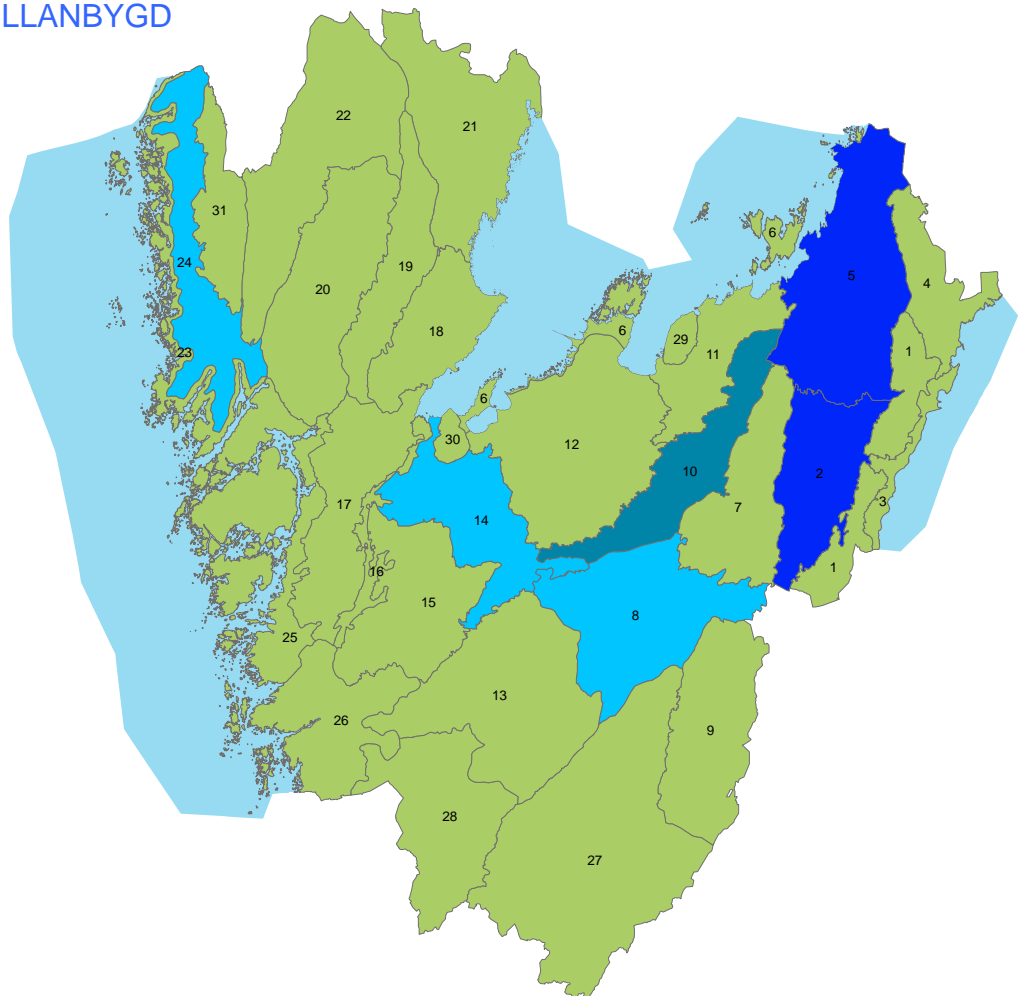
VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Platåberg
- Branta bergssidor ger ett dramatiskt intryck utifrån den omgivande slätten och Vänersnäs
- Bergens skogstäcke domineras av barr, men med ganska stora inslag av lövskog, särskilt på Halleberg.
- På bergen förekommer ett flertal våtmarker som avvattnas, ofta i intressanta bäckar och vattenfall utför bergssidorna.
- Rekreation är vanligt förekommande, här finns goda möjligheter till vandring.
- Artrik vegetation som utpekats som skyddsvärd, och hela bergsområdet är Naturreservat
- Klyftan mellan de två bergen utgörs av ett väl etablerat, mosaikartat och småskaligt landskap omgivet av de imposanta bergssidorna. Här finns en del småskalig bebyggelse och våtmarker. Upplevs som mycket skyddat,
- Bergen upplevs som mycket speciella utifrån, men det är bara i utkanten av bergen som vida vyer är tillgängliga utåt.

MELLANBYGD

Mellanbygd är företrädesvis belägen mellan 75-150m.ö.h. Området domineras av ett mosaikartat, brutet landskap och ett varierande marktäckte. I landskap förekommer inslag av skogs- och jordbruk av varierande intensitet. Det kan karakteriseras som ett mycket varierat landskap med medelstora enheter av såväl skog som öppen mark. Mellanbygden är ofta belägen mellan slättbygd och högre områden, som en övergång. Mellanbygdskaraktär förekommer även på andra höjder än de ovan angivna. Dessa områden ingår också i landskapstypen.

MELLANBYGD

INGÅENDE LANDSKAPSTYPER, nivå 2

- Mosaikartat odlingslandskap
- Mosaikartat backlandskap
- Skogs- och sjödominerat kuperat landskap

Mosaikartat odlingslandskap

Landskapets egenskaper -

- Mjukt böljande, något kulligt landskap
- Medelstora till stora enheter av jordbruksmark och skog
- Stora inslag av våtmarker, mossar
- Bebyggelsen övervägande jämnt spridd, men även städer och större samhällen förekommer.
- Kusten är något kuperad och övervägande skogsklädd

Landskapets marktäcke varierar mellan intensivt brukad barrskog, våtmarker och öppen odlingsmark. Ofta blandas dessa beståndsdelar i ett mosaikartat mönster. Mellanbygdens mosaikartade odlingslandskap är ett företrädesvis mjukt böljande, ibland svagt kulligt landskap. De södra delarna är högt belägna och området sluttar från 150 m.ö.h. där till närmare 70 m.ö.h. längst i norr.

Landskapets berggrund består av granit med ett fåtal inslag av Gabbro. Jordlagret utgörs genomgående av lera, silt och morän, med ett skogsklätt bälte av grovmo och sand i höjd med Skövde. De olika förutsättningarna kan avläsas i landskapets marktäcke. De mer moränrika delarna domineras av skog och de leriga slätterna är till stora delar uppodlade.

Området innefattar ett flertal medelstora sjöar samt en större mängd stora mossar med typisk vegetation. Landskapet varierar mellan kusten, de slutna skogspartierna och de mer öppna uppodlade delarna. I närheten av kust eller vatten uppträder ett och samma mönster ofta; öppen mark omges av skog som omges av vatten. Jordbrukslandskapet är väl etablerat, varierat och levande, med betydande inslag av betesmark. Det varierar mycket i skala och innehåller stora inslag av vegetation, stenmurar och stängsel som avgränsar det.

Bebyggelsen är främst koncentrerad till öppna områden, kusten och andra större vattendrag. Byggnaderna är traditionella och större gårdar med karakteristiska gårdsmiljöer förekommer. Större samhällen är ganska vanligt förekommande och området har en ganska hög mänsklig närvaro, särskilt i kustnära, attraktiva områden. Ett flertal stora vägar löper genom området och ger god tillgänglighet.

Karaktärsområden

2. Kåkindsslätten med skog
5. Vadsboslätten med skog och kust

2. Kåkindsslätten med skog

Området utgörs av det mosaikartade odlingslandskapet på Kåkindsslätten mellan Gerumsberget/Billingen och Hökensås. I norr avgränsas området av det skogsbälte som löper mellan sjön Örlen och

Skövde. I öster avgränsas området av Hökensås skogsklädda, branta sluttning. Även i nordväst förändras topografin och i sydväst blir marktäcknet mer öppet. I söder förändras marktäcknet till mer småskaligt mosaikartat.

Beskrivning

Landskapet är mjukt böljande. Öppna, odlade rum och mer slutna skogspartier utgör ungefär lika stora delar. Det blandade marktäcknet ger en varierad upplevelse. De öppna partierna utgörs av jordbruksmark, främst åker men även en del bete. Här finns stora inslag av lövskogsdungar. Åkermarken är uppdelad i medelstora fält. Alleéer är vanligt förekommande längs vägar i det öppna landskapet. I de öppna partierna märks det tydligt att området ligger mellan två högre belägna områden, dessa är tydligt synliga och ramar in detta.

I skogspartierna förekommer såväl väletablerad blåbärstallskog som skogsplanteringar av varierande ålder. De inslag av öppen mark som finns utgörs av småskaliga fält med vallodling eller bete (hästar är inte ovanliga) samt våtmarker. I dessa våtmarker förekommer typisk vegetation: småvuxna tallar och björkar. Bebyggelsen är även den varierad inom området. Gemensamt är att flertalet av byggnaderna är av traditionellt snitt och att boningshusen ofta är rödmålade. I de mer öppna delarna är både hus och byar större och här förekommer stora gårdar, t.ex Kavelås som omges av herrgårdsmiljö. I skogspartierna är bebyggelsen mindre samt samlad i små byar.

Kring Skövde förekommer industri och ett flertal större vägar, något som förändrar områdets karaktär. Element som placeras på höjder eller bergssidor får stor visuell påverkan i kringliggande, lägre områden. Som exempel kan nämnas de nyare delar av Skövde som klättrar uppför Billingsluttningen samt de kyrkor som placerats högt för att synas långt.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Omgivande höglänta områden ramar in området
- Marktäcknet växlar mellan öppet odlat och skog, i medelstora fält
- Jordbruk av varierande skala, med inslag av bete
- Traditionell bebyggelse, större gårdar med typiska kringliggande miljöer förekommer
- Känsligt för bebyggelse på de omgivande höjdernas sidor.

5. Vadsboslätten med skog och kust

Området utgörs av Vadsboslätten norr om Billingen upp mot Mariestad och Töreboda, samt området norr om Töreboda. Slätten är företrädesvis öppen, medan området norr om Töreboda har mer blandad markanvändning. I öster utgör norra delen av Hökensås och Tiveden gräns. I söder börjar ett nytt böljande jordbruksområde mellan Billingen och Hökensås. I väster utgör kusten och vattnet gräns.

Länsgränsen, till största delen i sjön Skagern, utgör områdesgräns i norr.

Beskrivning

Svagt böljande landskap med ganska storskaligt varierat marktäcke. Området innefattar delar av Vänerens kust. I norr är skogen dominerande, medan de södra delarna företrädesvis utgörs av öppen jordbruksmark. Både skogs- och jordbrukselement är stora och sammanhängande.

I norr, där sjöarna har stor betydelse, uppträder samma mönster som på öarna; öppen mark omges av skog som omges av vatten. I skogen vid kusten finns en del sommarstugor och i de öppna delarna ligger gårdsbebyggelse med omgivande betesmark. Skogen är blandad, men domineras av barrträd. Skalan är bitvis intim och den täta skogen ger då trånga utrymmen kring vägarna. Den täta skogen döljer effektivt vindkraftverk som placerats där, åtminstone för närområdet.

Kusten är övervägande svagt kuperad och skogsklädd. Längs stora delar av kusten växer skog ända ner till vattnet, något som gör att vattnet och kusten har liten påverkan på upplevelsen av området inifrån. De betydande inslag av rekreationsanvändande som finns längs kusten är karakteristiska. Säsongsboende innebär att den mänskliga närvaron är högre på sommaren än på vintern. Sommarboendet är väletablerat och attraktivt i den lugna miljön.

I mitten av området upplevs stora variationer mellan stora, öppna åkerpartier och täta skogar. Landskapet består överhuvudtaget av stora beståndsdelar, såväl öppna fält som skog. Här finns inslag av betesmarker, både välhåvade och moderna. Stängsel avgränsar fälten, men här förekommer även diken och dungar. Skogen är främst barrskog och blandade dungar förekommer i de öppna delarna. Här är bebyggelsen spridd och jordbruket blandat och aktivt. Gårdar och enskilda byggnader är stora och i området finns många kyrkor. Området har här en stark platskänsla och definieras av stora jordbrukslätter som avgränsas av skog. Jordbruk med djurhållning ger öppna betesmarker och en levande landsbygd. Jordbruket är aktivt, modernt och varierat.

I söder består landskapet av mycket öppen, uppodlad slätt med avgränsande skog. Det öppna landskapet består till största delen av åkermark, med små inslag av bete. Många diken och åar omgivna av växtlighet slingrar genom åkerlandskapet. Även alléer är vanligt förekommande. Denna karakteristiska växtlighet såväl som gårdar, kyrkor, silor och kraftledningar syns tydligt på slätten och ger ett starkt intryck av etablerat och modernt jordbrukslandskap. Landskapet är här storskaligt och öppet, med liten variation. Strukturen är slät och linjerna raka, mönstret i det öppna landskapet är organiserat. Området hyser vackra vyer och intressanta detaljer, spridd bebyggelse och flera kyrkor. Här finns ett tydligt slättlandskap, men de stora vägarna och

tätorternas utkanter påverkar karaktären. Den vegetation som växer längs åar samt förekommande alléer ger viktig avgränsning och variation i det annars mycket öppna landskapet.

I östra delarna finns flera stora mossområden med småvuxen tall och björk. Skogsbygden innehåller små inslag av öppen mark, ofta betesmark för hästar eller småskalig hö- eller vallodling. Skogen utgörs av barrskog med mycket varierande skötsel. Äldre blåbärstallskog förekommer men även relativt unga skogsplanteringar. Den täta skogen ger en intim skala och trånga utrymmen kring vägar och bebyggelse och här förekommer synlig morän. Bebyggelse är sparsamt förekommande och består av små byggnader.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Stora skogs- och åkerpartier
- Stor variation mellan skog, kust och odlad mark inom området.
- Öppen mark omges av skog som omges av vatten, är ett mönster som uppträder nära kusten
- Kusten är något kuperad och skogsklädd.
- Varierat och levande jordbruk
- Åar som följs av vegetation, stenmurar och stängsel i det öppna landskapet
- Stora mossar med typisk vegetation
- Väl etablerat jordbrukslandskap
- Höga, vertikala element smälter väl in i skogslandskapet.

Mosaikartat backlandskap

Landskapets egenskaper -

- Böljande, småkulligt landskap
- Mosaikartat varierat småskaligt marktäcke
- Å- och älddalar karakteristiska
- Jämnt spridd bebyggelse, större samhällen saknas

Backlandskapet är böljande och med utbredd småkullighet. Det innehåller både skog och jordbrukslandskap, i medelstora till små enheter. Marktäcket är mosaikartat med ett medel- till småskaligt fältmönster som ofta markeras av stenmurar. Tillsammans med stora inslag av betesmark ger det intryck av ett väletablerat jordbrukslandskap som idag är aktivt och domineras av åkerbruk. Landskapet är beläget mellan 70-200 m.ö.h. och är mjukt sluttande. Skogen utgörs företrädesvis av barrskog och våtmark är vanligt förekommande i de högre, skogsklädda delarna. Å- och älddalar präglar stora delar av landskapet.

Berggrunden består av olika typer av granit, som delvis framträder som berg i dagen på de övervägande skogsklädda kullarna. Jordlagret består till övervägande delen av morän och i stora delar av landskapet

är jordtäcket mycket tunt. Lera och silt förekommer, men är mindre vanligt. De öppna, uppodlade ådalarna har ofta ett jordlager bestående av det senare. Ganska stora inslag av våtmarker förekommer. Bebyggelsen består huvudsakligen av gårdar och byar, som är större i de öppna områdena än i skogen. Det småkulliga landskapet med sitt varierade marktäckte har visat på god förmåga att härbärgera moderna byggnadselement, som inte påverkar sin omgivning särskilt mycket. Landskapet med sin jämnt spridda bebyggelse innehåller en stor mängd mellanstora och små vägar som ger god tillgänglighet och ganska jämnt utspridd mänsklig närvaro. Det öppna landskapet är ofta visuellt attraktivt med sitt varierade marktäckte och väl avgränsade rum.

Karaktärsområden

8. Norra Sjuhärad

14. Säveån, Nossan och mossarna

24. Inre kustområdet

8. Norra Sjuhärad

Området utgörs av det mosaikartade landskap söder om Falbygden som utgör norra Sjuhärad. Områdets gränser är svårdefinierade, eftersom landskapet är ett blandat skogs-/jordbrukslandskap mellan andra. Områdets karaktär bestäms av proportionerna mellan dessa, som här är jämna. I norr är landskapet mer öppet och i söder och öster är omkringliggande områden skogsdominerade.

Beskrivning

Böljande, småkulligt landskap med mycket blandat marktäckte. Skog och öppen jordbruksmark blandas om vartannat i ett mosaikartat mönster. De olika enheterna av skog och öppen mark är medelstora. Andelen öppen mark minskar längre söderut i området. Rummen avgränsas av skog, och är av medelstorlek.

Skogen är blandad men består främst av barrskog med gran som dominerande art för produktion. I brynen, kring öppna områden, finns stora inslag av löv. Området innehåller ett flertal medelstora mossar. Dessa är ofta belägna mellan skog och öppen mark. Dessutom finns i södra delen av området ett antal sjöar. Sjöarna omges i allmänhet av skog. Överhuvudtaget innehåller området en hel del våtmark och därtill kopplad vegetation.

Jordbruksmarken utgörs av främst åkermark, men har stora inslag av betad mark, såväl väletablerad som modern. Fälten avgränsas av stenmurar och däri växande träd och buskar, i de större öppna delarna finns fågelbär. Det traditionella fältmönstret tillsammans med en större mängd etablerad betesmark ger området uttryck av väletablerat jordbrukslandskap. Med den stora mängden betande djur, åkerbruk och heltidsboende ger landskapet även intryck av att vara en levande landsbygd.

Övre Ätradalens utgör östra kanten av området, och utgör ett företrädesvis öppet, tydligt element. Den utgör ett distinkt element, olikt resten av området. Ätradalens är en vid älvdal med inslag av kullar som domineras av jordbruk. De samhällen som finns i området ligger nästan uteslutande i anslutning till Ätran, med några längs Viskan. Bebyggelsen är annars mycket spridd och samlad i gårdar eller byar. Byggnaderna är nästan uteslutande traditionella jordbruksbyggnader. Området saknar större samhällen.

Områdets relativt låga och mycket spridda bebyggelse ger en lugn miljö. Avsaknaden av större samhällen ger en avlägsen kvalitet. Landskapet är med sin variation mellan olika typer av öppet landskap och skog visuellt tilltalande.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Böljande och småkulligt landskap
- Mosaikartat marktäckande, dominerande öppen mark
- Skogen utgörs företrädesvis av barrskog
- Våtmark
- Småskaligt fältmönster, markerat av stenmurar och betydande inslag av betesmark ger intryck av väletablerat jordbrukslandskap
- Övre Ätradalens
- Samhällen ligger längs älvarna, främst Ätran – resterande bebyggelse är jämnt spridda, traditionella jordbruksenheter.

14. Säveån, Nossan och mossarna

Innefattar området mellan Vårgårda och Trollhättan. Området ingår i Västgötaslättens topografi men innehåller även skogsklädda kullar. Norr om området ligger den helt öppna Vara-slätten, med Nossan som gräns. Söderut ligger det helt skogsklädda, högre belägna Ale-Risveden. Även i öster gränsar området mot ett område med större inslag av mosaikartat skogslandskap.

Beskrivning

Höjdskillnaderna i landskapet är undulerande och böljande snarare än drastiska. Området är lägre och mer flackt i norr jämfört med de mer kulliga, högre delarna i söder. Landskapets karaktär är varierad. De högre belägna eller kulliga delarna är till övervägande delen skogsklädda, medan de stora ådalarna utgörs av öppen, odlad mark.

Skogen är dominerande och skogsbruket mycket aktivt. Skogen är främst barrskog, inriktad på produktion. I utkanterna finns inslag av löv och mer blandad skog. Området innehåller mycket våtmark och här finns ett flertal stora, ofta högt belägna, mossar. De öppna rummen utgörs ofta av ådalar och består av mellanstora fält utan fältgränser. Öppna diken och åkerholmar förekommer i odlingslandskapet. I landskapet pågår förutom åkerbruk även hästbete. Det jordbruk som

bedrivs i skogen är småskaligt och här finns liten bosättning. I väster förekommer inslag av kullar med tunt jordtäckte och även berg i dagen. Marktäcket är mosaikartat och ger ett varierat intryck. Mindre ådalar, följda av vegetation, löper genom området. Det öppna odlingslandskapet öster om Trollhättan är storskaligt och Sävveåns dalgång utgörs av ett böljande landskap med stora, öppna fält. Den domineras av åkerbruk och avgränsas i väster av ett skogsklätt, högre område.

I anslutning till ådalarna ligger större samhällen ofta placerade. Trollhättan, Vårgårda och Alingsås har alla anknytning till området, men för övrigt är bebyggelsen sparsam och består av spridda, mellanstora gårdar. I det mer öppna landskapet öster om Trollhättan omringas gårdarna av dungar och i Sävveåns dalgång finns ett flertal större gårdar. Boningshusen är ofta ljusa.

Området har mellanstor skala, med avgränsade rum. Eftersom den mänskliga närvaron är liten (här finns få större vägar) i stora delar av området upplevs såväl skog som öppna delar som förhållandevis tysta och rofyllda. Med sitt etablerade och varierade jordbrukslandskap innehåller området attraktiva vyer. Området är påverkat av en ökad urbanisering och minskad landskapsvård. Det öppna odlingslandskapet öster om Trollhättan, påverkas starkt visuellt av närheten till Halle- och Hunneberg.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Böljande landskap
- Marktäcket växlar mellan öppet och uppodlat i ådalar och i norr och skogsklädda kullar.
- Mellanstor skala hos fält och skogspartier
- Flera högt belägna mossar i skogsområdet
- Större samhällen finns i utkanterna, i anslutning till ådalar och mer öppet landskap där. Annars består bebyggelsen av medelstora gårdar, ofta med ljus boningshus.
- Mänsklig närvaro inte hög i området, som därför är lugnt och rofyllt.
- Halle- och Hunneberg gör starkt visuellt intryck i de öppna delarna i norr.

24. Inre kustområdet

Innefattar den norra halvan av kusten, innanför skärgården och den allra yttersta kusten. I öster avgränsas området av de högre, mer sammanhängande bergen och fjällen.

Beskrivning

Området består av en platå som stiger upp från kustlandskapet i väster till fjäll och berg i öster. Istället för fjordar, utgör dalarna här jordbruksmark. Här finns ett flertal större jordbruksdominerade slätter. Höjdskillnaderna mellan dalarna och platån är ofta stora. I området finns stora inslag av fornlämningar.

Landskapet består av öppna, till stor del uppodlade dalar, utskurna ur en skogsklädd platå med branta bergssidor. Dessa berg ger området en kustnära karaktär. Skogsbruket är ganska aktivt och skogen består främst av gran och tall, med inslag av löv. Skogen avgränsar tillsammans med topografin effektivt de öppna rummen. Det ger en avlägsen och lugn upplevelse, även i det öppna landskapet. Jordbruket är aktivt och blandat, men domineras av åkerbruk. Här finns ett antal större jordbrukslätter; Tanum-, Kville-, Skee- och Dingleslätterna är betydande. På dessa finns stora gårdar och byar är vanligt förekommande. Men inom området förekommer även mer småskaliga, öppna rum som ligger insprängda i skogen. Här finns ofta ett mosaikartat, böljande landskap med blandat jordbruk. Ringlande åar och diken som kantas av vegetation är vanligt förekommande element. Här är bebyggelsen mindre och mer spridd. I hela området finns stora inslag av hällristningar, med de kanske mest kända söder om Tanumshede i Vitlycke.

Det öppna landskapet är ofta visuellt attraktivt med inslag av betesmark och med ett mosaikartat marktäcke. Vyer begränsas av marktäcke såväl som kullighet och det kulliga och skogsklädda landskapet har trots sin småskalighet varit mycket bra på att hantera moderna tillägg. Till exempel kan nämnas att såväl samhällen, industrier som vindkraftverk ofta passats mycket väl in, och visuellt endast påverkar ett minimalt område. E6 löper igenom området och har bitvis stor påverkan. Området utgörs av en skogsklädd platå med djupa, öppna dalar. I dalarna ger ett aktivt jordbruk, bebyggelse och en stor mängd fornminnen ett mycket väl etablerat intryck. Lugn och stillhet är karakteristiskt för hela området, även de öppna delarna. Dessa kvaliteter påverkas tidvis av den stora vägen och exploatering kring denna.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Stigande höjd från kusten mot fjällen i öster
- Kuperat, bergigt landskap med öppna dalar
- Den norra delen skogsdominerad med öppna inslag
- Den södra delen innefattar ett flertal större slätter
- Hällristningar
- Varierande storlek på fält och gårdar, mindre i de mer höglänta delarna
- Topografi och vegetation har givit förutsättningar för väl placerade byggnader och infrastrukturelement.
- Lugn och ro

- Landskapet är småskaligt och därigenom känsligt för storskaliga tillägg, som måste placeras väl.

Skogs- och sjödominerat kuperat landskap

Landskapets egenskaper -

- Slättsjöar med omgivande våtmarker
- Stora mossar
- Mosaikartat odlingslandskap med aktivt jordbruk
- Skogsområden med ett flertal öppna rum där ett småskaligt jordbruk bedrivs
- Bebyggelsen består av mindre samhällen och traditionella gårdar och byar, jämnt spridda i landskapet.

Mycket varierat småskaligt landskap med ett delvis mycket väletablerat jordbrukslandskap och med stora inslag av slättsjöar och mossar. Landskapet är svagt böljande och beläget omkring 130 m.ö.h.

Landskapet har en granitberggrund och ovanpå denna ligger främst morän som utgör grunden för det skogsbruk och övervägande småskaliga jordbruk med betesdrift som bedrivs i området. Det stora antal sjöar slättsjöar som finns i området präglar dess karaktär särskilt mycket eftersom de ofta är omgivna av öppen mark och därigenom är mycket visuellt tillgängliga. Omgivande våtmarksvegetation och strandängar bidrar till områdets karaktär av intressant naturmiljö. Området innehåller inga större samhällen, men några mindre.

Bebyggelsen består främst av jämnt spridda, medelstora gårdar. Ett flertal vägar av varierande storlek löper genom området och påverkar de mer öppna och flacka delarna där ljud och synintryck av trafiken och vägarna är märkbara. Landskapet är dock företrädesvis lugnt och skyddat med intressanta natur- och kulturupplevelser. Området innehåller ett flertal attraktiva vyer, främst i anknytning till sjöar och i väletablerat odlingslandskap.

Karaktärsområden

10. Slättsjöarna och Valle

10. Slättsjöarna och Valle

Området innefattar sjöarna Hornborgasjön, Rösjön, Vristulven och Lången med anknutna mossar samt det skogsdominerade mossområdet kring Fåglavik. I öster ligger det mer höglänta Falbygden. I norr har gränsen dragits där sjöarna tar slut. Mot väster gränsar de skogsklädda delarna av området mot öppna, uppodlade slätter. Även i söder gränsar området till ett mer mosaikartat, jämnt uppodlat landskap.

Beskrivning

Området har en varierad karaktär. I den östra delens slättlandskap är sjöarna Lången, Skärvalången, Östern, Dättern och Hornborgasjön karakteristiska element. Den västra delen domineras av skog. Gemensamt har de båda delarna en stor andel våt mark.

I norr sluttar det skogsklädda landskapet svagt. Skogsbygden innehåller små hus, varav en del är övergivna. Skogen är blandad, med stora inslag av våtmark och tillhörande, typisk vegetation. Även öppet vatten är tydligt i området.

Slätten och dess karakteristiska slättsjöar dominerar områdets mitt. Slättsjöarna är grunda och innehåller därigenom mycket vattenvegetation och strandängar, något som gynnar fågellivet. Det är ju just för sitt rika fågelliv Hornborgasjön är känd. Visuellt har öppet vatten och vattenvegetation stort inflytande men här finns även inslag av kulliga betes- och skogsområden. Det intilliggande Billingen har stor visuell påverkan och skapar en intressant fond för slätten. På den öppna slätten, norr om Hornborgasjön, finns en koncentration av små samhällen. Även i söder, mellan Falköping och Herrljunga, finns bebyggelse samlad.

Nordost om Axvall, mellan några av de mindre sjöarna och Billingen ligger Valle. Landskapet är ett mycket väletablerat och bevarat småskaligt jordbrukslandskap. Det mosaikartade marktäcket består såväl av åker- som betesmark med inslag av lövdungar. Här finns stora inslag av stenmurar med spontana träd- och buskrader samt etablerad betesmark med enar. Tillsammans med traditionell bebyggelse och ett levande jordbruk, skapar det ett mycket attraktivt och i det närmaste unikt landskap.

I söder finns ett svagt böljande, något kulligt landskap. Det domineras av skog, men innehåller ett flertal små, öppna rum. Skogen är tät och består främst av gran med björk vanligt förekommande. I brynen förekommer stora lövinslag. De öppna ytorna i dessa rum upptas av jordbruk – ofta bete, men även småskaligt åkerbruk. Stenmurar och därtill hörande trädrader avgränsar fälten. Åar som ringlar genom landskapet utgör även de mycket märkbara och tydliga element. De omges av öppen eller halvöppen våtmark och även i övrigt är området blött. Husen ligger spridda eller i små samlingar. Området innehåller en stor mängd fornlämningar, men det är glest mellan kyrkorna.

Stora delar av området utgörs av skog med inslag av småskaligt lantbruk. Lantbruket innefattar en hel del bete och även många små ytor hålls öppna. Den blandade markanvändningen gör att området upplevs som varierat. De delar av området som innefattar sjöar är ofta speciella genom sina höga visuella kvaliteter. Att de ofta omges av större öppna rum, med mer storskaligt jordbruk, är en förutsättning för upplevelsen. Även årummet har högt visuellt värde genom att det tillgängliga öppna vattnet ger en lugn upplevelse. Landskapet är

småskaligt och avgränsat och alla karakteristiska element samverkar och ger en visuellt harmonisk komposition. Inom området finns ett flertal attraktiva vyer främst över sjöarna med bergen som fond och i det attraktivt etablerade Valleområdet. Området ligger mellan flera större samhällen, men eftersom endast ett fåtal större vägar leder genom landskapet, upplevs det ändå som skyddat, säkert och stilla.

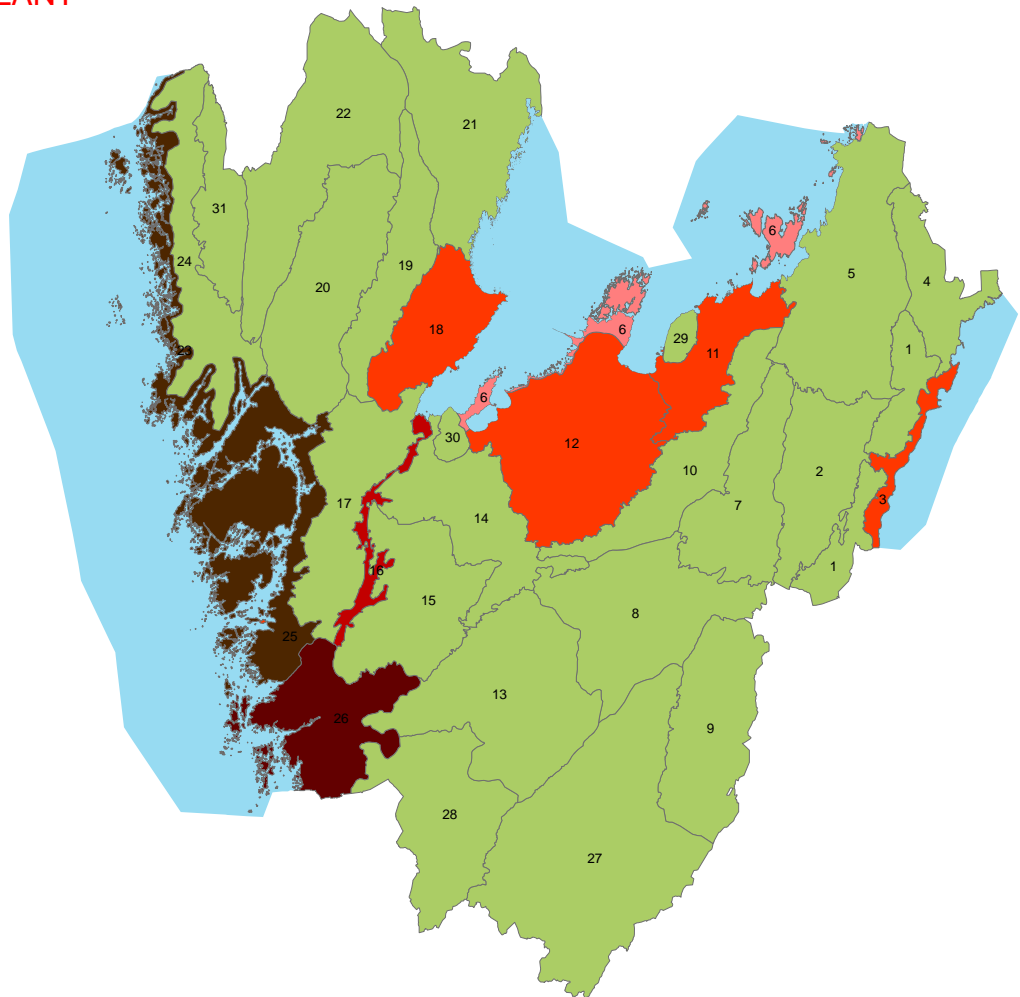
VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Slättsjöarna med omgivande våtmarker
- De stora mossarna
- Det mosaikartade odlingslandskapet med aktivt jordbruk
- Sällsynt attraktivt, småskaligt odlingslandskap med stora inslag av stenmurar, etablerad betesmark och lövdungar
- Skogsområden med stora inslag av våtmark och sjöar
- Variation mellan helt öppet åkerlandskap, mosaikartat jordbrukslandskap och skogsområden med stora inslag av våtmark samt slättsjöarna.
- Skyddat och lugnt område, med intressanta upplevelser av natur och kultur

LÅGLÄNT LANDSKAP

Landskapet är generellt beläget lägre än 75 m.ö.h. Det domineras av ett flackt eller svagt böljande landskap med tydlig karaktär av kontinuerligt brukande under lång tid. I landskapet förekommer även gränzoner till andra typer, dalgångar och enstaka högre element. Slätter som ligger högre än 75 m.ö.h bedöms även de ha låglänt karaktär och definieras då av det flacka, öppna och intensivt brukade jordbrukslandskapet.

LÅGLÄNT

INGÅENDE LANDSKAPSTYPER, nivå 2

- Odlat slättlandskap
- Älvdal
- Urbant påverkat landskap
- Havskust
- Sjøkust

Odlat slättlandskap

Landskapets egenskaper -

- Svagt böljande landskap
- Ligger på 50-75 m.ö.h. i anslutning till sjökustlandskap
- Marktäcket domineras helt av åkermark
- Enkelt och storskaligt landskap
- Bebyggelse består av jämnt spridda, stora gårdar som utgör viktiga element i det annars nästan totalt öppna landskapet.

De låglänta odlingslandskapen ligger till största delen mellan 50-75 m.ö.h. och ligger alla i anslutning till sjökustområden. De sluttar alla ganska mjukt från den högre belägna, mer kuperade mellanbygdsområdena ner mot vattnet. De öppna odlingslandskapen karakteriseras av storskaliga fält där spannmål och oljeväxter odlas. Det ger ett enkelt och storskaligt landskap, som tycks flyta runt de mindre landskapselementen; gårdar, byar och holmar.

Åkertäcket avbryts ibland av betsmarker, främst i anslutning till bebyggelsen. Vattendrag och våtmarker förekommer i mycket begränsad utsträckning. De träd som förekommer har anknytning till gårdarna och lundar och alléer utgör viktiga lokala landmärken och landskapselement som underlättar orientering i landskapet. Berggrunden består av granit och jordlagret utgörs främst av ler och finmo som bevisligen givit goda förutsättningar för åkerbruk.

Landskapet innehåller ett flertal större samhällen och städer men den mest karakteristiska bebyggelsen utgörs av de jämnt spridda, stora gårdsbildningarna. De består av traditionella byggnader med moderna tillägg i detta väletablerade, mycket aktiva och rationaliserade odlingslandskap. Även större godsbildningar förekommer. Samhällena och dess industrialiserade utkanter har stor visuell påverkan på landskapet eftersom det är så flackt. Inom området finns ett flertal större vägar och stora mängder små markvägar. Dessa, tillsammans med de jämnt spridda gårdarna talar om de skiften som påverkat landskapet och som visar på dess historia.

Karaktärsområden

3. Guldkroken vid Vättern
11. Götene – Skaraslätten
12. Vara – Lidköpingslätten
18. Dalboslätten

3. Guldkroken vid Vättern

Området utgörs av det öppna jordbrukslandskapet på sluttningen ner mot Vättern från Hökensås. I norr och öster avgränsas området av Vätterns skarpa strand. I väster avgörs gränsen av åsens skogsklädda, branta sluttning. Mölltorp är del av området eftersom det omges av öppen mark.

Beskrivning

Böljande, övervägande öppet landskap på den milda del av sluttningen mellan Hökensås och Vättern som ligger närmast vattnet. Landskapet är öppet men avgränsas tydligt av vegetation. Sjön är endast tidvis synlig, fastän den är mycket nära. Ofta syns mer av vattnet från de högre liggande åkrarna.

Här bedrivs ett aktivt jordbruk, främst åkerbruk men även bete. De medelstora fälten avgränsas av stängsel, stenmurar, diken och åar som ofta följs av trädrader. Vid gårdar och byar närmast sjön finns alléer och trädrader längs vägarna. Dessa utgör en karakteristisk del av det etablerade jordbrukslandskapet. Den skog som finns utgörs främst av lövskog. Stora delar av den växer som dungar antingen på betade kullar eller kring åar som ringlar ner från åsen, mot sjön. Al och björk är vanlig i dessa blötare områden, lönn och fågelbär i anslutning till bebyggelse.

Bebyggelsen utgörs av traditionella gårdar, mindre närmast åsen och större närmare vattnet. I området finns ett flertal karakteristiska kyrko- och godsmiljöer som ger ett mycket väl etablerat intryck åt hela området.

Väg 195 löper genom området och ger trafikljud i sin närmaste omgivning. Annars är landskapet ett väletablerat, storskaligt jordbrukslandskap mellan två kraftfulla naturliga element (åsen och sjön) med tydliga spår av ett välmående jordbruk. Vindkraftverk placerade på öppen mark är mycket iögonfallande.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Öppet jordbrukslandskap
- Sluttning ner från åsen mot vattnet
- Aktivt, storskaligt jordbruk, främst åkerbruk men även betesdrift
- Utsikt över Vättern
- Alléer och trädrader
- Kyrko- och godsmiljöer
- Vertikala element som placerats i öppna rum, gör stort intryck

11. Götene – Skaraslätten

Området innefattar slätten kring Götene, mellan Skara och Mariestad, öster om Kinnekulle samt skogstrakten kring Lugnås. Området karakteriseras av det jordbruksdominerade landskapet med inslag av skog. I söder och öster utgörs gränsen av den mer kompakta skog som utgör västra delen av området kring Hornborgasjön. I väster gränsar området mot den helt öppna slätten kring Vara och Kinnekulle. I norr löper området ända ner till Vätterns strand.

Bebyggelse

Området utgörs av ett flackt, öppet odlingslandskap. Odling är förlagd till låglänt mark, medan något högre eller kullig mark ofta är skogsklädd. I öster finns större inslag av kullighet och skog med ett mer småskaligt jordbruk som följd. Kinnekulle som gränsar mot område i nordväst påverkar starkt det visuella intrycket.

Landskapet är flackt och dominerat av åkerbruk men med signifikanta inslag av skog. Skogen är blandad och innehåller inslag av såväl tall och björk som planterad granskog. Vättern fungerar som gräns i norr och en stor mängd diken löper genom det öppna landskapet dit. Dessa diken delar upp landskapet i mellanstora till stora fält. Ibland åtföljs dessa diken av trädrader, något som får stor visuell påverkan i det annars släta och öppna, mycket aktiva odlingslandskapet. Ett flertal mycket stora ekar i åkermark vid Sjöberg, pekar på ett sedan länge etablerat jordbruk. Dungar av blandade trädslag förekommer, men med stora mellanrum. På de sjönära, öppna slätterna finns inslag av vegetation: pil och vass följer diken och åar och sprider sig ibland ut i åkrarna. Bebyggelsen i området består av större gårdar, spridda i landskapet. Dessutom finns mindre hus ofta samlade i byar. Byggnaderna är överlag mycket traditionella. Vägar och uppfarter kantas ofta av alléer. Den traditionella bebyggelsen tillsammans med alléerna ger ett väl etablerat och inbott intryck. Söder om Götene är gårdarnas byggnader ofta dolda av blandade lövträdsdungar, ett tydligt slättelemt.

Landskapet är ett till största delen uppodlat slättland, med stora fält och med stora, spridda gårdar. Här finns inslag av skog, som ökar med markens höjd och kullighet. Höga element i landskapet har stor påverkan. Landskapet är storskaligt med attraktiva vyer både ut och in. Läget är öppet och därigenom utsatt för vind. Den attraktiva vyn mot sjön som erbjuds från långt håll är uppmärksam. Här löper en av flera cykelleder i området och turismen är väletablerad. Kinnekulle som fond ger området en tydlig platskänsla. Slätten har ett medelhögt visuellt värde, som höjs av kullens närvaro. Vägarna E20 och 44 ligger delvis mycket öppet och påverkar närmast omkringliggande delar. Den mänskliga närvaron är hög i området. I det flacka, öppna landskapet syns höga element som kyrktorn och vindkraftverk tydligt lång väg.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Öppet odlingslandskap med mycket aktivt jordbruk på låga partier
- Kulliga eller höga partier är skogsklädda
- Kinnekulle i fonden gör området ovanligt och har bidragit till en väletablerad turism
- Diken och trädrader i det öppna landskapet
- Mycket stora ekar i annars uppodlad mark
- Där det öppna landskapet löper ända ner till vattnet, finns attraktiva vyer ut över sjön.
- Vertikala element som placerats i öppna rum, gör stort intryck

12. Vara - Lidköping-slätten

Området innefattar slätten kring Vara och karakteriseras av sin öppenhet. Därför övergår landskapet i ett annat karaktärsområde när större andelar skog uppträder i söder, väster och öster. I norr utgör Vättern gräns för området, utom där Kållandsö tar vid.

Beskrivning

Mycket flackt odlingslandskap som avgränsas i mycket stora rum av mindre skogspartier. Öppen mark dominerar kraftigt och används nästan uteslutande för odling, främst av spannmål. Fälten är stora och saknar andra fältgränser än de öppna diken som förekommer. De olika grödorna på åkrarna utgör landskapets variation. Det här stora området innehåller element som påminner om andra områden, men i en helt annan storlek. Jordbruket är mycket rationaliserat och aktiviteten hög. Det här är ett exempel på ett odlingslandskap med liten variation och i mycket stor skala, fullåkersbygd.

Markanvändningen i kombination med topografin ger tidvis nästan obegränsade vyer. Det ger en upplevelse av ett väldigt landskap och stor utsatthet för vind.

Området innehåller en stor mängd gårdar. Dessa är stora och jämnt spridda i landskapet och omges oftast av blandade dungar. I anknytning till gårdarna finns ett omfattande nät av markvägar. Gårdsspridningen och vägnätet talar tillsammans om de olika skiftenas påverkan på området, som syns mycket tydligt. De flesta byggnaderna är traditionella gårdar, med moderna tillägg av nyttobyggnader och silor. De vertikala elementen i landskapet har stor visuell påverkan. Kyrkorna döljs ofta av träd och endast det uppstickande tornet skvallrar om att här finns en av de förekommande byarna. De många silorna har ännu inte hunnit döljas på detta sätt och syns därför mer. I landskapet finns även inslag av moderna villor utan jordbruksanknytning. Ett flertal mindre samhällen finns spridda i området, såväl som de större Vara, Grästorp och Lidköping. Lidköping har en tydlig, urban kant. Bostadsområden, industrier och större vägar påverkar kringområdet. Lidan är ett viktigt element i landskapet. Överhuvudtaget är åarna betydelsefulla i landskapet. De har genom sina rörelser grävt sig igenom jordtäcket och har ofta nått ner till berget. De omges därför av sluttningar och vegetation och utgör karakteristiska element.

Inom de skogsområden som finns, bildas ett mer småskaligt landskap. Skogen består av barrskog med inslag av löv. Landskapet är mycket storskaligt. Till och med bostadshus och nyttobyggnader är stora, men det märks inte i det här landskapet. Dess jämna struktur, öppenhet och raka linjer ger gör det till en mycket enkel upplevelse utan särskilt attraktiva vyer. Själva enkelheten tillsammans med utsattheten och öppenheten skapar dock en intressant helhet. De sammansatta gårdsmiljöerna och de dungar som omger gårdar och byar är viktiga

element. Områdets karaktär domineras av jordbruket och även dofter och ljud förstärker den.

Ett antal större vägar löper genom området; 44, 47 och E20. De påverkar det omkringliggande landskapet och eftersom det är så öppet och flackt är det ett stort område.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Odlad slätt, mycket storskalig
- Mycket öppet landskap med vida vyer och utsatt för vind
- Stor skala, såväl hos fält som gårdar och enskilda byggnader
- Spridda gårdar, med traditionell bebyggelse kombinerat med moderna nyttobyggnader som maskinhallar och silor.
- Dungar omger och skyddar gårdar och byar
- Enkelt åkerbrukslandskap med liten variation
- Inslag av större samhällen, vars utkanter påverkar omkringliggande landskap visuellt, eftersom det är så öppet.
- Jordbruket är dominerande markanvändning som helt präglar området
- Det öppna, flacka landskapet tar stort intryck av alla vertikala element.

18. Dalboslätten

Området innefattar den öppna, uppodlade slätten kring Brålanda samt omgivande skog. Området ligger mellan det skogsklädda Kroppefjäll och Vättern.

Beskrivning

Landskapet är mycket flackt och öppet samt ligger mellan Kroppefjäll och Vättern. Inslag av skogspartier förekommer på den starkt odlingsdominerade slätten.

Dalboslätten utgör ett storskaligt odlingslandskap med inslag av mindre dungar där även bete förekommer, främst modernt anlagt sådant. Jordbruket är mycket aktivt och variationen låg. I det öppna landskapet förekommer minimalt med fältgränser. Öppna diken förekommer, men utan medföljande vegetation. I landskapet finns inslag av blandskogsdungar och de öppna rummen kantas av barrskog. Dungarna bidrar till variation och delar av det öppna landskapet i mindre, visuella enheter.

De samhällen som finns ligger centralt placerade i området, i övrigt är bebyggelsen jämnt spridd över slätten. Större gårdar ligger spridda i landskapet, omgivna av blandade dungar. Här är såväl enskilda byggnader som gårdar stora. Alléer är vanligt förekommande. Byggnaderna är främst traditionella. Såväl de etablerade gårdsmiljöerna som de dungar som skyddande omger dem är karakteristiska.

Vätterns strand är skogsklädd och det tillsammans med den flacka landformen gör att områdets visuella kontakt med vattnet blir minimal. Där vindkraftverk förekommer gör de stort intryck i det flacka landskapet. Den vegetation som finns kring gårdar och etablerade samhällen gömmer all bebyggelse, förutom de allra högsta elementen, sett från den omgivande slätten. Kyrkspiror och silor sticker upp, men även stora nyttobyggnader döljs.

I söder är landskapet något mer småskaligt och böljande, med inslag av kullar som ofta är skogsklädda. Här finns stora inslag av sjöar och våtmarker. Det här är främst ett sjölandskap, men jordbruk förekommer, annars består markanvändningen av skogsbruk och boende. Jordbruket är blandat, här förekommer moderniserat bete med tillhörande byggnader. De öppna fälten är medelstora och avgränsas inte av fältgränselement. I åkrarna förekommer holmar, klädda med löv; ek, lönn och björk. Bebyggelsen består främst av spridda villor och gårdar.

Landskapet är storskaligt och öppet något som gör det utsatt för vind. Den rationella markanvändningen innebär att landskapet har liten variation och raka linjer. Den sjödominerade delen i söder utgör ett lugnt och visuellt attraktivt landskap.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Öppen slätt mellan Kroppefjäll och Vättern
- Åkerbruk är dominerande även om viss betesdrift förekommer, främst på tidigare åkermark.
- Variationen är liten, men små skogsdungar delar upp landskapet i mindre enheter. I utkanterna av området finns barrskog och kring bebyggelse växer lövskogsdungar.
- Traditionella byggnader, främst spridda, stora gårdar, ofta med tillägg av moderna nyttobyggnader, maskin- och djurhallar
- Alléer leder upp mot gårdarna
- Blandat, aktivt och rationaliserat jordbruk
- Landskapet är storskaligt och öppet, utsatt för vind
- Södra delarna innehåller större inslag av sjöar och våtmark, det öppna landskapet är mer småskaligt och blandat.

Älvdal

Landskapets egenskaper –

- Vid älvdal med tydligt avgränsande, branta kanter
- Älven dominerar landskapet
- Marktäcknet utgörs av öppet odlings- och mosaikartat beteslandskap i dalen, omgivande branter är skogsklädda.
- Flertal större samhällen med omgivande bostads- och industriområden, men annars består bebyggelsen av traditionella gårdar, spridda i dalen

Älvdalslandskapet ligger mycket lågt, mellan 15-50 m.ö.h. Det sluttar från norr mot söder och mindre ådalar ansluter till denna, dominerande dal. Marken används för varierad jordbruksaktivitet; åkerbruk med spannmål och vall dominerar älvdalens botten, bete förekommer i kanten av denna både mot älven och mot skogen men här finns även ett flertal större samhällen med tillhörande industrier och infrastruktur, som märkbart påverkar karaktären. Dalens kanter är branta och skogsklädda och tillsammans med den slingrande älven delar de upp det annars storskaliga landskapet i mindre, avskilda rum.

Älvdalen ligger på en berggrund av granit, och jordlagret består omväxlande av lera eller ett tunt jordlager. Dessa växlingar kan läsas i landskapet genom att den flacka älvdalens botten, som ofta är uppodlad består av lera, medan de högre belägna skogsområdena står på ett lager av tunn morän.

Älven dominerar hela dalen som visuellt element, men den är även viktig för transporter och aktivitet. En aktiv sjöfart för transport och industri likväl som för rekreation förekommer och präglar landskapet. Ett flertal mindre åar ansluter till den stora älven i mindre, branta dalar. Älvdalen ansluter även till större sjöar.

I det ganska storskaliga och öppna jordbrukslandskapet består bebyggelsen av typiska, stora gårdar. De ligger ofta placerade i brytpunkten mellan dalens botten och sidor. Men älvdalen innehåller även ett flertal större samhällen med urban bebyggelse och typiska omgivande bostads- och industriområden. Dessa tillsammans med övrig infrastruktur som ofta ligger placerad i den lättillgängliga, öppna älvdalen ger en urbant och industrialiserad karaktär.

Karaktärsområden

16. Göta älv-dal

16. Göta älv-dalen

Innefattar Göta älv och dess omgivande öppna och mosaikartade älvdal samt anknutna samhällen. Den öppna älvdalen omges på båda sidor av mer skogsklädda och höglänta områden.

Beskrivning

Området utgörs av den vida älvdal som omger Göta älv, mellan Vänersborg och Kungälv. Dalen upplevs som stor och öppen men genom älvens vindlande form avdelas den i mindre rum.

Kring älven finns ett öppet odlingslandskap. Markanvändningen blandas mellan jordbruk och mer urban. Åkerbruk är dominerande men även bete är vanligt förekommande. Längs älven ligger ett flertal större samhällen, med tillhörande urbana funktioner och industrier. Där älvens sidor är branta, förekommer ofta bete. Även själva älven har en varierad användning. Här utvinns energi och såväl transport

som rekreation ombesörjs. Ett flertal mindre biflöden ansluter till älven. De omges ofta av liknande men smalare och mer branta dalar.

Den vida, flacka dalbotten omges av branta sidor. Sidorna är klädda med blandad skog. Högre upp är gran mest frekvent men lägre ner finns inslag av löv, även vid älvens strand. Även bebyggelsen varierar mellan urbant påverka och traditionell. I närheten av tätorter förekommer stora inslag av boende utan koppling till lantbruk, men gårdar ligger spridda längs med hela älvdalen. Gårdarna ligger ofta i brytningen mellan dalens botten och sidor. I närheten av tätorterna finns stora inslag av infrastruktur i det öppna odlingslandskapet. Kraftledningar och större vägar är vanligt förekommande och påverkar upplevelsen av området

Älven ger ett mäktigt intryck och dominerar området visuellt. Älvdalen är storskalig och öppen. Blandningen mellan det urbana och jordbruket, ger området en urbant påverkad karaktär. Landskapet ger ett etablerat intryck, men störande ljud från vägar förekommer.

VIKTIGA KARAKTÄRSDRAG

- Älven och dess stränder utgör samtidigt området och de mest dominerande elementen.
- Öppet odlings- och mosaikartat beteslandskap utgör marktäcke i älvdalen.
- Ådalens utkant utgörs av branta, ofta skogsklädda sidor
- Trafik på älven, såväl transporter som rekreation med båtar
- Trollhättan, Vårgårda och Alingsås har alla anknytning till området
- Bebyggelsen växlar mellan urbana områden och spridda gårdar
- Ett flertal infrastrukturelement som vägar och kraftledningar
- Urbant påverkat, aktivt och storskaligt område, som domineras av älven

Urbant påverkat landskap

Landskapets egenskaper -

- Varierande topografi, från kullar i inlandet till flacka hållmarker vid kusten
- Bostäder och industri med tillhörande infrastruktur dvs. urban markanvändning är dominerande.
- Rekreationsanläggningar tar mycket tidigare jordbruksmark i anspråk.
- Övergångar mellan olika användningar kan ge disharmoniskt intryck, i detta snabbt förändrade landskap

Det urbant påverkade landskapet är beläget mellan 0- 125 m.ö.h. och har betydande inslag av älv- och ådalar. Även områdets vegetation är mycket varierad, mellan kala hållar, böljande odlingslandskap och

kullig skog. Den urbana markanvändningen är dock så dominerande att karaktären bestäms av denna och de andra faktorerna blir sekundära.

Området fokuseras kring Göteborg, som är länets och hela västra Sveriges centrum. Det märks tydligt i all den infrastruktur i form av vägar och järnvägar som löper genom landskapet. Dessa påverkar det närliggande landskapet. Systemet är förstås växelverkande att man bygger samhällen vid järnvägen och man planerar turer till tätbefolkade områden. Landskapet innehåller ett flertal medelstora samhällen med goda möjligheter till pendling. Denna användning förändrar lokallandskapet genom att markens användning förändras, från jordbruk till bebyggelse eller industri. Delar av det tidigare jordbrukslandskapet hålls öppet genom rekreationsanvändning som golfbanor. Ett flertal större älvar och åar löper genom landskapet och även här placeras bebyggelse utan anknytning till jordbruk. Stora delar av havskusten har även den mycken ny bebyggelse. I dessa områden kan landskapets utseende förändras som en följd av ändrad markanvändning.

Karaktärsområden

26. Göteborgs omgivning

26. Göteborgs omgivning

Området innefattar det urbant påverkade området i Göteborgs utkanter och avgränsas av den omgivande, mindre urbant påverkade landsbygden.

Beskrivning

Kring staden Göteborg ligger en ring av mindre samhällen, som antingen uppkommit som förorter eller som svalts av den växande staden. Igenom dessa löper en mängd större vägar (av vilka E20, E6 och 40 är de största) och järnvägar. I stadens utkant ligger även flygplatser, industrier och andra nödvändiga infrastrukturelement som försörjer staden. Utkanten av staden används även för att försörja befolkningens rekreationsbehov. Naturlandskapet i området varierar från klippor vid havet till skogsklädda kullar och bördig åkermark. Gemensamt för alla delar är den urbana markanvändningen och påverkan.

Större delen av området utgörs av de delar som ligger öster om staden, i inlandet. Här är landskapet böljande och höglänt i varierande grad, med stora inslag av odlingsmark och skogsklädda kullar. Jordbruksmarken tas i allt större grad i anspråk av rekreationsanläggningar som golfbanor, koloniområden, cykelvägar och ridanläggningar. Majoriteten av bebyggelsen i området ligger samlad längs med transportkorridorer och i dalar. Men här förekommer även mer traditionell gårdsbebyggelse, spridd främst i de öppna delarna av landskapet.

Större, mycket trafikerade vägar och järnvägar löper genom landskapet och påverkar framkomlighet, syn- och hörselintryck. Även horisonten påverkas av de stora mängder ledningar som finns inom området. Området hör till både den omgivande landsbygden och staden. De mycket varierade användningarna av marken är ibland oförenliga och ger därigenom ett något obalanserat intryck.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Urbana områden, förorter samt mindre orter som vuxit samman med staden och dess omgivande infrastruktur.
- Flertal stora vägar och järnvägar påverkar landskapet
- Industriområden
- Rekreationsanläggningar; golfbanor, ridskolor och cykelbanor är vanligt förekommande i den här övergångszonen mellan stad och land.
- Stora delar av kusten har mer urban än lantlig bebyggelse.
- I övergången mellan väldigt olika markanvändningar kan upplevelsen ibland bli något disharmonisk; t. ex. stora vägar och golfbana möter småskaligt jordbrukslandskap.

Havskust

Landskapets egenskaper –

- Längst ut består kusten och öarna av kala granithällar.
- Skyddande skog och bergknallar omringar det småskaliga jordbrukslandskapet därinnanför
- Längst norrut och närmast havet finns stora delar säsonsboende, söderut större andel helårsboende
- Markanvändningen i de allra mest attraktiva områdena i norr utgörs nästan helt av turism, med mer aktivt jordbruk längre söderut.

Bohusläns typiska norra havskust utgörs allra längst ut av främst kala klippvallar. Vegetationen i den yttersta, karga zonen utgörs av vindtåliga växter som tall, slån och en, hopkrupna i skrevor. I det här dramatiska kustlandskapet delas öar och halvöar av djupa fjordar med branta sidor och mycket synligt berg. Längst i norr finns spår av ett småskaligt, etablerat jordbruk som förändrats i och med områdets omvandling till turismlandskap. Längre söderut ligger de stora öarna, vilkas inre landskap är mycket likt det som finns på fastlandet innanför. Detta inre kustlandskap innefattar en något mindre dramatisk och karg natur. Jordbrukslandskapet innehåller stora inslag av mer eller mindre skogsklädda bergknallar. Dessa fungerar rumsbildande och skyddande på landskapet. Landsbygden innefattar större delar aktivt jordbruk och helårsboende.

Ett flertal mellanstora samhällen, alla mycket typiska kustsamhällen, ligger längs kusten. De har alla ett synligt arv som fiskelägen, men har idag en annan synlig funktion som rekreationscentrum även om fiske fortfarande pågår. I de södra delarna är naturen något mindre dramatisk och det lugn som finns här är en tillgång. I de delar där E6 drar fram, gör den ett starkt avbräck mot omgivningen. Skalan hos vägen och dess omgivande verksamheter är mycket annorlunda mot landskapets småskalighet. Skalan inom området varierar annars starkt, från småskaligt jordbrukslandskap i de inre delarna till den enorma vy som det öppna havet ger.

Karaktärsområden

23. Norra Skärgården

25. Södra Bohuskusten

23. Norra skärgården

Innefattar Strömstad och kusten söderut, ner till Gullmarsfjorden som utgör gräns i söder. Havet gränsar västerut och i öster övergår landskapet snabbt till att vara mindre kustnära.

Beskrivning

Den norra skärgården utgörs av granit, längst ut mot kusten syns den i kala hällar och i något mer skyddade lägen som bergknallar bevuxna med låg skog. Mellan klippor och knallar finns antingen de djupa fjordar och sund som delar öar och halvöar, eller öppen mark som på öarnas inland. Området innehåller en stor mängd öar. En stor del har idag fast förbindelse med fastlandet. I de norra delarna växer skogen ofta ända ner till vattnet, men längre söderut är klipporna kala. Gullmarsfjorden utgör gränsen mellan det norra granitområdet och gnejsområdet i söder.

I norr finns ett småskaligt ölandskap, med gröna, kulliga öar som har stora inslag av berg. I inlandet finns stora inslag av skogsklädda bergknallar och utkanterna utgörs av berghällar. Mellan bergknallarna finns ofta ett mosaikartat, öppet landskap. Slån, en och tall växer på knallarna. Den öppna marken har inte sällan funktion som hästbetesmark. Här finns mycket litet aktivt jordbruk, något som fått en pågående igenväxning som följd. Den stora andelen tomtmark hålls öppen. Bebyggelsen består övervägande av små hus för säsongboende samt spridda gårdar. De mindre samhällen som finns längs med kusten är ofta både väl etablerade och levande. I utkanterna finns ofta inslag av olika turistanknutna exploateringar av olika slag. På fastlandet har markanvändningen ofta större inslag av aktivt jordbruk.

Den näring som påverkar landskapet mest förefaller vara turismen. Övrig industri är främst samlad i Kungshamn och Lysekil, varav vissa större industrier har påverkan på landskapet. Marinbiologiskt

centrum och liknande aktiva miljöer är viktiga, eftersom de också utgör levande, produktiva inslag.

I söder finns öar och skär som nästan helt saknar vegetation. De utgörs av öppna granithällar med små fickor av skyddad grönska. Vind och vatten har stora roller och man upplever en stor utsatthet. Den vegetation som finns, en och slån, är ofta formad efter vinden. På många platser finns endast mycket små byggnader, för säsonsboende. De är byggda i lä för vinden i bergsskrevor. Här förekommer ibland spår, murar, efter ett betesjordbruk som är svårt att föreställa sig. Området innehåller ett av länets största naturreservat - Ramvikslandet och Tryggö: ett granithällslandskap som är ett mycket välbesökt rekreationsområde. Den yttersta skärgården är inte undersökt i det här arbetet, men kort kan sägas att öarna längst i norr har en större grad av skogsvegetation, medan de allra ytterst och längre söderut belägna ofta består av kala hällar och öppen mark.

Skalan i området varierar, på öarnas inland är skalan liten, ut mot havet enorm. Attraktiva vyer förekommer såväl inom landskapet som ut över havet. Även oattraktiva vyer förekommer, särskilt i anslutning till vissa anläggningar för turism. Det karakteristiskt vilda och utsatta landskapet nära havet och de små, väletablerade samhällena ger tillsammans hög platskänsla.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Granithällar
- Knallar helt eller delvis bevuxna med skog
- Fjordar och sund eller öppen mark fyller mellanrummen mellan knallarna.
- Slån, en och tall utgör trädskikt
- Mycket litet aktivt jordbruk, stora ytor tomtmark
- Stor andel av bebyggelsen är säsongsbostäder
- Samhällena har tydlig kustkaraktär med tidigare, delvis fortfarande, funktion som fiskelägen. De flesta har idag en något annorlunda funktion med fokus på rekreation.
- Varierande skala, insidorna av öarna har ofta liten skala med små fält och byggnader, medan vyer ut mot havet är enorma.
- Turismen präglar området
- Vild och utsatt upplevelse av havet precis vid kusten, där innanför kustnära, småskaligt landskap.
- Det öppna landskapet tycks inte längre brukat i någon större utsträckning.

Reflektion

Eftersom landskapet har så höga värden är det eftertraktat. Det har lett till en påverkan på det som från början var attraktivt. Ett allt mindre aktivt jordbruk innebär att de öppna ytorna försvinner. Landskapet håller på att förändras och det är i sammanhanget viktigt att komma ihåg att det inte bara är det karga naturlandskapet utan även det

människopåverkade kulturlandskapet som gjort landskapet så attraktivt. De öppna, mosaikartade delarna är mycket viktiga.

I vissa delar av området finns stora inslag av exploatering för turism. När husvagnscamping och stugbyar utvecklas har såväl skala som placering i landskapet stor betydelse. Till exempel syns en stor, fullbelagd husvagnscamping belägen på en öppen sluttning betydligt mer än två små, placerade längre ner.

25. Södra Bohuskusten

Innefattar skärgården och kusten söder om Gullmarsfjorden. Denna avgränsar området i norr, i väster finns havet. I söder tar de mer urbant påverkade öarna i Göteborgs närhet vid, och i öster förändras landskapet snabbt till topografi och marktäcke.

Beskrivning

Området karakteriseras av de stora öarna Orust och Tjörn samt de fjordar och halvöar som flankerar dem. Delar av det bakomliggande fastlandet är också inkluderat eftersom det har en liknande karaktär. Öarna består till stora delar av öppen, traditionell jordbruksmark med stora inslag av kala berg. På de uppodlade slätterna ligger byar och på fastlandet finns större samhällen.

Den stora halvön Bokenäs ligger längst i norr och utgörs av svagt böljande, öppen mark mellan omgivande, större kullar. Dessa är ofta skogsklädda och skogen är blandad. Den södra halvan domineras av ett etablerat jordbrukslandskap, med stenmurar, betesmark och tydligt avgränsade fält. I det öppna landskapet dominerar åkerbruk men inslag av bete och lövskogsdungar omger gårdarna. De mer skyddade delarna av havsstranden utgörs av skogsklädda berg. På halvöns norra sida ligger Fiskebäckskil som istället är inriktat mot fiske och sjöfart. Bebyggelsen består av spridda gårdar och härifrån går färjan till Orust. Vägarna ger mycket rörelse i området och ljud därifrån stör ibland den annars stilla miljön. Markanvändningen är mycket aktiv, såväl jord- som skogsbruk. Här finns mycket blandad produktionsskog.

Orusts inland domineras av ett flackt och öppet jordbrukslandskap. I detta finns stora inslag av bergiga kullar, med eller utan skogstäcke. Naturen är karaktäristiskt kustnära, med stora inslag av berg, men övervägande delen av ön saknar havsutsikt. Skogen är mycket blandad och ger ett delvis vilt intryck. På Orust blandas skog och öppen mark och bebyggelsen ligger ofta i anknytning till övergången mellan öppet och skog. I det öppna landskapet bedrivs ett ganska aktivt jordbruk, med inslag av bete på de bergiga holmar som ligger spridda i åkrarna. Många hus är placerade invid dessa. De stora vägarna på ön är mycket trafikerade.

Tjörn innefattar småskalig, flack jordbruksmark omgiven av höga, bergiga och buskklädda kullar som skapar slutna rum. Genom att sikten är så begränsad, ger landskapet en varierad, intressant upplevelse. Vegetationen är typiskt havsnära, påverkad av havet och de karga kullarna. Gårdarna ligger spridda i utkanten av åkrarna, vid bergens fot. Jordbruket är blandat, med ett dominerande åkerbruk och små mängder bete. Risvegetation och våtmark förekommer och ger ön ett kargare uttryck än det större Orust. Tjörn ger en varierad upplevelse med sina släta fält, synliga berg och mycket avgränsade rum.

Kustlandskapet utanför Kungälv utgörs av öppna, mindre intensivt brukade jordbruksområden omgivna av i varierande grad skogsklädda berg. Kustlinjen är inte särskilt dramatisk och havsvikarna avslutas ofta med vass.

Husen ligger vid foten av kullarna. Mellan kullarna är marken flack och här i det öppna landskapet ligger byar och spridda gårdar. Fälten avgränsas av busk- och trädrader. Landskapet är småskaligt och med sitt till stora delar skyddade läge ger det ett lugnt intryck. Lugnet är en tillgång så nära staden. Själva kusten är förstås mer utsatt. Det här är ett kustnära jordbrukslandskap där stora delar av den öppna marken har en för närvarande låg skötselnivå.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Stora, gröna öar och halvöar med traditionellt, blandat jordbruk
- Öarnas utkanter utgörs av kala hållar
- Djupa fjordar mellan öarna
- Aktivt jordbruk och stora mängder heltidsbostäder ger intryck av levande kustbygd
- De uppodlade öppna och ibland mosaikartade ytorna på öarnas insidor blandas med stora skogsklädda bergknallar.
- I de södra delarna av området är naturen mindre dramatisk och det lugn som finns här är en stor tillgång så nära det urbana området i söder.
- Området innehåller ett flertal mellanstora samhällen som alla har tydlig anknytning till havet.
- Väl etablerat och levande jordbrukslandskap i kustbygd, med varierande skala och karghet

Sjökust

Landskapets egenskaper -

- Bitvis småkulligt landskap
- Öar och halvöar i Väneren
- Väl etablerat jordbrukslandskap med småskaligt och varierat jordbruk
- Traditionell, småskalig bebyggelse och historiska minnesmärken ger intryck av sedan länge bebott landskap

- Mosaikartat marktäcke med strandängar och ekhagar.
- Attraktiva vyer över vattnet

Sjökustlandskapet definieras förstås av sin närhet till vattnet. Det lär lågt beläget med få punkter ovan 50 m.ö.h. med sjön kring sig på minst tre sidor. Föga överraskande ligger en stor del av bebyggelsen i närheten av vattnet, där de typiska strandängarna betas. Resten av bebyggelsen ligger mitt på öarna, skyddad av skog. Gemensamt har dessa samlingar av företrädesvis små gårdar att de ligger i ett småskaligt, mosaikartat odlingslandskap. Även tecken på fiske och fiskelägen förekommer och rekreationsanvändning av båtar är vanligt.

Öarnas berggrund består huvudsakligen av granit, även om Kållandsö innehåller delar av det Gabbrobälte som utgör Kedumsbergen. Jordlagret är företrädesvis ett tunt moräntäcke, med undantag av de inre uppodlade delar där en mer lerig jord är dominerande.

Ett flertal större orter ligger nära Vänerens kustområden, vid kusten. Deras närhet påverkar landskapet på så vis att flertalet moderna och säsongsbetonade bostäder är kopplade till dem. De påverkar alltså sin närmiljö, även om de ligger i olika områden. Den övervägande delen av bebyggelsen utgörs dock av traditionell jordbruksanknuten bebyggelse, varav en del omvandlats till enbart bostäder eller säsongsboende.

Kustlandskapet är småskaligt, även vägarna. Att så lite trafik finns här leder till att landskapet upplevs som både lugnt och traditionellt.

Karaktärsområden
6. Vänerkusten

6. Vänerkusten

Området omfattar de delar som omges av Väneren på minst tre sidor, dvs. öar och halvöar.

Beskrivning

Området består av flera skilda delar som hör samman genom sina sammanhang med Vättern. De största av dessa är Torsö, Kållandsö och Vänersnäs.

På Torsö är marken ganska flack, med antydning till kullighet i skogsklädda områden. Blandad skog, såväl modernt skogsbruk som äldre inslag av lövskog omger öppna rum med blandad markanvändning. Fälten är små- till mellanstora och består av åker- och betesmark. Såväl byggnader som mönster i landskapet (fältgränser och bebyggelsens sammansättning) ger ett traditionellt intryck. Bebyggelsen finns samlad på två ställen; dels vid kusten och dels mitt på ön, skyddad av skog på två sidor.

Trädrader och stängsel skapar ett organiserat mönster. Landskapet är småskaligt och avgränsat. De öppna delarna, kusten och vissa skogspartier är visuellt attraktiva. Dessutom erbjuds intressanta vyer ut. Torsö upplevs som mycket lugnt och rofyllt. Avlägset från större samhällen och vägar utgör den här delen av kuststräckan en stilla, traditionell plats.

Kållandsö är böljande mellan kulligt och slätt och mycket varierat. Området utgörs av odlad, öppen mark med stora delar skog (barr med inslag av löv) dessutom finns kullar med bete och träd.

Överhuvudtaget finns här stora inslag av bete, även i våta områden t.ex. strändernas sjöängar som är mycket karakteristiska. I sjökanten finns även vattennära vegetation, typiskt vass. I sjölandet finns även mycket ek och både ekhagar och strandängar definierar området. Det öppna landskapet ger god sikt mot vattnet och även berg i dagen är ofta synligt. Öppen mark består ofta av åkermark med stråk av betesmark och skog. Områdets skala är liten och här finns många små hus. Stor andel av bebyggelsen är moderna små hus. Här finns även stora gårdar och Läckö slott och här förekommer en del urbant boende, något som troligen ökar. Området är attraktivt genom sitt lugn och sina vyer och närhet till vattnet. Kållandsö har en stark platskänsla. Kombinationen av brukad, öppen mark och historiskt öppet landskap i närheten av vattnet är visuellt attraktivt. Området har alltså hög visuell kvalitet men även integritet och värdefull karaktär eftersom det även är ett historiskt och levande landskap.

Vänersnäs har ett kulligt och varierat mosaiklandskap. Eftersom stora delar av näset är skogsklätt är närheten till sjön ofta inte tydlig förrän mycket nära vattnet. Skogen är mycket blandad och har stora inslag av löv. Elementen i landskapet är av mellanstor skala. Jordbruket består av såväl bete som åker. I åkrarna finns holmar med ek och diken som följs av trädrader. Här förekommer även karakteristiska ekhagar och strandängar. Bland annat dessa element ger området en etablerad, inbodd karaktär. Byarna är små och bebyggelsen företrädesvis traditionell.

VIKTIGA KARAKTÄRSELEMENT

- Väl etablerat jordbrukslandskap med småskaligt och varierat jordbruk ger tillsammans med traditionell bebyggelse och historiska minnesmärken intryck av ett sedan länge bebott och brukat område.
- Bitvis kulligt, mosaikartat marktäck
- Traditionell bebyggelse
- Trädrader, ekhagar och strandängar
- Attraktiva vyer över vattnet från stora delar av området
- Småskaligt landskap med attraktiva visuella upplevelser av såväl natur som kultur

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

www.o.lst.se

